

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΑΝΤΑΡΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΣ
ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΔΕΣΠΩ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΓΑΪΤΑΝΗ ΡΕΓΓΙΝΑ

Πτυχιακή για την λήψη του Πτυχίου Κοινωνικής Εργασίας
Σχολής Επαγγελμαίων Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.)
Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ 1^Η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ.....	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1. Το ΠΡΟΒΛΗΜΑ.....	8
1.2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	11
1.3. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
3.1. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	21
3.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
3.1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	23
3.1.3. ΑΙΤΙΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	24
3.1.4. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ.....	26
3.1.5. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ.....	28
3.1.6. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ.....	31
3.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	35
3.2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	35
3.2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	36
3.2.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ - ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	38
	45
3.3. ΑΙΤΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	
3.3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	45
3.3.2. ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	47
3.3.2.1. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	50
3.3.2.2. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	60
3.3.2.3. ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ.....	64
3.3.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	74

3.3.4. ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ.....	81
3.3.5. ΕΡΩΤΙΚΟΙ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ – ΛΟΓΟΙ: ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ.....	83
3.4. ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ.....	93
3.4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	93
3.4.2. ΟΙ ΠΟΙΝΕΣ.....	95
3.5. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ.....	100
3.5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	100
3.5.2. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΠΡΙΝ ΟΔΗΓΗΘΕΙ ΣΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΕΛΕΣΗΣ ΑΥΤΟΥ.....	101
3.5.3. ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ.....	107
3.6. Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ.....	110
3.6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	110
3.6.2. Η ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	111
3.6.3. ΑΓΩΓΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	113
3.6.4. ΕΡΓΑΣΙΑ.....	114
3.6.5. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	117
3.6.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	122
3.7. ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ.....	124
3.7.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥΣ.....	124
3.7.2. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΩΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ – ΣΤΙΓΜΑ.....	128
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	
Η ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	130
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	139
5.2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	139
5.3. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	144

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο**ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ**

6.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	146
6.2. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ.....	148

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ.....	154
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	154

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	181
------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ.....	
----------------------------	--

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	194
---------------------------	-----

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την υπεύθυνη καθηγήτρια κα Ρεγγίνα Γαϊτάνη, καθηγήτρια εφαρμογών, η οποία μας βοήθησε σε μεγάλο βαθμό για την περάτωση της μελέτης αυτής.

Επίσης, ευχαριστούμε τους Κοινωνικούς Λειτουργούς κ^ο Ζέρβα Κωνσταντίνο και την κ^α Τερέζη Ελένη, της Κοινωνικής Υπηρεσίας της Κλειστής Φυλακής Πατρών «Άγιος Στέφανος», για την στήριξη και τις κατευθύνσεις που μας παρείχαν.

Ευχαριστούμε τον κ^ο Ντούκα Π. Ζήσιμο, δικηγόρο της Πάτρας ο οποίος βοήθησε παραχωρώντας στην εργασίας μας τις κατηγοριοποιήσεις των αξιόποινων ποινών σύμφωνα με τον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα.

Τέλος, ευχαριστούμε την κ^α Ζωής Λιάπη, Κοινωνική Λειτουργό της Κλειστής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού, της οποίας η συμβολή ήταν σημαντική και η οποία μας δέχθηκε και μας παραχώρησε στοιχεία ουσιαστικά για την εργασία μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η πτυχιακή εργασία που ακολουθεί, είναι μια βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία έχει σκοπό τη μελέτη της γυναίκας που τελεί εγκλήματα και ειδικότερα εγκλήματα κατά της ζωής, με θύμα τον σύντροφο της, τον ερωτικό – σύντροφο της, το παιδί της, ή κάποιο άλλο πρόσωπο.

Στην μελέτη αυτή, η γυναίκα μελετάται από την πλευρά του θύτη, αλλά και από την πλευρά του θύματος, των δικών της θυμάτων.

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μια μικρή εισαγωγή αναφορικά με το πρόβλημα και το σκοπό της μελέτης, καθώς επίσης και κάποιοι ορισμοί σημαντικών με το θέμα όρων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την υλοποίηση της παρούσης εργασίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται ανασκόπηση άλλων μελετών και σχετικών συγγραμμάτων πάνω στην εγκληματικότητα, στα αίτια που την προκαλούν και στην σχετική νομοθεσία. Γίνεται σύγκριση της γυναικείας με την αντρική εγκληματικότητα. Αναλύονται τα αίτια της γυναικείας εγκληματικότητας. Γίνεται αναφορά στις πειθαρχικές κυρώσεις που υφίσταται μια γυναίκα εγκληματίας. Μελετάται η ψυχολογική κατάσταση της γυναίκας πριν την διάπραξη του εγκλήματος και κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής της. Περιγράφεται η ζωή των κρατουμένων στη φυλακή εξετάζοντας παράλληλα όλους τους σημαντικούς παράγοντες που σχετίζονται μ' αυτό. Διερευνώνται τα

προβλήματα με τα οποία έρχεται αντιμέτωπη η κρατούμενη γυναίκα μετά την αποφυλάκιση της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παραθέτονται μετά από επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε στην Κλειστή Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού, στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό των φυλακών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται ο ρόλος και το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού στον χώρο της εγκληματικότητας.

Κλείνοντας, το έκτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει τον επίλογο και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ενασχόληση μας με το συγκεκριμένο θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Το Πρόβλημα

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας και συγκεκριμένα στα εγκλήματα κατά της ζωής.

Τα στατιστικά στοιχεία των εγκλημάτων κατά της ζωής που διαπράττονται από γυναίκες στον Ελλαδικό χώρο, όπως δίνονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας και παραθέτονται στο τέλος του υποκεφαλαίου αυτού, καταγράφουν το σύνολο των κρατουμένων για εγκλήματα κατά της ζωής. Από τα δεδομένα του πίνακα αυτού προκύπτει ότι, το 1994 το 75,40% του συνόλου των γυναικών-κρατουμένων και το 1995 το 56,25% του συνόλου των γυναικών-κρατουμένων, που καταδικάστηκαν για εγκλήματα κατά της ζωής ήταν για ανθρωποκτονία από πρόθεση (ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ, 2000, Σελ. 75).

Για πιο λόγο και κάτω από ποιες συνθήκες δημιουργήθηκε αυτό το φαινόμενο, οι απαντήσεις θα δοθούν στην παρούσα μελέτη.

Το θέμα της μελέτης αφορά την γυναικεία εγκληματικότητα. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον αυτής της μελέτης άπτεται στις γυναίκες ως δράστες εγκλημάτων κατά της ζωής στα πλαίσια του Ελλαδικού χώρου και Ελληνικής πραγματικότητας.

Εγκλήματα κατά της ζωής που μπορεί να υποπέσει μια γυναίκα, όπως αναφέρεται και από την Σπινέλλη (1985, Σελ. 53) είναι:

- Παιδοκτονία
- Άμβλωση

Επιπλέον, εγκλήματα κατά τα οποία μπορεί επίσης να υποπέσει η γυναίκα (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1985, Σελ. 53) είναι συνήθως:

- Έκθεση βρέφους
- Μοιχεία
- Κλοπή
- Μαστροπεία
- Προαγωγεία
- Ψευδορκία
- Απάτη
- Εξύβριση
- Χρήση απαγορευμένων ουσιών

Εκτός από τη βιβλιογραφική έρευνα που έγινε, πραγματοποιήθηκε και μια διερεύνηση περιπτώσεων που είχαν ως θέμα το αντικείμενο της γυναικείας εγκληματικότητας. Από τη διερεύνηση αυτή εντοπίστηκαν πάρα πολλές περιπτώσεις εγκλημάτων με θύτη τη γυναίκα. Ενδεικτικά κάποιες παρατίθεται στην μελέτη.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΖΩΗΣ	1994 (ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ)	ΠΟΣΟΣΤΟ	1995 (ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ)	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΘΕΣΗ	81 (46)	75,40%	42 (9)	56,25%
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ	2 (1)	1,60%	3 (2)	12,50%
ΕΚΘΕΣΗ	2 (2)	3,30%	2 (-)	-
ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΠΡΟΘΕΣΗ	11 (7)	11,50%	4 (2)	12,50%
ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	- (-)	-	2 (2)	12,50%
ΒΑΡΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	- (-)	-	- (-)	-
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	6 (5)	8,20%	2 (1)	6,25%

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

1.2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην παρούσα μελέτη θα εξεταστεί η γυναικεία εγκληματικότητα και ειδικότερα στα εγκλήματα κατά της ζωής με «θύτη» την γυναίκα.

Επιμέρους στόχοι της μελέτης είναι:

- Η σύγκριση της ανδρικής με την γυναικεία εγκληματικότητα.
- Ο εντοπισμός των αιτιών που οδηγούν μια γυναίκα στην διάπραξη ενός εγκλήματος κατά της ζωής.
- Η αντιμετώπιση που δέχεται η γυναίκα – εγκληματίας από το σωφρονιστικό σύστημα.
- Η διερεύνηση των ψυχολογικών παραγόντων που οδηγούν την γυναίκα στην τέλεση ενός εγκλήματος, καθώς επίσης η αναφορά στην ψυχολογική κατάσταση της γυναίκας αυτής μετά την εγκληματική πράξη.
- Η αναφορά στην ζωή των κρατούμενων γυναικών σ' ένα σωφρονιστικό κατάστημα.
- Η μελέτη των κοινωνικο-οικονομικών και επαγγελματικών επιπτώσεων στην γυναίκα μετά την αποφυλάκιση της.
- Η αναφορά στο ρόλο και στο έργο της Κοινωνικής Εργασίας στον τομέα αυτό.

1.3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΓΚΛΗΜΑ: είναι μια πράξη άδικη και καταλογιστή στο δράστη της και τιμωρείται από το νόμο (ΣΠΗΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 46).

Τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος είναι:

- Θετικότητα
- Γενικότητα
- Ιδιαιτερότητα
- Δυνατότητα ανάλυσης

(ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 33-35)

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ: είναι το σύνολο των εγκλημάτων που τελούνται από μια κοινωνική ομάδα σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο. Η μελέτη της βασίζεται σε στοιχεία της ιστορία της εθνογραφίας, της δημογραφίας και της στατιστικής τα οποία επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων για τις συνθήκες που επηρεάζουν την εγκληματικότητα σε μια κοινωνία συνολικά ή τμηματικά καθώς επίσης και σε στοιχεία σχετικά με την πυκνότητα του πληθυσμού, την θρησκεία, το φύλο, τα ήθη και τα έθιμα, το κλίμα, την εποχή κτλ (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 135-136).

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ: αναφέρεται στα εγκλήματα που διαπράττονται από γυναίκες σε ένα χρόνο, σε μια συγκεκριμένη χώρα. Συνήθως γίνεται αναφορά στην γυναικεία εγκληματικότητα με τέσσερις τρόπους:

- Σε σχέση με 100 καταδίκες ή συλλήψεις
- Σε σχέση με 100.000 κατοίκους
- Σε σχέσης με την εγκληματικότητα των ανδρών
- Σε σχέση με το είδος των εγκλημάτων

(ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1985, ΣΕΛ. 35)

ΗΘΙΚΗ ΑΥΤΟΥΡΓΙΑ: ηθικός αυτουργός είναι όποιος με πρόθεση προκάλεσε σε άλλον την απόφαση να τελέσει μια ποινικά επιλεγμένη άδικη πράξη (παρ. 1^α, αρθ. 46 ΠΚ).

ΕΛΑΤΤΩΜΕΝΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟ: (α) αν εξαιτίας κάποιας από τις ψυχικές παθήσεις που αναφέρονται στο αρθ. 34, δεν έχει εκλείψει εντελώς, μειώθηκε όμως σημαντικά η ικανότητα προς καταλογισμό που απαιτείται κατά το άρθρο αυτό, επιβάλλεται μειωμένη ποινή και (β) η διάταξη της προηγούμενης παραγράφου δεν εκφράζεται στην περίπτωση της υπαίτιας μέθης (αρθ. 83 ΠΚ).

ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΕΚ ΠΡΟΘΕΣΗΣ: (α) όποιος με πρόθεση σκότωσε άλλο, τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη και (β) «εν βρασμώ ψυχής», επιβάλλεται ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης (αρθ. 299 ΠΚ).

ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ: όποιος επιφέρει από αμέλεια το θάνατο άλλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών (αρθ. 302 ΠΚ).

ΠΑΙΔΟΚΤΟΝΙΑ: η μητέρα που με πρόθεση σκότωσε το παιδί της κατά τον τοκετό ή μετά αλλά ενώ εξακολουθούσε η διάταξη του οργανισμού της από τον τοκετό, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών (αρθ. 303 ΠΚ).

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: είναι οι φυσικοί και οι κοινωνικοί παράγοντες που επιδρούν στην εγκληματική συμπεριφορά. Στο φυσικό περιβάλλον συμπεριλαμβάνεται το πλαίσιο στο οποίο ζει και κινείται το άτομο και το οποίο επιδρά στη ψυχολογική ισορροπία του. Αντίθετα το κοινωνικό περιβάλλον, διακρίνεται σε γενικό, το οποίο περιλαμβάνει τις επιδράσεις

τις οποίες υφίστανται τα άτομα όταν κινούνται σ' αυτό και, σε ατομικό, το οποίο περιλαμβάνει τον περίγυρο του ατόμου που επηρεάζει την συμπεριφορά του (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 35-36).

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ: είναι το σύνολο των σωματικών και των ψυχικών ιδιοτήτων που μεταβιβάζονται κληρονομικά και σταδιακά σε ένα άτομο (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 36).

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: είναι η ευκαιρία που δίνεται σε ένα άτομο για να διαπράξει ένα έγκλημα (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 38).

ΑΙΤΙΕΣ - ΣΥΝΘΗΚΕΣ: Αιτίες, είναι οι απαραίτητοι όροι για την εκδήλωση μιας συμπεριφοράς ενώ οι συνθήκες είναι αυτές που δημιουργούν τις ευκαιρίες και επιτρέπουν την εμφάνιση ενός συμπτωματικού στοιχείου που θα διευκολύνει την διάπραξη του εγκλήματος και την αιτιολόγησή του (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 39).

ΚΙΝΗΤΡΑ: είναι το ψυχολογικό στοιχείο που καθορίζει ή προκαλεί τη διάπραξη ενός εγκλήματος (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 39-40).

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ: είναι το σημείο ή το σύμπτωμα το οποίο επιτρέπει την εγκληματολογική διάγνωση αλλά παρέχει στοιχεία αιτιολόγησης (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 40).

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ: είναι οι βιολογικοί, ψυχολογικοί ή κοινωνικοί συντελεστές της εμφάνισης ενός εγκλήματος (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 40).

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: στοχεύει στη διαμόρφωση μιας γνώμης για την προσωπικότητα κάθε εγκληματία (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 40).

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ: αποδίδεται στη συμπεριφορά των ατόμων που αποδέχονται ή αναζητούν καταστάσεις που τους θέτουν «εκτός» ή τους οδηγούν σε σύγκρουση με τους κανόνες ρύθμισης της κοινωνικής συμβίωσης (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 40-41).

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ: πρόκειται για τη σταθερή και ενεργητική διαστροφή του εγκληματία για την ποσότητα του «κακού» που έχει μέσα του (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 41).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ: είναι ο βαθμός κοινωνικότητας του εγκληματία (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 41).

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑ: είναι ένα ψυχοκοινωνικό φαινόμενο που χαρακτηρίζεται από τις έκδηλες πιθανότητες που έχει το άτομο να γίνει εγκληματίας (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 41).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: είναι η διαδικασία η οποία στοχεύει στην ανακάλυψη των στοιχείων που σχετίζονται με τη μορφή της εγκληματικής δραστηριότητας του ατόμου, τις ιδιότητες της προσωπικότητας του, τους παράγοντες δημιουργίας της, τους μηχανισμούς περάσματος στην πράξη (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 42).

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: σκοπός της είναι η εκτίμηση της προσωπικότητας του εγκληματία και ο καθορισμός της επικινδυνότητας του (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 42).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΓΝΩΣΗ: υποθέτει την αναμενόμενη μεταγενέστερη συμπεριφορά του ατόμου και βασίζεται στα συμπεράσματα της διάγνωσης (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 42).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ: είναι το σύνολο των μέσων δράσης πάνω στον εγκληματία με σκοπό την επίδραση στη συμπεριφορά του και στον τρόπο ζωής του για βελτίωση και κοινωνική αποκατάσταση του (ΠΑΝΟΥΣΗΣ, 1990, ΣΕΛ. 42).

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ: είναι κάθε προσβολή σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας ενός ατόμου που ασκείται στα πλαίσια της εκμετάλλευσης του από εκείνον που κατέχει θέση εξουσίας (WALKER, 1989, ΣΕΛ. 2).

ΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: είναι ότι προβλέπεται και απειλείται με ποινή από το νόμο. Διακρίνεται σε:

- Κακούργημα (ποινή θανάτου ή ισόβια)
- Πλημμέλημα (ποινή φυλάκισης ή χρηματική ποινή)
- Πταίσμα (ποινή κράτησης ή πρόστιμο)

(ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 35-36, 58-59)

ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου που καθορίζουν ποιες πράξεις αποτελούν εγκλήματα και σε ποιες κυρώσεις υποβάλλεται ο δράστης τους (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 17).

ΜΙΚΤΟ ΟΡΚΩΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: σ' αυτό υπάγονται όλα τα κακούργηματα εκτός εκείνων που υπάγονται στο εφετείο κακούργημάτων π.χ. ανθρωποκτονίες με πρόθεση (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 97).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: είναι ένα πρόβλημα ανθρώπινων σχέσεων που θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την ίδια την κοινωνία ή παραβιάζει τις ουσιώδεις επιδιώξεις πολλών ατόμων (BOTTMORE, 1990, ΣΕΛ. 373).

ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ Ή ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ: είναι η συμπεριφορά εκείνη που απομακρύνεται – αποκλίνει από τους κοινά αποδεκτούς

κανόνες συμπεριφοράς μιας κοινωνίας – ομάδας που διέπουν την λειτουργία της σε μια δεδομένη χρονική περίοδο (ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΣΕΛ. 5).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ: αναφέρεται σε όλες τις ενέργειες για την πρόληψη των οποίων δαπανάται δημόσιο χρήμα ή στους δράστες των οποίων επιβάλλονται ποινές ή άλλα μέτρα με δημόσια δαπάνη (BOTTMORE, 1990, ΣΕΛ. 374).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μελέτη αυτή, είναι μια βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία αποσκοπεί στη συλλογή δεδομένων, στην χρονική περίοδο 1980 – 2000, από την ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία, προκειμένου να βοηθήσει στην περιγραφή, σύγκριση, αντιπαράθεση, ταξινόμηση, ανάλυση και ερμηνεία των γεγονότων που συγκροτούν τα διάφορα πεδία της έρευνας μας (COHEN, MANION, 1997, ΣΕΛ. 101).

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η εξέταση της γυναικείας εγκληματικότητας και ειδικότερα τα εγκλήματα κατά της ζωής που διαπράττονται από γυναίκες.

Τα ερωτήματα που προέκυψαν με την αρχική ενασχόληση μας με το θέμα αυτό είναι τα ακόλουθα:

- Ποια είναι τα κίνητρα των γυναικών – δραστών ανθρωποκτονίας;
- Συμβαδίζει η γυναικεία φύση με το έγκλημα;
- Γιατί οι κακοποιημένες γυναίκες φτάνουν στο έγκλημα ενώ θα μπορούσαν να διακόψουν τη σχέση τους με το θύμα;
- Πως μπορεί μια μητέρα να αφαιρεί το νήμα της ζωής από τα ίδια τα παιδιά της;
- Μπορεί να προβλεφθεί το γυναικείο έγκλημα;
- Γιατί η βιβλιογραφία δεν ασχολείται με το γυναικείο έγκλημα;
- Ποια τα αίτια που οδηγούν μια γυναίκα στη διάπραξη ενός εγκλήματος κατά μιας ανθρώπινης ζωής;

- Ποια η διαφορά της γυναικείας από την αντρική εγκληματικότητα;
- Πως νιώθει μια γυναίκα πριν και κατά τη διάρκεια τέλεσης ενός εγκλήματος, καθώς επίσης και μετά την διάπραξη της πράξης αυτής;
- Ποια αντιμετώπιση έχουν οι γυναίκες – εγκληματίες από το νόμο και τα αρμόδια όργανα;
- Ποια αντιμετώπιση έχουν οι γυναίκες – εγκληματίες από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο;
- Πως αντιμετωπίζουν το στίγμα οι γυναίκες αυτές;
- Ποιος ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση της γυναικείας εγκληματικότητας;

Για την πραγματοποίηση της μελέτης αυτής έγινε αναζήτηση και συγκέντρωση πληροφοριών από τις παρακάτω βιβλιοθήκες:

- Βιβλιοθήκη Πάντειου Πανεπιστημίου
Λεωφόρος Συγγρού 136, Αθήνα
- Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Μαραγκοπούλου
Λυκαβηττού 1Γ, Αθήνα
- Βιβλιοθήκη Τ.Ε.Ι. Πατρών

Κουκούλι Πάτρας

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Πατρών

Μαιζώνας

- Δικηγορικός Σύλλογος Πατρών
Φιλοποίμενος 24
- Βιβλιοθήκη Νομικής Σχολής Αθηνών
Σόλωνος 57, Αθήνα
- Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πατρών

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Λεμεσού – Κύπρος

έτσι ώστε να συλλεχθούν στοιχεία μέσω της υπάρχουσας σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας.

Επίσης συλλέχθηκαν στοιχεία και από:

- Την Αστυνομική Ακαδημία Λευκωσίας – Κύπρου, κατά την οποία δόθηκαν στατιστικά στοιχεία για το έτος 1999.
- Την Κοινωνική Υπηρεσία της Κλειστής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού, κατά την οποία έγινε συνάντηση και συζητήθηκαν με την Κοινωνική Λειτουργό της Υπηρεσίας κα Ζωή Λιάπη για την διαβίωση των γυναικών που βρίσκονται στον χώρο της φυλακής.
- Την Κοινωνική Υπηρεσία της Κλειστής Φυλακής Πατρών, Άγιος Στέφανος με την βοήθεια των Κοινωνικών Λειτουργών κα Κωνσταντίνο Ζέρβα και κα Ελένη Τερέζη.
- Την Γενική Ασφάλεια Πατρών που δόθηκαν τα Αστυνομικά Περιοδικά προς μελέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

3.1. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι το ενδιαφέρον για την κοινωνική παρέκκλιση δεν είναι αποκλειστικά σύγχρονο φαινόμενο και ότι ο μεγαλύτερος όγκος θεωρητικής εργασίας και ερευνών έχει σαν αντικείμενο την μελέτη της εγκληματικότητας (ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΣΕΛ. 12).

Έτσι, το έγκλημα σύμφωνα με τον Durkheim, είναι φαινόμενο όχι μόνο της πλειοψηφίας των κοινωνιών ενός συγκεκριμένου είδους αλλά όλων των κοινωνιών, όλων των τύπων. Δεν υπάρχει κοινωνία η οποία δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα της εγκληματικότητας. Η μορφή του είναι που αλλάζει, οι πράξεις δηλαδή που χαρακτηρίζονται σαν έγκλημα, δεν είναι παντού οι ίδιες αλλά παντού και πάντα υπήρξαν άνθρωποι που συμπεριφέρθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντιμετωπιστούν με επιβολή της ποινής (ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΣΕΛ. 26).

Το έγκλημα, λοιπόν, αποτελεί το άμεσο ενδιαφέρον της Εγκληματολογίας, η οποία είναι η επιστήμη που προσπαθεί να ερμηνεύσει και να περιστείλει το έγκλημα, μελετώντας κυρίως το δράστη.

Όσον αφορά την έννοια του εγκλήματος ο Raffaele Garofalo, ονομάζει φυσικό έγκλημα, εκείνο που υπάρχει σε μια κοινωνία

ανεξάρτητα από τις συνθήκες και τις απαιτήσεις μιας δοσμένης εποχής ή τις ειδικές αντιλήψεις του νομοθέτη (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1985, ΣΕΛ. 84).

Σύμφωνα με τον Durkheim, έγκλημα είναι κάθε πράξη η οποία έρχεται σε σύγκρουση με καταστάσεις δυνατές και ορισμένες της συλλογικής συνείδησης (ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΣΕΛ. 40).

Αντίθετα, ο Ferri, υιοθετώντας τον ορισμό του Berenini θεωρεί πράξεις τιμωρητέες – εγκλήματα εκείνες οι οποίες προσδιοριζόμενες από ατομικά και κοινωνικά κίνητρα, θίγουν τους όρους συντήρησης και ανάπτυξης του κοινωνικού βίου και ενοχλούν το μέσο ηθικό συναίσθημα ενός δοσμένου λαού σε μια δοσμένη στιγμή (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1985, ΣΕΛ. 85).

Συμπερασματικά, όπως αναφέρει η Σπινέλλη (1985, ΣΕΛ. 86) τα κριτήρια για την έννοια του εγκλήματος είναι:

- Η αντικοινωνικότητα (BONGER)
- Η κοινωνική βλάβη ή ζημιά (SUTHERLAND)
- Η ανομία (DURKHEIM, MERTON, ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ)
- Η προβολή υλικών αγαθών που ικανοποιούν βιοτικές ανάγκες (ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ)
- Ο έντονος απαξιολογικός χαρακτήρας (GOPPINGER)
- Η προβολή γενικά αποδεκτών αξιών της κοινωνικής ζωής (ΜΑΓΚΑΚΗΣ)
- Η παράβαση βασικών κανόνων συμπεριφοράς (SELFIN)
- Η παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (QUINNEY, SCHWENDIGER)

3.1.2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Παλιά οι άνθρωποι προσπαθώντας να ερμηνεύσουν το φαινόμενο «έγκλημα» προσέφευγαν στην δοξασία ότι ο εγκληματίας είχε καταληφθεί από «δαιμόνια» δηλαδή είχε σκλαβωθεί από σκοτεινές δυνάμεις και πνεύματα. Οι «δαιμονισμένοι» αντιμετωπίζονται από τους υπόλοιπους με βαρβαρότητα όμοια των άγριων λαών.

Η απονομή δικαιοσύνης αποτελούσε μια εξαγνιστική τελετουργία, μια διαδικασία εξοστρακισμού ενός εξελαστηρίου θύματος που έπρεπε να φορτωθεί όλα τα δεινά έτσι ώστε η κοινότητα στην οποία ζούσε να απαλλασσόταν από την οργή των θεών.

Σήμερα η ραγδαία εξέλιξη και ανάπτυξη των διαφόρων επιστημών μπορεί να έχει ανατρέψει αυτές τις δοξασίες αλλά δεν κατάφερε να εξουδετερώσει την αντίληψη του λαού ότι τα εγκλήματα διαπράττονται από άτομα «διαφορετικά» από την φύση τους.

Οι θεωρίες ανάλυσης της εγκληματικής συμπεριφοράς όπως τις αναφέρει ο Γιάννης Πανούσης (1990, ΣΕΛ. 47-58) είναι:

- **ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ:**

Υποστηρίζεται ότι υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ του φυσικού παρουσιαστικού ενός ατόμου και των ηθικών αντιλήψεων του, δηλαδή ορισμένα ανθρώπινα χαρακτηριστικά μαρτυρούν εγκληματική ροπή.

- **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ:**

Θεωρείται ότι οι εγκληματίες υστερούν σε αισθήματα συμπάθειας, ηθικά ένστικτα αγαθότητας και δικαιοσύνης γεγονός που τους οδηγεί στην διάπραξη εγκλημάτων. Η εξέλιξη δηλαδή του ατόμου προς το «καλό» ή «κακό» καθορίζεται από παθογενή ή εξισορροπητική

επίδραση του περιγύρου και δεν την φέρνει το άτομο μαζί του μέσω κληρονομικότητας.

- **ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ:**

Η εγκληματική συμπεριφορά είναι προϊόν των δυσλειτουργιών του κοινωνικού συστήματος και ο εγκληματίας είναι κατά κάποια έννοια «θύμα», αφού η κοινωνία με την τιμωρία των εγκληματιών επιβεβαιώνει το είδος και την ύπαρξη της.

3.1.3. ΑΙΤΙΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι πιο κάτω παράγοντες δεν μπορούν να εκτιμηθούν ως αιτίες εγκληματικής συμπεριφοράς με την αυστηρή έννοια του όρου γιατί έτσι κάποιος θα κατέληγε σε απλουστευμένες γενικεύσεις, αλλά σίγουρα βοηθούν στην μελέτη και ανάλυση των φαινομένων «έγκλημα» και «εγκληματικότητα»:

- Το μέγεθος της οικογένειας του εγκληματία.
- Η παρουσία άλλων εγκληματιών στην οικογένεια.
- Η συμμετοχή σε λέςχες.
- Η συχνότητα εκκλησιασμού.
- Το επαγγελματικό ιστορικό.
- Η κοινωνική θέση.
- Η φτώχεια.
- Η υγεία.
- Το μορφωτικό επίπεδο.

(BOTTMORE, 1990, ΣΕΛ. 375)

Κάποια στοιχεία σχετικά με τον άνθρωπο που καταλήγει να γίνει εγκληματίας όπως δίνονται από τον Γιάννη Πανούση (1990, ΣΕΛ. 142-143) είναι:

- Οι εγκληματικές και μη-εγκληματικές πράξεις είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού των κοινωνικών και ψυχολογικών παραγόντων αλλά και της διαταραγμένης προσωπικότητας του ατόμου. Όσο περισσότερο διαταράσσεται όπως αναφέρει ο συγγραφέας, η βιολογική και ψυχολογική διάσταση ενός ατόμου τόσο η αρνητική επίδραση του περιβάλλοντος θα οξύνουν τις ψυχικές του «ιδιομορφίες». Επίσης, όσο αρνητικές είναι οι συνθήκες του περιβάλλοντος τόσο θα δημιουργούνται άτομα που θα γλιστράνε από την ομαλότητα στο έγκλημα.
- Η κατανόηση του φαινομένου «έγκλημα» οδηγείται σε αδιέξοδο όταν ο άνθρωπος υποβιβάζεται σε κοινωνικό και μόνο υποπροϊόν καθώς επίσης και όταν γίνεται ο εγκλεισμός του σε βιολογικό ντετερμινισμό.
- Η πεμπτουσία του εγκληματικού φαινομένου συνίσταται στο ότι οι βιολογικοί, ψυχολογικοί ή κοινωνιολογικοί παράγοντες όσο νοσηροί και αν είναι από μόνοι τους δεν μετουσιώνονται σε ειδικούς εγκληματογενείς παράγοντες παρά μόνο στο μέτρο που αλληλεπιδρούν στο επίπεδο των σχέσεων ανάμεσα στο «δράστη» και το «θύμα». Παρά τους ποικίλους παράγοντες, που μεσολαβούν στην εγκληματογένεση, κοινός παρονομαστής παραμένει ο ψυχισμός του δράστη.
- Το παρελθόν και η προσωπικότητα του ατόμου, καθώς επίσης και η ψυχική κατάσταση δομούνται, ευαισθητοποιούνται και δυναμώνουν κατά την διάρκεια μιας περίπλοκης εξελικτικής διαδικασίας η οποία οδηγεί στην τέλεση του εγκλήματος την συγκεκριμένη στιγμή.
- Κοινωνικά προσαρμοσμένο άτομο θεωρείται το άτομο του οποίου η προσωπικότητα είναι οργανωμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να μην

παραβιάζονται οι κανόνες κοινής συμβίωσης. Αντίθετα, ο εγκληματίας παρασύρεται από τις ορμές του σε πράξεις κοινωνικά αποδοκιμαστές.

- Συμπερασματικά, μόνο εξετάζοντας τις κοινωνικές δομές και τις ψυχολογικές σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας όπως αυτές έχουν «βιωθεί» από το συγκεκριμένο άτομο, μπορεί η Εγκληματολογία να προσεγγίσει το φαινόμενο «Έγκλημα» μ' ένα πιο αποτελεσματικό και ανθρωπιστικό τρόπο.

3.1.4. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Τα κριτήρια τα οποία καθορίζουν τον τύπο του εγκληματία όπως αναφέρει ο Γιάννης Πανούσης (1990, ΣΕΛ. 129-135) είναι τα εξής:

- **ΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ**

Εγκληματίες είναι όσοι έχουν διαπράξει έγκλημα και διακρίνονται σε:

- ◆ Δράστες εγκλημάτων κατά της ζωής
- ◆ Δράστες εγκλημάτων κατά της προσωπικής ελευθερίας
- ◆ Δράστες εγκλημάτων κατά των ηθών
- ◆ Δράστες εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας

- **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ**

Αναφέρονται στην προσωπικότητα του δράστη και στο διαχωρισμό τους σε:

- ◆ Αβελτίωτο εγκληματία
- ◆ Φυσιολογικό εγκληματία
- ◆ Νευρωτικό εγκληματία
- ◆ Απροσάρμοστο εγκληματία
- ◆ Ψυχωτικό εγκληματία

Επίσης ο Ferrri διαχωρίζει τους εγκληματίες στις εξής κατηγορίες:

- ◆ Ψυχοπαθείς εγκληματίες
- ◆ Εκ γενετής εγκληματίες
- ◆ Κατά συνήθεια ή επαγγελματίες εγκληματίες
- ◆ Εκ πάθους εγκληματίες
- ◆ Περιστασιακοί εγκληματίες

- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ**

Η κοινωνικοποίηση αποτελεί το πρώτο στοιχείο αξιολόγησης της τυπολογίας του εγκληματία και ακολουθεί η εγκληματική σταδιοδρομία.

- **ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ**

Αναφέρεται στη μεταχείριση στην οποία πρέπει να υποβάλλονται οι εγκληματίες όλων των πιο κάτω κατηγοριών:

- ◆ Ψυχικά ασθενείς
- ◆ Ψυχικά ανώμαλοι
- ◆ Κατά συνήθεια ή κατ' επάγγελμα
- ◆ Ψυχοπόνοι αλήτες
- ◆ Αλκοολικοί εγκληματίες

3.1.5. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ:

Οι ποινές που προβλέπονται στον ΠΚ όπως αναφέρονται από την Δ. Σπινέλλη (1999, Σελ. 35), είναι οι εξής:

- **ΚΥΡΙΕΣ**

- ∅ Θανατική
- ∅ Στέρηση ελευθερίας

- ◆ **Συνηθισμένες**

- ∅ Ισόβια κάθειρξη (20 χρόνια)
- ∅ Πρόσκαιρη κάθειρξη (5-10 χρόνια)
- ∅ Φυλάκιση (1 μήνας – 1 χρόνος)
- ∅ Κράτηση (1 μέρα – 1 μήνας)

- ◆ **Ιδιάζουσες**

- ∅ **Αόριστη καθ' ἑξῆ και
κατ' ἐπάγγελμα επικίνδυνων
εγκληματιῶν**

- ∅ Περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα ή παράρτημα φυλακῶν των επικίνδυνων εγκληματιῶν με ελαττωμένου καταλογισμού.
- ∅ Περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα εφήβων

- ∅ **Ποινές σε χρήμα**

- ◆ Χρηματική 2.000 – 1.000 ΔΡΧ
- ◆ Πρόστιμο 350 – 10.000 ΔΡΧ

- **ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΟΙΝΕΣ** (συνδυασμός με κύρια ποινή)

Ø Αποστέρηση πολιτικών δικαιωμάτων

- Ø Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος
- Ø Δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης
- Ø Ειδική δήμευση κατά των δραστών

Εκτός από τις παραπάνω, δύο άλλες παρεπόμενες ποινές προβλέπουν ειδικοί ποινικοί νόμοι είναι:

- Εκτόπιση (τελωνειακός κώδικας)
- Αφαίρεση ικανότητας οδήγησης (άδειας)

Στην συνέχεια η συγγραφέας αναφέρεται σε κάποια μέτρα ασφαλείας τα οποία είτε **αναπληρώνουν** την ποινή (π.χ. στους ακαταλόγιστους παράφρονες) είτε τη **συμπληρώνουν** σε μερικές περιπτώσεις όπου είναι ειδικοπροληπτικά αναγκαίο (π.χ. στην περίπτωση ενός αλκοολικού εγκληματία) (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 34, 36). Αυτά είναι τα εξής:

ΜΕΤΡΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:

- Αναπληρωματικά της ποινής:
 - Ø Η φύλαξη των ακαταλόγιστων επικίνδυνων εγκληματιών
 - Ø Αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα για του ανήλικους εγκληματίες
- Συμπληρωματικά της ποινής:
 - Ø Στερητικά της ελευθερίας
 - ◆ Εισαγωγή σε θεραπευτικό κατάστημα αλκοολικών και τοξικομανών
 - ◆ Παραπομπή σε κατάστημα εργασίας των εγκληματιών που είναι φυγόπονοι ή ρέπουν προς τον άτακτο βίο
 - Ø Περιοριστικά της ελευθερίας
 - ◆ Απαγόρευση διαμονής σε ορισμένους χώρους
 - ◆ Απέλαση αλλοδαπού
 - Ø Περιουσιακό μέτρο ασφάλειας
 - ◆ Υποχρεωτική δήμευση αντικειμένων που είναι επικίνδυνα στη δημόσια τάξη (εκρηκτικές ύλες, πλαστά χαρτονομίσματα) κατά οποιουδήποτε κατόχου

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 79 ΠΚ αναφέρονται τα κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται η επιμέτρηση της ποινής, τα οποία είναι:

- Βαρύτητα του εγκλήματος που έγινε
- Προσωπικότητα του εγκληματία

3.1.6. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ

Στο υποκεφάλαιο αυτό γίνεται μια κατηγοριοποίηση των αξιόποινων ποινών σύμφωνα με τον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα και παρατίθενται κάποια σύντομα παραδείγματα για την κατανόηση τους.

- **ΑΡΘΡΟ 18 ΠΚ – ΚΡΙΤΗΡΙΟ Ή ΕΠΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΗ ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΠΟΙΝΗ**
 - ◆ **ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ:** Είναι τα εγκλήματα που τιμωρούνται με την ποινή του θανάτου ή της καθείρξεως όπως η Ανθρωποκτονία εκ προθέσεως ή σε ψυχικό βρασμό (αρθ. 299ΠΚ).
 - ◆ **ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ:** Είναι τα εγκλήματα που τιμωρούνται με την ποινή της φυλακίσεως ή με χρηματική ποινή η με περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα όπως η Απειλή (αρθ. 333ΠΚ).
 - ◆ **ΠΤΑΙΣΜΑΤΑ:** Είναι τα εγκλήματα που τιμωρούνται με κράτηση ή πρόστιμο όπως η Άρνηση των γιατρών για εκτέλεση των ιατρικών τους καθηκόντων (αρθ. 441ΠΚ).

- **ΚΡΙΤΗΡΙΟ Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΝΟΜΟ ΑΓΑΘΟ ΠΟΥ ΠΡΟΣΒΑΛΛΕΙ**
 - ◆ Προσβολές κατά του πολιτεύματος όπως η Έσχατη Προδοσία (αρθ. 134ΠΚ).
 - ◆ Προδοσία της χώρας όπως η Κατασκοπεία (αρθ. 148ΠΚ)
 - ◆ Εγκλήματα κατά ξένων κρατών όπως η Προσβολή κατά ξένου κράτους και του αρχηγού του (αρθ. 153ΠΚ) και η Περιύβριση συμβόλων (αρθ. 155ΠΚ).

- ◆ Εγκλήματα κατά της ελεύθερης άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων
 - Εγκλήματα κατά πολιτικών σωμάτων και της Κυβέρνησης, όπως η Βία κατά πολιτικού κόμματος (αρθ. 157αΠΚ).
 - Εγκλήματα κατά τις εκλογές, όπως η Εξαπάτηση εκλογέων (αρθ. 162ΠΚ).
- ◆ Προσβολές κατά της πολιτειακής εξουσίας όπως η Απείθεια (αρθ. 169ΠΚ).
- ◆ Επιβουλή της δημόσιας τάξης όπως η Σύσταση και συμμορία (αρθ. 187ΠΚ).
- ◆ Επιβουλή της θρησκευτικής ειρήνης όπως η Κακόβουλη βλασφημία (αρθ. 198ΠΚ) και Περί ύβρις νεκρών (αρθ. 201ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα που ανάγονται σε στρατιωτική υπηρεσία και στην υποχρέωση για στράτευση όπως η Απάτη για την αποφυγή της στράτευσης (αρθ. 204ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα όπως η Παραχάραξη (αρθ. 207ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα σχετικά με τα υπομνήματα όπως η Πλαστογραφία (αρθ. 216ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης όπως η Ψευδορκία (αρθ. 224ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία όπως η Δωροδοκία δικαστή (αρθ. 237ΠΚ) και η Παράβαση καθήκοντος (αρθ. 259ΠΚ).
- ◆ Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα όπως ο Εμπρησμός (αρθ. 264ΠΚ) και η Έκρηξη (αρθ. 270ΠΚ).

- ◆ Εγκλήματα κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών όπως η Παρακώλυση συγκοινωνιών (αρθ. 292ΠΚ) και η Παύση εργασίας (αρθ. 294ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά της ζωής όπως η Ανθρωποκτονία (αρθ. 299ΠΚ) και η Άμβλωση (αρθ. 304ΠΚ).
- ◆ Σωματικές βλάβες όπως η Απλή σωματική βλάβη (αρθ. 308ΠΚ).
- ◆ Μονομαχία (317ΠΚ) και Δημοσιεύματα σχετικά με μονομαχίες (αρθ. 321ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας όπως η Αρπαγή (αρθ. 322ΠΚ) και η Αυτοδικία (αρθ. 331ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής όπως ο Βιασμός (αρθ. 336ΠΚ) και η Σωματεμπορία (αρθ. 351ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα σχετικά με το γάμο και την οικογένεια όπως η Διγαμία (αρθ. 356ΠΚ) και η Εγκατάλειψη εγκύου (αρθ. 359ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά της τιμής όπως η Εξύβριση (αρθ. 361ΠΚ).
- ◆ Παραβίαση απορρήτων όπως η Παραβίαση απορρήτου επιστολών (αρθ. 370ΠΚ) και η Παραβίαση επαγγελματικής εχεμύθειας (αρθ. 371ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας όπως η Κλοπή (αρθ. 372ΠΚ) και η Ληστεία (αρθ. 380ΠΚ).
- ◆ Εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων όπως η Εκβίαση (αρθ. 385ΠΚ) και η Απάτη (αρθ. 386ΠΚ).
- ◆ Επαιτεία (αρθ. 407ΠΚ) και αλητεία (αρθ. 408ΠΚ).
- ◆ Πταίσματα όπως η Επικίνδυνη για την υγεία συνάφεια (αρθ. 425ΠΚ).

- **ΚΡΙΤΗΡΙΟ Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ (ΠΚ) Ή ΣΕ ΕΙΔΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΝΟΜΟ**

Π.χ. ΠΚ ὅ τα αναφερόμενα του προηγούμενου μέρους

ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΠΟΙΝΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ: ὅ Έκδοση ακάλυπτης επιταγής

ὅ Αγροτικές φθορές

ὅ Ζωοκλοπές

ὅ Οπλοχρησία και οπλοκατοχή

κτλ

3.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

3.2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο υποκεφάλαιο έγινε μια γενική αναφορά για την εγκληματικότητα. Σ' αυτό, θα γίνει διάκριση της γυναικείας και ανδρικής εγκληματικότητας.

Αν και τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια μικρή αύξηση στα εγκλήματα με δράστες γυναίκες, η συμμετοχή αυτών στην εγκληματικότητα παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την ανδρική εγκληματικότητα. Η σταδιακή αυτή αύξηση όμως υποστηρίζεται ότι οφείλεται στο γεγονός ότι η γυναίκα μετέχει πλέον όλο και πιο ενεργά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και έρχεται περισσότερο αντιμέτωπη με καταστάσεις που ευνοούν τη διάπραξη εγκλημάτων.

Οι δολοφονίες οι οποίες διαπράττονται από γυναίκες χαρακτηρίζονται για την αγριότητα στον τρόπο διάπραξης τους. Σ' αυτές κυριαρχεί το πάθος και η μανία καθώς ο δράστης βρίσκεται συνήθως σε πολύ έντονη ψυχολογική φόρτιση. Οι γυναίκες για να φτάσουν στο έγκλημα πρέπει να έχουν σοβαρό λόγο, γεγονός που δικαιολογεί την αγριότητα του εγκλήματος. Ένας δεύτερος λόγος της βιαιότητας που επιδεικνύουν οι γυναίκες στις επιθέσεις τους είναι το γεγονός ότι γνωρίζοντας ότι μειονεκτούν σωματικά έναντι των συντρόφων τους και ότι μια αποτυχία τους θα σήμαινε την στροφή των θυμάτων τους εναντίων αυτών, θέλουν να είναι σίγουρες για το αποτέλεσμα.

Συνήθως τα όπλα που χρησιμοποιούν οι γυναίκες για τη διάπραξη μιας δολοφονίας ή απόπειρας (δολοφονίας) είναι τα όπλα, αιχμηρά αντικείμενα, εκρηκτικές ύλες, πνιγμός κτλ.

Θα γίνει αναφορά στην γυναικεία εγκληματικότητα ξεκινώντας από μια σύντομη ιστορική αναδρομή για την είσοδο της γυναίκας στον κοινωνικό και επαγγελματικό χώρο. Στη συνέχεια θα γίνει διερεύνηση των διαφορών που παρουσιάζει η γυναίκα από την ανδρική εγκληματικότητα και των ειδών της γυναικείας εγκληματικότητα γενικά, με εστίαση στα εγκλήματα κατά της ζωής.

3.2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από τα αρχαία χρόνια μέσα από τις τραγωδίες γνωστών αρχαίων τραγωδών, καθώς επίσης μέσα από τους μύθους, φαίνεται η ύπαρξη γυναικείας εγκληματικότητας όπως, παιδοκτονίες, συζυγοκτονίες, ζηλοτυπίες. Ας μη ξεχαστεί μέσα από την αρχαία μυθολογία οι δώδεκα θεοί του Ολύμπου, όπου η Ήρα ήθελε απεγνωσμένα να πάρει στα χέρια της την εξουσία, απ' την άλλη όμως «θα έπρεπε πρώτα να βγει από τη μέση» ο Δίας.

Στον 21^ο αιώνα, η εγκληματικότητα των γυναικών παρουσίασε αύξηση κατά την περίοδο των πολέμων (Α΄ και Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος) και πήρε ανάλογη μορφή με την εγκληματικότητα των ανδρών.

Ο λόγος αύξησης της, ήταν η μεταβολή του τρόπου ζωής των γυναικών, αφού λόγω απουσίας του συζύγου στον πόλεμο, αναγκάστηκε να βγει από την οικογένεια και να εισέλθει στο κοινωνικό και επαγγελματικό χώρο.

Η πολεμική βιομηχανία είχε ανάγκη από εργατικά χέρια, πράγμα που βοήθησε στη διείσδυση των γυναικών στον χώρο αυτό.

Αποκτώντας όμως, έτσι δικά τους χρήματα, άρχισαν να γίνονται πιο καταναλωτικές, να τα σπαταλούν σε διάφορα στολίδια και διασκεδάσεις, γεγονός που οδήγησε αρκετές από αυτές, στη διαφθορά και στο έγκλημα όλων των κατηγοριών.

Σε μια έρευνα που διεξάχθηκε την εποχή του πολέμου, από τον Κ. Γαρδίκια, φαίνεται ότι η αύξηση της εγκληματικότητας των γυναικών σημειώνεται στις κοπές, απάτες και αισχροκέρδειες (1957, ΣΕΛ. 295).

Επίσης, όπως στη συνέχεια αναφέρει ο συγγραφέας, την εποχή εκείνη όπου μάστιζε η πείνα, αρκετές γυναίκες πρόσφεραν το σώμα τους στους στρατιώτες του εχθρού. Έτσι, την εποχή εκείνη, κάποιες γυναίκες, οι οποίες ήταν ανίκανες να εργασθούν ή δεν εξασφάλιζαν με την εργασία τους επαρκή χρήματα για τη συντήρηση των ίδιων και των παιδιών τους, κατέφευγαν στην πορνεία, τη μοιχεία, την άμβλωση και την κλοπή (1957, ΣΕΛ. 295).

Με την εισαγωγή λοιπόν της γυναίκας στον επαγγελματικό χώρο, με τη δημιουργία των φεμινιστικών κινημάτων (δεκαετία του 1970) όπου η γυναίκα απέκτησε αρκετά δικαιώματα και με την υιοθέτηση ανδρικών ρόλων αυξήθηκε η γυναικεία εγκληματικότητα. Συζυγοκτονίες, παιδοκτονίες, δολοφονίες, τρομοκρατικές ενέργειες καθώς και αεροπειρατείες εμφανίζονται στις δεκαετίες του 1980 και 1990 με ενεργό το γυναικείο φύλο, παίζοντας σε μερικά από τα πιο πάνω θέση αρχηγού. Να αναφερθεί ότι αυτό δεν αντιπροσωπεύει ολόκληρο το γυναικείο πληθυσμό (για να μην γίνει παρεξήγηση ή να θεωρηθεί η μελέτη ρατσιστική).

3.2.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ – ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σ' αυτήν την ενότητα, θα γίνει αναφορά στα εγκλήματα που διαπράττονται από γυναίκες. Έχουν τον ίδιο σκοπό και στόχο όπως των ανδρών;

Αυτό ξεκίνησε να διατυπώνεται στην προσπάθεια να απαντηθούν τα εξής βασικά ερωτήματα:

«Γιατί οι γυναίκες που ζουν στο ίδιο περιβάλλον και στις ίδιες καταστάσεις με τους άνδρες παρουσιάζουν σημαντικά μικρότερο ποσοστό εγκληματικότητα ποσοτικά και ποιοτικά;»

«Πως εξηγείται η αύξηση του ποσοστού τέλεσης ορισμένων αδικημάτων από τις γυναίκες τα τελευταία χρόνια;»

Αυτά τα ερωτήματα, απασχόλησαν αρκετούς επαγγελματίες – ειδικούς, τόσο εγκληματολόγους όσο κοινωνιολόγους και τους παρότρυναν να ασχοληθούν με το συγκεκριμένο θέμα.

«Είναι η βία στη φύση του ανθρώπου(man);» αναρωτιέται ο Gerald Priestland στο βιβλίο του *The Future of Violence*, και εδώ η χρήση του όρου *man* (άνδρας) είναι απολύτως ταιριαστή. Φυσικά και οι γυναίκες σπάζουν πράγματα και κτυπούν, ακόμη και σκοτώνουν, αλλά με εξαίρεση κάποιες σπάνιες περιπτώσεις, οι γυναίκες είναι λιγότερο βίαιες και ενεργούν σπανιότερα βίαια, συγκρινόμενες με τους άνδρες (BUTTON, 1994, ΣΕΛ. 227).

Η Αλίκη Μαραγκοπούλου, προσπαθεί να μελετήσει το φαινόμενο της γυναικείας εγκληματικότητας μέσα στα πλαίσια του σεβασμού των

βασικών δικαιωμάτων. Αυτό γίνεται με την εξέταση των διαφορών της γυναικείας εγκληματικότητας σε συσχέτισμό με τους διαφορετικούς ρόλους θέσεων των δύο φύλων, δηλαδή την ανισότητα που υπάρχει στην κοινωνία και εις βάρος της γυναίκας (1992, Σελ. 9).

Όπως στη συνέχεια αναφέρει, το πρόβλημα της ανισότητας εκτείνεται και στον τομέα της εγκληματικότητας και ενδιαφέρει εξίσου εγκληματολόγους, φεμινιστές και θεωρητικούς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (1992, Σελ. 9).

Συγκεκριμένα αναφέρει:

«Το θέμα της γυναικείας εγκληματικότητας έχει αντιμετωπιστεί μονόπλευρα και χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν οι πολλαπλοί παράγοντες που επηρεάζουν τις θέσεις και τους ρόλους των δύο φύλων, δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι η αυστηρή ανάλυση έχει αντισταθεί (...) η κύρια αιτία των φαινομένων της διαφοράς, ποσοτικής και ποιοτικής, ανάμεσα στην γυναικεία και ανδρική εγκληματικότητα, καθώς και το γεγονός ότι παρουσιάζεται μια αυξητική τάση της γυναικείας εγκληματικότητας σε ορισμένες χώρες είναι η ξεχωριστή θέση και ο ξεχωριστός ρόλος της γυναίκας μέσα στην κοινωνία (σε όλους τους τομείς της ζωής).»

(ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΥΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΙΚΗ, 1992, Σελ. 139)

Όπως αναφέρθηκε και στην **ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ**, όταν η γυναίκα απέκτησε κάποια δικαιώματα και άρχισε να έχει περισσότερες υποχρεώσεις καθώς επίσης όταν υιοθέτησε ανδρικούς ρόλους και πρότυπα στη ζωή της, άρχισε να συμπεριφέρεται όμοια με τους άνδρες.

Η γυναικεία εγκληματικότητα παρουσιάζεται περισσότερο και στατιστικά, ποσοτικά και ποιοτικά σε ορισμένες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες όπου παρατηρείται μια αυξητική τάση ορισμένων μορφών της.

Η ποσοτική διαφορά, παρατηρείται στο χαμηλότερο ποσοστό τέλεσης εγκλημάτων βίας ενώ η ποιοτική διαφορά τοποθετείται κυρίως σε εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις, βίαια εγκλήματα (ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, 1995, ΣΕΛ. 84).

Ιδιαιτερότητες λοιπόν παρουσιάζονται επίσης και σε ορισμένες χώρες ξεχωριστά, όπως στην Μεγάλη Βρετανία για παράδειγμα, το ποσοστό των κλοπών στα καταστήματα (shoplifting) είναι αρκετά υψηλό.

Αν όμως υπολογιστούν οι μεγαλύτερες ευκαιρίες των γυναικών να τελέσουν το αδίκημα αυτό, εφόσον είναι αυτές που συνήθως κάνουν τις αγορές, ότι αν τα στοιχεία αντιπαραθέτουν με το σύνολο των αγοραστών (ανδρών και γυναικών), τότε η αναλογία των ανδρών που καταδικάστηκαν είναι διπλάσια από εκείνη των γυναικών και τέλος τα αντικείμενα που εκλάπησαν από τους άνδρες έχουν διπλάσια αξία από εκείνα που έκλεψαν γυναίκες, τότε η διαφορά ανάγεται σε πιο ρεαλιστικά επίπεδα.

Σε μια έρευνα που διεξάχθηκε από τον M. O. Cameron, σχετικά με κλοπές σε πολυκαταστήματα, έδειξε ότι 83% των ενηλίκων συλληφθέντων ήταν γυναίκες. Η συνήθης πρακτική αντιμετώπισης των αδικημάτων αυτών περιορίζεται σ' ένα διακανονισμό με τους υπεύθυνους της επιχείρησης, με αποτέλεσμα ο μεγαλύτερος όγκος των υποθέσεων αυτών, να μην παραπέμπεται στην ποινική δικαιοσύνη. Η διαπίστωση αυτή θεμελίωσε την βασική υπόθεση, ότι οποιαδήποτε απόφαση για αλλαγή της συνήθους αυτής πρακτικής θα επέφερε σημαντική αύξηση των ποσοστών συμμετοχής των γυναικών στην εγκληματικότητα (ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, 1995, ΣΕΛ. 85-86).

Σχετικά με τις απάτες (στις οποίες υπάγεται και η πληρωμές με ακάλυπτες επιταγές) και τις πλαστογραφίες, να σημειωθεί ότι στις αγγλοσαξονικές χώρες ο τρόπος πληρωμής είναι με επιταγές καθώς επίσης με πλαστικό χρήμα και όπως ήδη αναφέρθηκε οι γυναίκες είναι κυρίως εκείνες που πραγματοποιούν αγορές.

Κάτω από αυτό το πρίσμα θεωρείται πιθανό η αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητα να είναι απόρροια της αλλαγής της γυναικείας συμπεριφοράς. Επισημαίνεται σχετικά, ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αυστηρότερη αντιμετώπιση των γυναικών από το σύστημα απονομής δικαιοσύνης (ο.π. ΣΕΛ. 86).

Αναφορικά με την πορνεία, η οποία ήταν ένα γυναικείο προνόμιο (και μέχρι πρόσφατα ένα αποκλειστικό γυναικείο αδίκημα), στην σημερινή εποχή η εξέλιξη της ανδρικής πορνείας στις χώρες που την αναγνωρίζουν είναι πολύ μεγάλη. Να αναφερθεί επίσης ότι στην πορνεία θεωρείται αδίκημα και η συμπεριφορά του ίδιου του «πελάτη» όπως συμβαίνει στον Καναδά.

Στην Γαλλία και στην Ιταλία, υψηλή εμφανίζεται η συμμετοχή των γυναικών και στην κακομεταχείριση των παιδιών ή άλλων μελών της οικογένειάς τους. Ας μην αγνοηθεί όμως ότι αντίστοιχες περιπτώσεις που τελούνται από άνδρες (αναφορά στο κεφάλαιο **ΑΙΤΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**), καταγγέλλονται πολύ λιγότερο στην αστυνομία λόγω της εξάρτησης ή του φόβου απάντησης με βία από τον ίδιο.

Στην Ελλάδα τα περισσότερα αδικήματα που διαπράττουν γυναίκες αφορούν τον Αγορανομικό Κώδικα. Επίσης εμφανίζεται ένας σημαντικός αριθμός σωματικών βλαβών και εξυβρίσεων από γυναίκες σε χώρες της Ε.Ε. (Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιταλία). Ως ερμηνεία αυτού του φαινομένου μπορούν να θεωρηθούν οι συνθήκες διαβίωσης για ένα τμήμα του πληθυσμού καθώς επίσης ο μεσογειακός χαρακτήρας οι οποίοι αποτελούν παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για ένα μεγαλύτερο αριθμό

καυγάδων και συμπλοκών κυρίως σε γυναίκες χαμηλού μορφωτικού, κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου.

Η κα Καραμάνου ευρωβουλευτής και επικεφαλής μέλος της Γραμματείας στον Τομέα Γυναικών του Π.Α.Σ.Ο.Κ. τόνισε ότι, «η εγκληματικότητα των γυναικών στην χώρα μας βρίσκεται σε πολύ χαμηλά ποσοστά: μόλις 4,5% του συνόλου των εγκληματικών ενεργειών...» (ΤΑ ΝΕΑ, 29-12-1998, ΣΕΛ. Ν20 ΚΩΔ. ΑΡΘ. Α16327Ν201). Συμπληρώνοντας η Χριστίνα Ζαραφονίτου αναφέρει ότι, οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούν ή οικονομικές υποθέσεις και αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, ενώ οι απλές σωματικές βλάβες αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία εγκλημάτων βίας (1995, ΣΕΛ. 85).

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι παρόλο που υπάρχει κάποια ποιοτική ιδιαιτερότητα, η γυναικεία εγκληματικότητα βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από την ανδρική.

Όσον αφορά την ηλικία των γυναικών – εγκληματιών, όλες οι στατιστικές συμφωνούν ότι το ηλικιακό όριο είναι μεγαλύτερο απ' ότι στους άνδρες. Ο DeGreef τοποθετεί το όριο αυτό μεταξύ 25-30 ετών ενώ οι σύγχρονες γαλλικές στατιστικές στις ομάδες 20-25 και 40-45 (ο.π. ΣΕΛ. 87).

Τώρα, αν η γυναικεία εγκληματικότητα αυξάνεται τόσο σε αριθμό όσο σε σοβαρότητα η Αλίκη Μαραγκοπούλου σχολιάζει ότι αυτά τα δεδομένα συγκρίνονται πάντα με την ανδρική που είναι λανθασμένη (παράδειγμα πιο κάτω). Επίσης, οι συγκρίσεις των στατιστικών των διαφόρων χωρών, δεν μπορούν να βοηθήσουν γιατί υπάρχουν τόσοι παράγοντες που επηρεάζουν τις στατιστικές κάθε χώρας ώστε πρέπει αυτά να λαμβάνονται υπ' όψιν (MARANGOPOULOS-YOTOPOULOS, 1992, ΣΕΛ. 53).

Έτσι λοιπόν, συμπεραίνεται ότι η μελέτη για την εξέλιξη της γυναικείας εγκληματικότητας πρέπει να γίνει ξεχωριστά ανά χώρα και όχι ένα γενικευμένο αποτέλεσμα για όλες τις χώρες. Επιπλέον, χώρες όπως η Δανία, στην οποία παρουσιάζεται μεγάλη φερεγγυότητα, υπάρχει μειωμένη εγκληματικότητα με το πέρασμα του χρόνου παρά αυξητική όπως πιστεύεται.

Κάποιες αυξήσεις που αναφέρονται στατιστικώς μπορούν να δημιουργήσουν λανθασμένες εντυπώσεις όπως για παράδειγμα εάν ο αριθμός των δολοφονιών που τελέσουν γυναίκες ήταν την μια χρονιά τέσσερις (4) και την επόμενη έξι (6) (πράγμα που μπορεί να είναι μια απλή σύμπτωση), στατιστικώς το ποσοστό θα είναι αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας σε 50%. Αντίθετα αν, δολοφονίες που τελέστηκαν από άνδρες την μια χρονιά ήταν 100 και την επόμενη 140, τότε στατιστικώς φαίνεται μια ποσοστιαία αύξηση 40%.

Κάποιες γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το θέμα αυτό οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, οι παράγοντες που επηρεάζουν γενικότερα το φαινόμενο της εγκληματικότητας έχουν κυρίως κοινωνικό χαρακτήρα και δρουν μέσα από τις ψυχολογικές τους επιπτώσεις. Ειδικότερα από τότε που οι γυναίκες, ζουν στο ίδιο κοινωνικό περιβάλλον με τους άνδρες, έχουν εκτεθεί και επηρεαστεί από τους εγκληματολογικούς παράγοντες που υπήρχαν σ' αυτόν (ο.π. ΣΕΛ. 9, 81-83).

Ακολουθεί η προσπάθεια να εξηγηθούν οι ιδιαιτερότητες με αφετηρία τους γενετικούς, ορμονικούς και άλλους βιολογικούς παράγοντες που δημιουργούν την ξεχωριστή «γυναικεία φύση».

Ο πρώτος παράγοντας που συνδέεται άμεσα με τη θέση της γυναίκας είναι η υποτακτική της συμπεριφοράς που έχει ως αποτέλεσμα τη νεύρωση και την κατάθλιψη σε αντίθεση με τον άντρα που απαντά με επιθετικότητα (ο.π. ΣΕΛ. 81).

Ο δεύτερος παράγοντας, συνιστάται στον αυξημένο και νομικό έλεγχο που ασκείται απέναντι στις γυναίκες όχι τόσο με τη μορφή του επίσημου ελέγχου αλλά του ανεπίσημου, από τις οικογένειες και το περιβάλλον όπου διαβιούν (ο.π. ΣΕΛ. 81).

Τέλος ο τρίτος παράγοντας, είναι οι μειωμένες ευκαιρίες για τέλεση εγκλήματος από την γυναίκα. Αυτές παρουσιάζονται λόγω της μικρότερης ανάμειξης τους, στις επαγγελματικές δραστηριότητες, αλλά και λόγω των χαμηλότερων στόχων που θέτουν για τη ζωή τους (ο.π. ΣΕΛ. 81).

Και οι τρεις παράγοντες έχουν ως κοινή τους προέλευση τον ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία (ο.π. ΣΕΛ. 81).

Συμπερασματικά φαίνεται ότι, αν και η γυναικεία εγκληματικότητα δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από την ανδρική, εντούτοις, η ιδιομορφία της εντοπίζεται στην μερική συμμετοχή των γυναικών στο έγκλημα και στο γεγονός ότι οι γυναίκες δεν φαίνεται να τελούν εγκλήματα ομαδικά, παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις. Επίσης, οι γυναίκες συμμετέχουν πολύ λιγότερο από τους άνδρες στην εγκληματικότητα (ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1985, ΣΕΛ. 42).

Γεγονός επίσης, παραμένει η βαθμιαία αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας, η οποία παρατηρείται στον Ελλαδικό χώρο τα τελευταία χρόνια και οδηγεί στην ανάγκη συστηματικής μελέτης του φαινομένου αυτού και των αιτιών που το δημιουργούν, για καλύτερη και πιο αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση του.

3.3. ΑΙΤΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

3.3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάζονται τα αίτια που ωθούν τις γυναίκες να φτάσουν στο έγκλημα και ιδιαίτερα στα εγκλήματα κατά της ζωής. Υπάρχει λόγος που φτάνουν σε αυτό το σημείο ή «σαλεύει το μυαλό» για να καταλήξουν σε μια τέτοια ενέργεια;

Η Jill Tweedie στο βιβλίο της *It's Only Me* υποστηρίζει με σαφήνεια και ακρίβεια πως, όταν οι άνδρες κοινωνιολόγοι, φιλόσοφοι και ανθρωπολόγοι μιλούν για το πρόβλημα της ανθρώπινης επιθετικότητας, εκείνο που εννοούν είναι το πρόβλημα της ανδρικής επιθετικότητας (BUTTON, 1994, ΣΕΛ. 228).

Με την εξέλιξη και τις διάφορες αλλαγές που έχει υποστεί η κοινωνία αρκετοί ειδικοί επαγγελματίες στο χώρο της εγκληματικότητας και κυρίως το φεμινιστικό κίνημα (δεκαετία του 1970 κυρίως), προσπάθησαν να ερμηνεύσουν αυτές τις ενέργειες (της ανθρώπινης συμπεριφοράς, όπως υποστήριζαν) αυτών των γυναικών. Έγινε δε προσπάθεια (τουλάχιστον στην Αμερικανική δικαιοσύνη), για την τοποθέτηση εξειδικευμένου μάρτυρα (επαγγελματίας ψυχολόγος στον τομέα της δικαστηριακής ψυχολογίας, με γνώσεις και ικανότητες τόσο εκπαιδευτικού όσο και κλινικού συμβούλου) σε δίκες κακοποιημένων γυναικών που σκοτώνουν.

Με βάση λοιπόν, το φεμινιστικό κίνημα επικράτησε η άποψη ότι οι κοινωνικές συνθήκες που οδηγούν τις γυναίκες στην αυτοάμυνα με την μορφή άσκησης βίας δεν γίνονται σαφώς αντιληπτές στην αίθουσα του

δικαστηρίου. Μερικοί ισχυρίζονται επιπλέον το Σύνδρομο της Κακοποιημένης Γυναίκας, όπως παρουσιάζεται από τον εξειδικευμένο μάρτυρα, δίνει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να θεωρήσει πνευματικά διαταραγμένες τις γυναίκες που σκοτώνουν τους βασανιστές συντρόφους τους με άλλα λόγια, είναι πολύ πιθανόν να κριθεί «άρρωστη» η γυναίκα, αντί να κριθούν «αρρωστημένες» οι κοινωνικές συνθήκες που προκάλεσαν το πρόβλημα (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 33-34).

Θα παρουσιαστούν επίσης οι διάφορες ερμηνείες γυναικείας εγκληματικότητας, όπως αυτές δίνονται από διάφορους ειδικούς επαγγελματίες (κοινωνιολόγους, νομικούς ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κτλ). Θα γίνει αναφορά στην επεκτεταμένη κακοποίηση (κυρίως στη ψυχολογική κακοποίηση που καταλήγει σε βίαια περιστατικά) που υφίσταται η ίδια η γυναίκα και μάλιστα σε χρόνια κατάσταση από τον ίδιο το βασανιστή σύντροφο της, είτε αυτός είναι ο σύζυγος ή ο εραστή της (στην μελέτη θα χρησιμοποιηθεί η έννοια σύντροφος). Εκτός όμως, από την ίδια, ο βασανιστής μπορεί να κακοποιεί τα παιδιά αν υπάρχουν στην οικογένεια. Επίσης θα αναφερθεί η σεξουαλική κακοποίηση (ξεχωριστό μέρος από τη ψυχολογική κακοποίηση), ως βιασμός μέσα στο γάμο, τόσο της ίδιας, όσο των ίδιων των παιδιών (αιμομιξία). Θα γίνει αναφορά σε μερικές μητέρες που καταλήγουν να σκοτώνουν τα ίδια τους παιδιά στην προσπάθεια να σωθούν από τον βασανιστή τους κάνοντας αργότερα και οι ίδιες απόπειρα αυτοκτονίας, όταν όμως καταλήγουν αυτές να σωθούν χαρακτηρίζονται ότι έκαναν παιδοκτονία. Τέλος, θα μελετηθεί ο ρόλος που παίζει η ηλικία της γυναίκας στην εγκληματική αυτή ενέργεια, όπως επίσης ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες που είναι κατακριτέες από την κλειστή κοινωνία όπου ζουν αυτές οι γυναίκες με αποτέλεσμα να καταλήγουν

στην ανθρωποκτονία και παιδοκτονία. Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό παρατίθενται κάποια γενικά εγκλήματα που πράττουν οι γυναίκες όπως εγκλήματα περιουσιακού, ερωτικού περιεχομένου καθώς και ψυχικών νόσων.

3.3.2. ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Θα ήταν σκόπιμο πριν αναλυθεί η κακοποίησης ως αίτιο της γυναικείας εγκληματικότητας να δοθεί κάποιος ορισμός που δίνουν επαγγελματίες ψυχολόγοι.

Ως ορισμό της Κακοποιημένης Γυναίκας θα χρησιμοποιηθεί αυτός που δίνει η Lenore Walker στο βιβλίο της *Η κακοποιημένη γυναίκα*, καθώς επίσης στο βιβλίο της *Όταν η αγάπη σκοτώνει* (WALKER, 20 και 64 αντίστοιχα).

Μια κακοποιημένη γυναίκα, είναι μια γυναίκα που έχει επανειλημμένα υποστεί οποιαδήποτε βίαιη σωματική ή ψυχολογική συμπεριφορά από έναν άντρα, με τον σκοπό να εξαναγκαστεί να κάνει κάτι που αυτός θέλει, χωρίς να ενδιαφέρεται για τα δικαιώματά της, Για να χαρακτηριστεί μια γυναίκα ως κακοποιημένη θα πρέπει το ζευγάρι να έχει περάσει από τον κύκλο της κακοποίησης τουλάχιστον δύο φορές. Οποιαδήποτε γυναίκα μπορεί να βρεθεί σε μια τέτοια σχέση με κάποιον άντρα μια φορά. Αν όμως συμβεί και δεύτερη κι η γυναίκα παραμένει στην ίδια κατάσταση, τότε χαρακτηρίζεται ως κακοποιημένη. Δηλαδή με λίγα λόγια η κακοποίηση θεωρείται η επανειλημμένη άσκηση βίας από τον ένα και μόνο σύντροφο (είτε αυτός είναι σύζυγος ή εραστής) πάνω

στον άλλο. Η κακοποίηση δε, χωρίζεται στα πιο κάτω επιμέρους είδη:

- Σωματική
- Ψυχολογική και λεκτική βία
- Τη σεξουαλική
- Την κοινωνική και οικονομική

Από τα παραπάνω στοιχεία που η Walker δίνει στο βιβλίο της, προκύπτει ότι για να είναι μια γυναίκα κακοποιημένη σε οποιονδήποτε τομέα, πρέπει να υποστεί βίαιη συμπεριφορά από τον σύντροφο της σε επαναλαμβανόμενο ρυθμό, τουλάχιστον περισσότερες από μία φορές.

Γενικά:

- **ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ**

Είναι η προσβολή της σωματικής ακεραιότητας του θύματος που προκαλείται από βίαιες επιθέσεις του θύτη. Τα αποτελέσματα της αναλόγως με το βαθμό και το είδος της επίθεσης, κυμαίνονται από τραυματισμούς ελαφρούς (μελανιές, γδαρσίματα, σπάσιμο δοντιών...) ή σοβαρότερους (μερικοί απαιτούν νοσοκομειακή περίθαλψη και χειρουργικές επεμβάσεις) μέχρι και το θάνατο του θύματος.

Οι μικρότερες κακοποιήσεις περιλαμβάνουν: χαστούκι, ξυλιές, τσιμπιές, τράβηγμα μαλλιών.

Οι μεγαλύτερες περιλαμβάνουν: χαστούκια και γροθιές στο πρόσωπο και το κεφάλι, κλωτσιές και γροθιές σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, σπρωξιές και πετάγματα μέσα στο δωμάτιο ή από τη σκάλα ή πάνω σε αντικείμενα ή σπάσιμο των χεριών, καψίματα από σίδερο, τσιγάρο ή καυτά υγρά, τραύματα από πετάγματα

αντικειμένων, μαχαιρώματα, ακρωτηριασμοί και τραύματα από πυροβόλα όπλα.

- **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΛΕΚΤΙΚΗ ΒΙΑ**

Είναι η προβολή της ψυχικής ακεραιότητας του θύματος από τον θύτη και περιλαμβάνει απειλές για την σωματική ακεραιότητα του θύματος ή αγαπημένων του προσώπων, βρισιές, προσβολές, εξευτελισμούς.

Στοχεύει στη συνεχή μείωση της αυτό-εκτίμησης του θύματος και στην υποταγή του μέσω του φόβου.

- **ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ**

Είναι η προσβολή του γενετήσιου ενστίκτου του θύματος, με βίαιες πράξεις από τη μεριά του θύτη ή με αναγκαστική συμμετοχή του θύματος σε ανώμαλες σεξουαλικές πράξεις.

Περιλαμβάνει βιασμούς από τον σύντροφο, αναγκαστική συμμετοχή του θύματος σε σεξουαλικές πράξεις με άλλα πρόσωπα (άντρες ή γυναίκες), ασυνήθιστες στάσεις σεξουαλικής πράξης, στοματικό και πρωκτικό σεξ και παρουσιάζεται μια σημαντική αναφορά χρησιμοποίησης ζώων στις ερωτικές πράξεις.

- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ**

Συνήθως έχει τη μορφή της κοινωνικής απομόνωσης του θύματος. Ο θύτης απαγορεύει στο θύμα την δημιουργία κοινωνικών σχέσεων, κυρίως από ζήλια ή φόβο μήπως μαθευτεί η κακοποίηση στην οποία υποβάλλει το θύμα.

Οι περισσότερες γυναίκες που κακοποιούνται με αυτόν τον τρόπο, συνοδεύονται από τους συντρόφους τους στη δουλειά με μια διάθεση αστυνόμευσης και ελέγχου των συναδελφικών τους σχέσεων ή αποτρέπονται από την επαφή με τις πατρικές τους οικογένειες.

- **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ**

Στην ουσία πρόκειται για την οικονομική εκμετάλλευση του θύματος από τον θύτη. Οι γυναίκες αυτής της κατηγορίας ακόμα και αν εργάζονται δεν διαχειρίζονται τα χρήματα τους οι ίδιες αλλά οι σύντροφοι τους και δεν είναι λίγες εκείνες που τους συντηρούν ολοκληρωτικά.

3.3.2.1. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Συνήθως όταν ξεκινάει η κακοποίηση σε μια σχέση, αρχίζει με απλές απειλές σχετικά με την σωματική ακεραιότητα του θύματος, ή αγαπημένων του προσώπων (κυρίως παιδιά μέσα στην οικογένεια), ή βρισιές, προσβολές, εξευτελισμούς. Στην συνέχεια η ψυχολογική κακοποίηση εναλλάσσεται με σωματική που τότε ο βασανιστής χρησιμοποιεί επιβλητικές μεθόδους για την κυριαρχία του.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Γεωργίας Παπαδάτου που στις 29 Δεκεμβρίου του 1989 έπνιξε τον άντρα της με την γραβάτα του, στη διάρκεια της κακοποίησης της από αυτόν. Η υπόθεση της συγκλόνισε το Πανελλήνιο και η συμπαράσταση που είχε από τα Μ.Μ.Ε. και τον επώνυμο κόσμο, ήταν πρωτοφανής. Τη νύχτα του φόνου και μετά από την τέλεση του, πήγε με το αυτοκίνητο της στην Ασφάλεια, λαχανιασμένη ανέβαινε δυο-δυο τα σκαλοπάτια του κτιρίου, με αίματα

στο πρόσωπο και στα χείλη και στο κεφάλι ίχνη ξυλοδαρμού: «*Ήρθα να παραδοθώ. Πριν λίγες ώρες σκότωσα τον άνδρα μου στη Μαλακάσα. Το πτώμα είναι μέσα στο αυτοκίνητο*» ήταν οι λίγες κουβέντες που είπε, βάζοντας τέλος σε «22 ολόκληρα χρόνια βαναυσότητας και αγωνίας» όπως ισχυρίστηκε. Η 37χρονη σερβιτόρα κατά την απολογία της στον ανακριτή είπε:

«*Με πήγε στην ερημιά, με έγδυσε και με έσυρε σαν το ζώο με το σκοινί πίσω από το αυτοκίνητο, ενώ μου έλεγε: Θα σε σύρω έτσι μέχρι την Ομόνοια και θα δώσω τα κομμάτια σου στα παιδιά σου. Μπροστά στο φόβο ότι θα με αποτελειώσει, άρπαξα τη λυμένη γραβάτα του και την έσφιξα γύρω από το λαιμό του.*»

Θερμοί υποστηρικτές της ήταν συνεχώς τα τρία παιδιά της, των οποίων οι καταθέσεις για τον 45χρονο πατέρα τους, Κώστα Παπαδάτο, ήταν αποκαλυπτικές. Ξυλοδαρμοί, βρισιές, απειλές κι εξευτελισμοί ήταν η καθημερινή εικόνα στο σπίτι της οικογένειας. «*Ήταν αυταρχικός και κακομεταχειριζόταν τη μητέρα μας. Νομίζαμε πως θα την σκότωνε εκείνος*». Η ίδια δήλωσε στους δημοσιογράφους:

«*Δεν μπορούσα να ξεφύγω. Ήταν αδύνατο να δεχτεί διαζύγιο. Είναι τόσα πράγματα που ντρέπομαι να πω. Υπέφερα χρόνια για να φτάσω εδώ. Άλλες γυναίκες να μην βρεθούν στη θέση μου. Ας λυτρωθούν αλλιώς.*»

Το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο την αθώωσε παμψηφεί, θεωρώντας ότι η κατηγορούμενη βρισκόταν σε πλήρη νόμιμη άμυνα.

Η αθώωση της Παπαδάτου από τα ελληνικά δικαστήρια αποτελεί σταθμό-ορόσημο για τη δικαστική κρίση της χώρας μας. Με τις ερωτήσεις τους οι Έλληνες δικαστές επέμειναν ιδιαίτερα στο ιστορικό των σχέσεων του ζευγαριού στα 21 χρόνια της κοινής ζωής τους, και αυτό το γεγονός έχει κεφαλαιώδη σημασία ως κατεύθυνση, γιατί

επιτρέπει την παρουσίαση στο δικαστήριο και την ανασύνθεση της συσσωρευμένης κακοποίησης για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Επιπλέον, γίνεται φανερό ότι η κακοποιημένη γυναίκα εξωθείται στο έγκλημα ύστερα από παρατεινόμενο «βρασμό ψυχικής ορμής» και, αμυνόμενη, υπερβαίνει τους κοινωνικούς κανόνες κάτω από την ισχυρή πίεση του ενστίκτου της αυτοσυντήρησης. Στην περίπτωση της Παπαδάτου, έγινε γνωστό ότι η γυναίκα αυτή είχε περάσει όλα τα στάδια της ταραχής, της επίκλησης, της οδύνης, της όποιας συνδιαλλαγής και τις ικεσίες πριν καταλήξει στην αυτοάμυνα για να διασφαλίσει, ως σκεπτόμενο ον, τη συνέχιση της υπόστασης της.

Μια άλλη χαρακτηριστική λανθασμένη αντίληψη, που ξεπεράστηκε από την ελληνική δικαιοσύνη σε αυτή την υπόθεση, είναι το επιχείρημα (ιδιαίτερα συνηθισμένο όσον αφορά στις κακοποιημένες γυναίκες που σκοτώνουν) περί σωματικής δύναμης. Η ίδια η Παπαδάτου ομολόγησε ότι δεν ήξερε ούτε η ίδια που βρήκε τη δύναμη να πνίξει τον άντρα της με τη γραβάτα.

Και εδώ πάλι, η ανδροκρατική νοοτροπία αδυνατεί να κατανοήσει την πραγματικότητα της κακοποιημένης γυναίκας, που, ωθούμενη από συναισθήματα υπέρμετρου φόβου, αλλά και οργής για τον εξευτελισμό της για μεγάλο χρονικό διάστημα από το βασανιστή σύντροφο, πολλαπλασιάζει τις σωματικές της δυνάμεις και λειτουργεί υπερβολικά ως προς τα φαινομενικά δεδομένα.

Εδώ, πρέπει μάλιστα να τονιστεί η αντίφαση της ανδροκρατικής αντίληψης, που δέχεται κατά τα λοιπά ότι τα συναισθήματα αγανάκτησης λόγω παρατεταμένης κακοποίησης, αδικίας ή βασανισμού πολλαπλασιάζουν το σθένος και τη σωματική δύναμη του αδύναμου θύματος, ώστε να καταβάλει τον κατά πολύ ισχυρότερο θύτη. Η ανδροκρατούμενη λογοτεχνία και ιδεολογία βρίθουν από παραδείγματα λίγων γενναίων που κατάφεραν να καταβάλουν υπεράριθμους και

ισχυρότερους εχθρούς επειδή ήταν ψυχικά ενισχυμένοι από την αίσθηση του δικαίου. Στις γυναίκες, όμως, δεν αναγνωρίζεται ο πολλαπλασιασμός των σωματικών δυνάμεων λόγω ψυχικής ενίσχυσης και ενδυνάμωσης.

Στην υπόθεση που προαναφέρθηκε, σύσσωμος ο Τύπος της χώρας μας μιλούσε εκείνη την εποχή για προμελετημένο έγκλημα, για την ύπαρξη συνεργού για «καραμπινάτη» περίπτωση δολοφονίας εν ψυχρώ, και πρότρεπε την κοινή γνώμη να σχηματίσει άποψη πριν καν η υπόθεση φτάσει στην αίθουσα του δικαστηρίου. Κι όλα αυτά, επειδή ήταν αδιανόητο η αδύναμη αυτή γυναίκα να καταβάλει τον κτηνώδη βασανιστή σύντροφο της, και μάλιστα ύστερα από την παρατεταμένη κακοποίηση που είχε υποστεί.

Γνωστή είναι επίσης η περίπτωση της Γεωργίας Χρυσάκη, 52 χρόνων από την Καλογρέζα που στις 28 Αυγούστου του 1998 εκτέλεσε τον σύζυγο της με τσεκούρι και σιδηρολοστό, την ώρα που κοιμόταν. Μόλις εκείνος ήρθε ζήτησε από την κόρη τους, Τασία, να του πλύνει τα πόδια. Μετά άρχισε να εκπαιδεύει το σκυλί που είχε πάρει πρόσφατα. *«Πρώτα θα φάει εσάς και μετά τη μάνα σας»* είπε στα κορίτσια. Στη συνέχεια, ήπιε στην αυλή με έναν φίλο του κι έπειτα πήρε μεξέδες και πήγαν αλλού να πιουν. Γύρισε λίγο μετά τις 11:00 μ.μ. και κοιμήθηκε. *«Περίπου δύο ώρες αργότερα έγινε ό,τι έγινε»* δήλωσε η γυναίκα του θύματος. Η απολογία της στη διάρκεια της δίκης ήταν συγκλονιστική.

«Με σήκωνε νύχτα, με ξεγύμωνε και μ' έβγαζε στον κήπο. Μετά φώναζε τις κόρες μου και τους έλεγε: κοιτάξτε τη μάνα σας που γυρνάει γυμνή τα βράδια. Από το 1963 που παντρευτήκαμε μέχρι την ημέρα που έγινε το κακό, η ζωή μου ήταν όλο ξύλο και βρισιές. Ζήταγε συνεχώς λεφτά κι όταν δεν είχα, με έστελνε να δανειστώ από την αδελφή μου.»

Το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο της Χαλκίδας, μετά από πολύωρη σύσκεψη, δέχτηκε το ελαφρυντικό του «βρασμού ψυχικής ορμής» και της επέβαλλε

κάθειρξη 18 ετών. Σε όλη την διάρκεια της διαδικασίας στο πλευρό της ήταν οι τρεις κόρες της.

«Η μάνα μας ήταν ηρωίδα, άγιος άνθρωπος, γαλήνια και λογική γυναίκα. Σ' όλη της τη ζωή ξενοδούλευε για να μας σπουδάσει. Ο πατέρας μας ήταν βασανιστής, απάνθρωπος.»

Σημαντικό στοιχείο στις γυναίκες που κακοποιούνται επανειλημμένα και καταλήγουν να σκοτώσουν είναι το βίωμα του τρόμου (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 98-100).

Ο τρόμος για τον βασανιστή είναι σαν ένας σπόρος που φυτεύεται στον ψυχισμό της κακοποιημένης γυναίκας με την αλλεπάλληλη υποβολή της σε σαδιστική ψυχολογική χειραγώγηση και σωματική βία. Ο σπόρος αυτός αναπτύσσεται ολοένα μέχρις ότου η γυναίκα να είναι πια ανίκανη να πιστέψει ότι η οποιαδήποτε θετική ενέργεια της είναι δυνατό να φέρει αποτέλεσμα: ώσπου, δηλαδή, γίνει πραγματικό θύμα της επίκτητης αδυναμίας. Για τη γυναίκα που κακοποιείται σοβαρά είναι συνηθισμένο φαινόμενο να θεωρεί τον βασανιστή της παντοδύναμο, ικανό να την κυνηγήσει όπου κι αν πάει, ικανό να ξεπεράσει ακόμα και τον ίδιο το θάνατο, προκειμένου να της επιβάλει ξανά και ξανά τον πόνο και τον τρόμο.

Οι κακοποιημένες γυναίκες βιώνουν ένα φρικιαστικό είδος τρόμου, που τις κάνει να τρέμουν σύγκορμες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αδιάκοπη - και απρόβλεπτη - αίσθηση ανασφάλειας που προκαλείται από την ολοένα κλιμακούμενη βία επηρεάζει δραματικά τον τρόπο με τον οποίο βλέπει τον κόσμο ένα ανθρώπινο πλάσμα. Σε κάθε κακοποιημένη γυναίκα, η οποία καταλήγει να σκοτώσει, διαδραματίζουν ρόλο και άλλα πολλά συναισθήματα, όλες σχεδόν σκοτώνουν όχι λόγω θυμού, ζήλιας ή κάποιου ανάλογου συναισθήματος, αλλά εξαιτίας του τρόμου. Φοβούνται τρομερά για τη ζωή τους. Σκοτώνουν σε κατάσταση αυτοάμυνας: ο υπέρτατος φόβος τους είναι ότι, αν δεν σκοτώσουν, θα σκοτωθούν.

Αυτός ο φόβος δεν είναι σε καμιά περίπτωση παράλογος. Ο διογκούμενος τρόμος που βιώνουν οι κακοποιημένες γυναίκες στη διάρκεια της διάστασης, του διαζυγίου και της διαδικασίας καθορισμού της κηδεμονίας των παιδιών βασίζεται αναμφίβολα σε πραγματικά στοιχεία. Η διάσταση δημιουργεί στη βίαιη σχέση μια περίοδο κινδύνου χωρίς προηγούμενο - ενός κινδύνου που δεν γίνεται συχνά αντιληπτός από τους άλλους. Πολλές φορές, ο βασανιστής προτιμάει να σκοτώσει τη γυναίκα του ή να πεθάνει ο ίδιος, παρά να χωρίσει· σε κάθε περίπτωση, τον τρομάζει περισσότερο η εγκατάλειψη, παρά η βία. Μελέτες έδειξαν ότι οι βασανιστές δεν αντέχουν την μοναξιά. Αντίθετα, οι κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους τα βγάζουν πέρα μια χαρά, όταν καταφέρουν να απαλλαγούν από τον βασανιστή τους. Ο φόβος του βασανιστή για την εγκατάλειψη στηρίζεται στην επίγνωση ότι δεν αντέχει να ζήσει μόνος του και ότι, αν απομονωθεί, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να καταλήξει αυτόχειρας. Η κακοποιημένη γυναίκα αντιλαμβάνεται ότι ο βασανιστής της θα κάνει τα πάντα προκειμένου να την εμποδίσει να φύγει μακριά του. Ο φόβος για τη ζωή της, καθώς και για τη ζωή των παιδιών της και άλλων συγγενών και φίλων, βασίζεται επίσης σε μια αναμφισβήτητη αλήθεια, την οποία είτε γνωρίζει συνειδητά είτε διαισθάνεται: κάποια ζωή κρέμεται από μια κλωστή· η δική του ή των άλλων.

Επίσης οι στατιστικές αποδεικνύουν την αναμφισβήτητη σχέση που έχει η κατάχρηση αλκοόλ με την κακοποίηση. Η κοινωνιολόγος Πατ Έμπερλι ανέλυσε τα δεδομένα χρήσης αλκοόλ σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα και διαπίστωσε ότι περισσότερο από το 60% των κακοποιημένων γυναικών με τις οποίες συνομίλησε ανέφεραν ότι ο βασανιστής σύντροφος είχε σοβαρό πρόβλημα αλκοολισμού, συχνά μάλιστα έκανε κατάχρηση. Ωστόσο, όταν αναλύθηκαν τα στοιχεία σε 1.600 περιπτώσεις κακοποίησης (4 ανά γυναίκα), φάνηκε ότι μόνο 20%

των αντρών ήταν πάντοτε μεθυσμένοι όταν κακοποιούσαν τη γυναίκα τους. (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 157).

Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις των υπό έρευνα γυναικών που σκότωσαν τον βασανιστή τους, η αδυναμία του βασανιστή να ελέγξει την κατανάλωση αλκοόλ αυξανόταν σημαντικά με την πάροδο του χρόνου, το ίδιο και η βιαιότητα του, το απρόβλεπτο των αντιδράσεων και η αλλόκοτη συμπεριφορά του. (Ίσως η έρευνα αποδειξεί κάποτε ότι οι βασανιστές υφίστανται χημικές μεταβολές υπό το κράτος του στρες - παρόμοιες με τις μεταβολές που συμβαίνουν σε ορισμένους αλκοολικού - οι οποίες υποδηλώνουν την ύπαρξη νευρολογικών αλλοιώσεων ή ανωμαλιών στον εγκέφαλο του βασανιστή). Κατά βάση δεν είναι το αλκοόλ που ωθεί τον βασανιστή στην κακοποίηση, ωστόσο, η παρουσία του ως παράγοντα αυξάνει τον κίνδυνο σοβαρού τραυματισμού ή/και θανάτου, όπως ακριβώς και στις περισσότερες περιπτώσεις εγκληματικών πράξεων.

Πολλοί άντρες νιώθουν τον «κλασικό» φόβο ότι η γυναίκα τους θα τους σκοτώσει την ώρα που κοιμούνται. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις κατά τις οποίες η κακοποιημένη γυναίκα νόμισε ότι ο βασανιστής της κοιμόταν, επειδή ήταν ξαπλωμένος είτε στο κρεβάτι είτε σε μια πολυθρόνα. Ωστόσο, με δεδομένη την υψηλή περιεκτικότητα αλκοόλ στο αίμα του άντρα, που διαπιστώθηκε με αυτοψία, πρέπει να γίνει πιστευτή η γυναίκα που ισχυρίζεται ότι ο βασανιστής της τη χτύπησε, ύστερα κάθισε να ξεκουραστεί λίγο και μετά την ξανακτύπησε. Πολλοί από αυτούς τους άντρες ήταν τόσο εθισμένοι στο αλκοόλ, ώστε μπορούσαν να έχουν τη δύναμη να χτυπήσουν τη γυναίκα, παρόλο που το επίπεδο περιεκτικότητα αλκοόλ στο αίμα τους ήταν τριπλάσιο από το επίπεδο που προκαλεί τοξιναιμία σε άλλα άτομα. Εφόσον οι παθολογοανατόμοι υποστηρίζουν ότι τόσο υψηλό επίπεδο προκαλεί συνήθως το θάνατο, είναι πιθανό ορισμένοι άντρες να έχουν εθιστεί τόσο στο αλκοόλ, ώστε

να το αντέχουν σε τέτοιες δόσεις - καμιά φορά μάλιστα, χωρίς να εκδηλώνουν καν σημάδια μέθης.

Οι επίσημες έρευνες της Lenore Walker αναφέρουν περιστατικά κακοποιημένων γυναικών που σκότωσαν τον σύντροφο τους ενώ κοιμόταν, καθώς και την αθώωση μιας γυναίκας, επειδή το δικαστήριο δέχτηκε να διευρύνει το νόημα της αμεσότητας βάσει του παρατεινόμενου και συνεχούς φόβου για επικείμενο θάνατο. Ο άντρας απειλούσε τη γυναίκα ότι θα σκοτώσει την ίδια και τα παιδιά της, όπως ακριβώς και στην περίπτωση της Χρυσάκη, και η διαρκής αυτή απειλή σε συνδυασμό με την επίδραση των συσσωρευμένων προκλήσεων, το μακροχρόνιο φόβο, την παγίδευση, τον ψυχικό τραυματισμό και το ένστικτο αυτοσυντήρησης συνέθεσαν μια ενδιάμεση «νομική εκδοχή» μεταξύ ψυχρής προμελέτης και στιγμιαίας απώλειας αυτοελέγχου. Όντως, η χρόνια κακοποίηση δημιουργεί στη γυναίκα-θύμα μια ιδιόμορφη πραγματικότητα μόνιμης αναστάτωσης και απειλής.

Αρκετές φορές μάλιστα οι γυναίκες που βρίσκουν το κουράγιο να απομακρυνθούν από τους βασανιστές τους, είτε παίρνοντας διαζύγιο, είτε από χωρισμό, ακόμη κι όταν ο ίδιος χάσει την κηδεμονία των παιδιών του, είναι πιθανόν να τα χρησιμοποιεί σαν το ζωτικό συνδετικό κρίκο με την κακοποιημένη του γυναίκα. Ο βασανιστής εκμεταλλεύεται επίσης το δικαίωμα επισκέψεων για να συνεχίσει να την παρενοχλεί και να τη βλέπει.

Χαρακτηριστικά όπως αναφέρει η Χρ. Αντωνοπούλου (Ph.D. Επίκ. Καθηγήτρια Παν/στιμίου Αθηνών) στον πρόλογο της ελληνικής έκδοσης του βιβλίου της Lenore Walker, υπάρχουν περιπτώσεις γυναικών που δεν είχαν συνειδητοποιήσει ότι σκότωσαν τον σύντροφο τους. Σε μία μάλιστα από αυτές, οι αστυνομικοί βρήκαν τη γυναίκα να κάθεται έξω από το σπίτι, γιατί φοβόταν τα αντίποινα του άντρα ης, τον οποίο είχε σκοτώσει, πιστεύοντας ότι ζούσε ακόμα. Για τα ελληνικά

δεδομένα, ανάλογη είναι η σχετικά πρόσφατη περίπτωση της Όλγας Τσαούση (1992), που χτύπησε τον πρώην άντρα της με σιδερόβεργα χωρίς να συνειδητοποιήσει ότι τον σκότωσε:

Η Τσαούση, παρ' ότι είχε χωρίσει και κατοικούσε αλλού, συνέχιζε να κινδυνεύει από τον σύντροφο της, που εκείνο το βράδυ την ενοχλούσε και την απειλούσε μέσα στο ίδιο της το σπίτι. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η αστυνομία δεν πείστηκε από τα γεγονότα και έψαχνε για συνεργό.

Η πραγματικότητα της Τσαούση είναι ανάλογη με χιλιάδων άλλων γυναικών που, ενώ απομακρύνονται από τη σχέση, χωρίζουν και μένουν σε άλλο σπίτι, εξακολουθούν να παρενοχλούνται από τους πρώην συντρόφους τους, να βιώνουν απειλές και κακοποίηση σε τέτοιο βαθμό, που δεν μπορούν να πιστέψουν ότι θα απαλλαγούν ποτέ από το φαύλο κύκλο της βίας. Βάσει αυτών των δεδομένων αναπτύσσεται και εξηγείται το Σύνδρομο της Κακοποιημένης Γυναίκας: η γυναίκα θεωρεί ότι δεν έχει τη δυνατότητα να απεμπλακεί από τη σχέση, παρά μόνο με το θάνατο του συντρόφου της.

Αξιοσημείωτη είναι μια έρευνα της ψυχολόγου Ε. Γουάλας, το 1986, όπου διαπιστώνεται ότι το 46% των δολοφονημένων από τους άντρες τους γυναικών είχαν εγκαταλείψει τη σχέση ή το σπίτι, ή δεν συμβίωναν πια ή, ακόμα, βρίσκονταν ήδη στο σημείο να διακόψουν τη σχέση. Σύμφωνα, δηλαδή, με τα στατιστικά δεδομένα, η Τσαούση αντιμετώπιζε υπαρκτό κίνδυνο όμως, η ανάκριση δεν στράφηκε προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά προς την ανεύρεση συνεργού - σύμφωνα με την ισχύουσα ανδροκρατική αντίληψη που θέλει τη γυναίκα είτε θύμα είτε, στη χειρότερη περίπτωση, θύτη κατά το ήμισυ.

Η για μεγάλο χρονικό διάστημα και κατ' επανάληψη κακοποιημένη γυναίκα, έχει τις εξής τρεις επιλογές:

- Να εγκαταλείπει τη σχέση αποδεχόμενη ότι το σύστημα της βίας την «παρακολουθεί» με διάφορα προσχήματα, που ανάγονται λίγο πολύ στο στραπατσάρισμα του αντρικού εγωισμού, και απηχούν την εμμονή στη σχέση εξουσία και τη βαθιά ριζωμένη αντίληψη της χειραγώγησης της συντρόφου με κάθε τρόπο. Εξάλλου, το Σύνδρομο της Κακοποιημένης Γυναίκας κρατάει τις γυναίκες δέσμιες μέσα στον κύκλο της βίας με ένα πλήθος εξαρτήσεων, που πηγάζουν από την κοινωνικοποίηση τους και έχουν τις ευθύνες τους απέναντι στα παιδιά και την οικογένεια, αλλά και τη γενικότερη κοινωνική αντίληψη που κάνει διακρίσεις και αναγνωρίζει ως κατάλληλο χώρο για τη γυναίκα το περιορισμένο πλαίσιο του σπιτιού, ενώ για τον άντρα αποδέχεται απεριόριστα περιθώρια κίνησης.
- Να καταφύγει στις Αρχές, στην αστυνομία ή στο δικαστήριο, καταγγέλλοντας την κακοποίηση της - μια λύση που έχει αποδειχτεί αναποτελεσματική, γιατί δεν έχει καλλιεργηθεί και αναπτυχθεί η κατανόηση της πραγματικότητας της κακοποιημένης γυναίκας. Οι θεσμοί και οι νόμοι παραμένουν ανδροκρατικοί, άκαμπτοι και ασαφείς, ενώ η επικρατούσα κοινωνική αντίληψη θεωρεί ότι η βία μέσα στην οικογένεια πρέπει να αποσιωπάται, ότι αποτελεί ένα ιδιαίτερο φαινόμενο που αφορά μόνο την οικογένεια και ότι η γυναίκα έχει τις ευθύνες της και κάπου φταίει. (Πολλές γυναίκες που έχουν καταφύγει στην αστυνομία ύστερα από κακοποίηση ενοχοποιούνται τελικά, και μάλιστα οι Αρχές δεν ενοχλούνται και τόσο, αντίθετα, συχνά βλέπουν με συμπάθεια τον σύζυγο, που κάπου κάπου τις βρέχει στην ατίθαση σύντροφο του).
- Το μόνο που απομένει, τέλος, στις γυναίκες που κακοποιούνται συστηματικά είναι να αντιδράσουν κάποια στιγμή στην επίθεση, να αμυνθούν και να ανταποδώσουν το χτύπημα, με απρόβλεπτα όμως αποτελέσματα.

3.3.2.2. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η σεξουαλική βία και κακοποίηση διαδραματίζει συχνά μείζονα ρόλο στις περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών που σκοτώνουν. Ορισμένες γυναίκες έχουν βιαστεί με τόση ορμή, ώστε υφίστανται ανεπανόρθωτες βλάβες στα γεννητικά τους όργανα. Κατά συνέπεια, πολλές από αυτές αναγκάζονται να υποβληθούν σε υστερεκτομή σε νεαρή ακόμη ηλικία, ενώ δεν είναι ασυνήθιστες οι περιπτώσεις μετάδοσης σεξουαλικών και άλλων νοσημάτων. Μερικές έπεσα θύματα τέτοιας κτηνωδίας, ώστε δεν κατάφεραν να ξαναλειτουργήσουν σεξουαλικά (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 168).

Μπορεί ο σύζυγος να βιάσει τη γυναίκα του; Για πολλούς, η έννοια αυτή είναι καινούργια. Μέχρι πριν από 10-15 χρόνια, γινόταν δεκτό ότι ο άντρας μπορεί να απαιτήσει σεξ από τη γυναίκα του ανεξάρτητα από τη θέληση της. Αυτό δεν ισχύει πλέον.

Σε μερικές πολιτείες της Αμερικής είναι δυνατή η δίωξη της πράξης του «βιασμού μέσα από τον γάμο» σ' ένα γενικότερο πλαίσιο κατηγοριών, ακόμα και αν ο όρος δεν θεωρείται αποδεκτός με βάση την ισχύουσα ποινική νομοθεσία.

Η ελεύθερη επιλογή βίας όπως λέει ο Button, στα πλαίσια της σεξουαλικής συμπεριφοράς, αποτελεί μέρος των εμπειριών των περισσότερων ατόμων. Όπως συνεχίζει να λέει είναι φαινόμενο σπάνιο, η σκόπιμη εισαγωγή πόνου στη σεξουαλική επαφή, μετά από συνειδητή συμφωνία και των δύο συντρόφων. Οι άνθρωποι (και συνήθως πάντοτε οι γυναίκες) μιλούν συχνά για τη βία που έχουν υποστεί, αλλά η άποψη ότι οι σεξουαλικοί σύντροφοι επιλέγουν αμοιβαία ακραίες μορφές πόνου

και εξευτελισμού σαν μέρος της χαράς του σεξ, παραμένει σχεδόν αποκλειστικά στη φαντασία των εγχειριδίων του σεξ και των πορνογραφικών περιοδικών και ταινιών (BUTTON, 1994, ΣΕΛ. 236).

Ο συχνός αυνανισμός, οι σεξουαλικές φαντασιώσεις και η χρήση «διεγερτικών» (συμπεριλαμβανομένης της πορνογραφίας, της σωματικής κακοποίησης και της σεξουαλικής διέγερσης από ακατάλληλα πρόσωπα - παιδιά, για παράδειγμα) χαρακτηρίζουν συχνά τα άτομα που ασκούν σεξουαλική βία. Για τους περισσότερους άντρες αυτού του είδους - όπως για τους βασανιστές - το σεξ και ο εξαναγκασμός είναι δύο έννοιες που συμβαδίζουν, σε συνδυασμό με μια απελπισμένη ανάγκη επιβολής ελέγχου. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάγκη για εξουσία, η επιθυμία του να εξουσιάσει τη γυναίκα εκφράζεται με ένα ασυνήθιστο βαθμό σεξουαλικής επιθετικότητας. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, το κίνητρο είναι η ανάγκη του για έλεγχο και εξουσίας, και όχι η φυσιολογική σεξουαλική επιθυμία (το κίνητρο διαφοροποιεί το βιασμό από το φυσιολογικό σεξ, την έκφραση της αγάπης και της οικειότητας) (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 169).

Ας σημειωθεί εδώ, ότι, αυτά τα στοιχεία μπορούν να εμφανιστούν τόσο σε άνδρες με αξιολάβαστη επαγγελματική θέση, όσο και σε άνεργους εγκληματίες.

Ο βιασμός αποτελεί μια ακόμη έκφραση των «κοινωνικά αποδεκτών» μορφών βίας για πολλούς άνδρες, οι οποίοι αρνούνται να διανοηθούν την εμπειρία μιας γυναίκας που αισθάνεται ανασφάλεια στον ίδιο της το χώρο (BUTTON, 1994, ΣΕΛ. 236).

Αν μια γυναίκα δέχεται να συνοδευτεί με κάποιο αυτοκίνητο ενός άνδρα, ή δέχεται να πει κάποιο καφέ μαζί του, όπως επίσης να ντυθεί ανάλαφρα, τότε θεωρείται «εύκολο θήραμα», όπως συνεχίζει να σχολιάζει ο Button. Τότε υποστηρίζεται ότι «πήγαινε γυρεύοντας», ιδίως

αν αποδειχτεί στο δικαστήριο ότι «είχε σεξουαλική εμπειρία». Αν «ψαρέψει ένα άνδρα» και υποστεί επίθεση, ή σκοτωθεί ή ακόμη σκοτώσει, η κοινή γνώμη δεν πρόκειται να τη δει με συμπάθεια. Αντίθετα αν είναι προσεκτική ώστε να μην θέτει τη ζωή της ή τον εαυτό της σε κίνδυνο, δεν κάνει τα παραπάνω, δεν στερεί απλώς τον εαυτό της από ευχάριστη παρέα, αλλά μπορεί να θεωρηθεί και νευρωτική ή διανοητικά άρρωστη.

Όπως συνεχίζει να εξηγεί σχετικά με τη διαστρεβλωμένη λογική για το βιασμό και την πορνεία ο Button, για την ανδροκρατούμενη νοοτροπία που επικρατεί, «*οι άνδρες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να κάνουν έρωτα με κάποιον τρόπο*». Αν δεν μπορούν να βρουν γυναίκες που τους παρέχουν πρόθυμα αυτή τη δυνατότητα, θα πρέπει να την αποκτήσουν είτε με τη βία είτε πληρώνοντας για αυτήν.

Οι ανθρωποκτονίες που διαπράττονται από γυναίκες χαρακτηρίζονται για την αγριότητα στον τρόπο διάπραξης τους. Κυριαρχεί το πάθος και η μανία καθώς ο δράστης βρίσκεται συνήθως σε έντονη ψυχολογική φόρτιση, παρατηρεί ο ιατροδικαστής κ. Φ. Κουτσάφτης:

«Οι γυναίκες δεν διαπράττουν εγκλήματα "δι' ασήμαντον αφορμή". Έχουν πάντα σοβαρό λόγο. Και όσο πιο σοβαρός είναι ο λόγος, τόσο πιο άγριο είναι το έγκλημα.

Ακραίες καταστάσεις, από απελπισία και απόγνωση. Ένας άλλος λόγος αυτής της βιαιότητας που επιδεικνύουν οι γυναίκες στις επιθέσεις του είναι ότι θέλουν να είναι σίγουρες για το αποτέλεσμα. Είναι αποφασισμένες, αλλά γνωρίζουν ότι μειονεκτούν σωματικά.

Ειδικά στις συζυγοκτονίες επιτίθενται με βιαιότητα. Φοβούνται ότι αν δεν πετύχουν άμεσα το σκοπό τους, το θύμα στη συνέχεια θα στραφεί εναντίον τους».

(ΤΑ ΝΕΑ, 13-03-1999, Σελ.: Ν62

Κωδικός άρθρου: Α16388Ν621)

Να αναφερθεί τέλος, ότι η σεξουαλική επίθεση δεν βρίσκεται μόνο στο δρόμο ή στον χώρο της οικογένειας. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 με τη συνεχή είσοδο του γυναικείου πληθυσμού στον χώρο της εργασίας η σεξουαλική παρενόχληση άρχισε να αποκτά μεγάλες διαστάσεις. Η αντιμετώπιση της παρενόχλησης στον χώρο εργασίας είναι εξίσου δύσκολη με την αντιμετώπιση της βίας και του βιασμού στον οικογενειακό κύκλο. Γιατί από πολλούς δεν αναγνωρίζεται, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται έμπρακτα από πολλούς άνδρες.

Μια σειρά από έρευνες που έκανε η Sue Read και κατά τις οποίες αναφέρονται στο βιβλίο της *Sexual Harassment at Work* διατυπώνει ότι 70-80% εργαζομένων Αμερικανίδων και μισές από τις εργαζόμενες Βρετανίδες έχουν υποστεί το απρόσκλητο σεξουαλικό ενδιαφέρον στον χώρο εργασίας.

Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι, τα ποσοστά είναι αρκετά υψηλά, ιδιαίτερα δε όταν η άρνηση της γυναίκας να συμμετάσχει σε επιβεβλημένη σεξουαλική συνδιαλλαγή οδηγεί συχνά σε αντίποινα και απόλυση της. Τι γίνεται όμως όταν στην προσπάθεια της να προστατευτεί, χρησιμοποιήσει βία με αποτέλεσμα να αφαιρέσει τη ζωή του θύτη;

3.3.2.3.ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Αρκετές φορές τα παιδιά αποτελούν το μήλο της Έριδος μεταξύ των ζευγαριών, χωρίς να υπολογίζεται η ψυχική τους κατάσταση όταν αυτά ζουν σε τέτοιο περιβάλλον, δημιουργώντας στην μετέπειτα ζωή τους αρκετά προβλήματα. Ιδιαίτερα όταν σ' αυτές τις περιπτώσεις ο ένας σύντροφος είναι ο βασανιστής.

Η σωματική κακοποίηση που επιβάλλει ο βασανιστής στο παιδί αποτελεί τον καταλύτη για την κακοποιημένη γυναίκα που σκοτώνει - τη σταγόνα που ξεχειλίζει το ποτήρι και την οδηγεί στα πρόθυρα της τρέλας. Η γνώση ότι το παιδί της κακοποιείται, είναι ο λόγος που την ωθεί να σκοτώσει σε κατάσταση αυτοάμυνας, προκειμένου να προστατέψει το παιδί και τον ίδιο τον εαυτό της από μια βία που δεν γνωρίζει όρια (WALKER, 1995, ΣΕΛ. 184).

Πολλές είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το μεγαλύτερο θύμα είναι συχνά το πιο αβοήθητο, το πιο αδύναμο. Η βία η οποία ασκείται αυξάνεται συνήθως όταν η γυναίκα είναι έγκυος, όταν τα παιδιά είναι πολύ μικρά, καθώς και στην εφηβεία τους. Οι βασανιστές αυτοί είναι εξαρτημένα άτομα και απαιτούν την αδιάλειπτη προσοχή της γυναίκας τους.

Οπωσδήποτε, βιώνουν έντονη απογοήτευση όταν η προσοχή της γυναίκας τους αποσπάται είτε από αυτούς και τις ανάγκες τους είτε από την παρουσία στο σπίτι μικρών ή μεγαλύτερων παιδιών: τα παιδιά υποχρεώνουν τον βασανιστή να μοιραστεί μαζί τους τη γυναίκα του, ενώ οι έφηβοι αψηφούν συνήθως ορισμένες απόψεις των γονέων τους. Επιπλέον, οι βασανιστές δεν ανέχονται την προσπάθεια των εφήβων να ωριμάσουν, που σημαίνει να γίνουν ανεξάρτητα άτομα. Γι' αυτό, αντιδρούν άσχημα, επειδή νιώθουν συναισθηματική εγκατάλειψη, με

αποτέλεσμα να δημιουργούνται ακόμα σοβαρότερες προστριβές με τους εφήβους.

Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν, τα παιδιά που ζουν συνεχώς την κακοποίηση μέσα στον χώρο της οικογένειας καταλήγουν να είναι οι επόμενοι βασανιστές αφού έχουν μάθει να ζουν με αυτήν και να ταυτίζονται με τους βασανιστές. Δεν είναι περίεργο που όταν ο άντρας κακοποιεί τη γυναίκα του τείνει να τη θεωρεί σαν ένα παιδί που αξίζει να τιμωρηθεί «για να μάθει το μάθημα της».

Ωστόσο, ακόμα κι όταν η κακοποιημένη γυναίκα που σκοτώνει τον βασανιστή της απαλλάσσεται πλήρως, η ζημιά που υφίστανται τα παιδιά έχει πολύ συχνά μόνιμες επιπτώσεις, αφού γίνονται μάρτυρες συγκλονιστικών στιγμών βίας.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι κακοποιημένες μητέρες που έχουν πάρει διαζύγιο δεν καταφέρνουν να εισακουστούν από τις δυνάμεις επιβολής του νόμου και τα δικαστήρια. Η βίαιη συμπεριφορά του βασανιστή τους δεν γίνεται πιστευτή ή υποτιμάται ή κρίνεται ως άσχετη με τη γονική του ικανότητα.

Ως αποτέλεσμα η οικογενειακή βία κλιμακώνεται ολοένα και περισσότερο, καταλήγοντας συχνά στην ανθρωποκτονία. Ψυχολογική βία, σωματική βία και φόβος δυναστεύουν την ζωή αυτών των παιδιών.

Ορισμένες από αυτές τις γυναίκες παραδίδουν πρόθυμα την κηδεμονία των παιδιών τους στον βασανιστή σύντροφο τους, έτσι ώστε να προστατευτούν οι ίδιες. Οι γυναίκες αυτές δικαιολογούνται λέγοντας ότι οι άντρες τους κακοποιούσαν σωματικά μόνο τις ίδιες, ουδέποτε τα παιδιά, γι' αυτό πιστεύουν ότι τα παιδιά θα είναι ασφαλή, όταν εκείνες φύγουν. Άλλες πάλι, που διακρίνονται για ιδιαίτερα χαμηλή αυτοεκτίμηση, πιστεύουν ότι τα παιδιά τους είναι δυνατότερα και πιο ικανά από τις ίδιες, ότι θα είναι σε θέση «να φροντίσουν καλύτερα τον εαυτό τους» απ' όσο έβλεπαν τη μάνα τους να το κάνει. (Συνήθως,

θεωρούν τον εαυτό τους καταλύτη για τη βίαιη συμπεριφορά του άντρα). Σε μερικές περιπτώσεις, όπου τα παιδιά διδάχτηκαν «καλά» το μάθημα της βίαιης συμπεριφοράς από τον πατέρα τους, ίσως η μητέρα αναγκαστεί να δραπετεύσει από το σπίτι επειδή κακοποιείται τόσο από τον σύζυγο, όσο και από τα παιδιά της.

Όμως, η εγκατάλειψη της οικογένειας, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν παιδιά, είναι τρομερά δύσκολη απόφαση. Πολλές γυναίκες που την αποτόλμησαν ζουν ακόμη μέσα στις τύψεις. Επιπλέον, πνίγουν συχνά τον πόνο τους στο ποτό ή σε άλλες ουσίες, επιδεικνύοντας αυτοκαταστροφική συμπεριφορά - γεγονός που συχνά αποτελεί το λόγο για τον οποίο κρίνονται ακατάλληλες ως κηδεμόνες. Πάνω απ' όλα, αποζητούν τα παιδιά τους και λένε ότι δεν έπαψαν ποτέ να τα αγαπούν. Ωστόσο, σπάνια πηγαίνουν να τα δουν. Χρόνια αργότερα, συνεχίζουν να τρομάζουν στη σκέψη και μόνο ότι μπορεί να ξαναβρεθούν στον κόσμο της βίας όπου είχαν ζήσει κάποτε.

Και πολλές φορές, το παιδί που έχει μεγαλώσει σε περιβάλλον βίας πληρώνει τελικά το τίμημα, κάποτε ακόμα και με τη ζωή του.

Πολλοί βασανιστές εκδηλώνουν επίσης σεξουαλική επιθυμία για τα παιδιά τους, ιδιαίτερα για τις κόρες τους. Διάφορες μελέτες αποδεικνύουν τη στενή σχέση μεταξύ κακοποίησης και αιμομιξίας - μια σχέση που υπάρχει σε περισσότερα από ένα επίπεδα. Όπως ακριβώς πολλά αγόρια που γίνονται μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους από τον πατέρα τους εξελίσσονται, στατιστικά και αυτά σε βασανιστές, έτσι και πολλοί πατεράδες, αλλά και αδερφοί, διαπράττουν αιμομιξία με τα κορίτσια της οικογένειας.

Άτομα που επέζησαν της αιμομιξίας δεν είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν την ανθρώπινη οικειότητα με τη μορφή της «φιλίας μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου» στην προ-εφηβική ηλικία. Επειδή συχνά δεν έχουν εμπειρίες ως προς την ανάπτυξη συναισθηματικής οικειότητας -

που είναι προοίμιο της σεξουαλικής οικειότητας - δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν τους διάφορους τύπους οικειότητας. Αργότερα, ίσως δεν υπάρχει μεταβατική περίοδος ανάμεσα στο συναισθηματικό και το σεξουαλικό έρωτα με τον βασανιστή σύντροφο. Οι σχέσεις αυτές γίνεται πολύ σύντομα ασυνήθιστα έντονες, ενώ η μοναδική μορφή οικειότητας που παρατηρείται είναι η σεξουαλική έλξη. Το τίμημα, όπως και στις βίαιες σχέσεις, είναι η έντονη αμοιβαία στοργή στις «καλές εποχές». Από την πλευρά των γυναικών, δεν υπάρχει συνείδηση ότι η ένταση αυτή, δεν είναι φυσιολογική, αφού δεν μεταφέρουν τίποτα «φυσιολογικό» από το παρελθόν τους, την παιδική τους ηλικία, με το οποίο να μπορούν να συγκρίνουν την ενήλικη σχέση.

Θα ήταν πιο εύκολο να συμπονέσουμε μια γυναίκα της οποίας τα παιδιά έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά, εάν μπορούσαμε να κατανοήσουμε καλύτερα τη δική της σεξουαλική κακοποίηση. Η γυναίκα αυτή αντιμετωπίζει μια ανέλπιδη κατάσταση (ιδιαίτερα στην εποχή μας, που η αξιοπιστία των ισχυρισμών των μικρών παιδιών για κακοποίηση από τον πατέρα τους αμφισβητείται πολλές φορές από τις ομάδες δικαιωμάτων του πατέρα). Εάν μια μητέρα υποψιάζεται ότι το παιδί της κακοποιείται σεξουαλικά από τον βασανιστή σύζυγο της και το αναφέρει, πρέπει να είναι προετοιμασμένη να καταφύγει σε κάποιο ασφαλές ίδρυμα. Πολύ συχνά, ο βασανιστής καταλαμβάνεται από δολοφονική μανία εναντίον της, όταν μαθαίνει ότι το μυστικό του αποκαλύφθηκε. Αν, πάλι, η σεξουαλική κακοποίηση φανερωθεί κατά τη διάρκεια κάποιας αντιδικίας όπου κρίνεται μεταξύ άλλων η κηδεμονία του παιδιού η μητέρα έχει λιγότερες πιθανότητες από τον βασανιστή της να γίνει πιστευτή. Πολλές φορές, κατηγορείται ότι λέει ψέματα προκειμένου να κρατήσει τον σύζυγο μακριά από τα παιδιά του. Τα δικαστήρια δεν αρέσκονται να αρνούνται στον άντρα την πρόσβαση στα παιδιά του.

Το κακοποιημένο παιδί είναι πολύ τρομοκρατημένο για να ξεσκεπάσει την αλήθεια σχετικά με την κακοποίηση του, μέχρι τουλάχιστον να φύγει οριστικά από το σπίτι ο βασανιστής. Η ίδια δυναμική λειτουργεί και στην περίπτωση της μητέρας, της κακοποιημένης γυναίκας, που είναι επίσης ανίκανη να αποκαλύψει την έκταση της κακοποίησης την οποία υπέμενε ωσότου νιώσει λογικά ασφαλής έναντι της όποιας ανταπόδοσης.

Η ισχύουσα τάση να κατακυρώνεται η από κοινού κηδεμονία των παιδιών, ακόμα και στις οικογένειες με ιστορικό βιαιότητας, θέτει σε μόνιμο κίνδυνο τόσο την κακοποιημένη γυναίκα, όσο και τα παιδιά της.

Στο βιβλίο της Sandra Butter, *Conspiracy of Silence*, που έχει ως θέμα την αιμομιξία, υπάρχει η ιστορία της Μάργκαρετ, που ανακάλυψε ότι το μεγαλύτερο παιδί της, ένα κοριτσάκι πέντε χρόνων τότε, είχε αποπλανηθεί σεξουαλικά από τον άνδρα της. Στη διάρκεια των δέκα χρόνων που ακολούθησαν, η Μάργκαρετ γνώριζε ότι τα άλλα τρία μικρότερα παιδιά της ήταν θύματα ανάλογων επιθέσεων και, παρ' όλα αυτά όλοι οι άνθρωποι του περιβάλλοντος της, από την κουνιάδα της έως τον υπεύθυνο της κατασκήνωσης στην οποία βιάστηκε ο δεκάχρονος γιος της, της έλεγαν πως «αυτά συμβαίνουν καθημερινά» και ότι «είναι φυσιολογικά πράγματα», ότι «δεν είναι τίποτε» και να μην ανησυχεί. Οι καθηγητές στο σχολείο των παιδιών έλεγαν ότι θα μπορούσαν να παρέμβουν μόνο αν τα παιδιά το ζητούσαν, κάτι που δεν έγινε ποτέ, και η συμβουλή του αρχηγού της τοπικής αστυνομίας ήταν: «πάρε ένα όπλο και τίναξε τα μυαλά αυτού του μπαστάρδου στον αέρα, αν ξανά τολμήσει να πλησιάσει τα παιδιά σου». Απελπισμένη έφερε το πρόβλημα της στην εκκλησία, στην οποία πήγαινε για πάρα πολλά χρόνια. Η αντίδραση τους ήταν να της συστήσουν ομόφωνα να μην πηγαίνει στην εκκλησία μέχρι να «ξεκαθαρίσει τα πράγματα στο σπίτι της».

Τώρα, τι θα γινόταν, αν αυτή η γυναίκα έπαιρνε το νόμο στα χέρια της; Πώς θα την δικαιολογούσε η δικαιοσύνη γι' αυτή της την πράξη και ενέργεια; Πιθανόν να την καταδίκαιζε ισόβια για ανθρωποκτονία προμελετημένη!

Αρκετές φορές δε, οι γυναίκες αυτές στην προσπάθεια τους να σωθούν από το βασανιστή τους, καταλήγουν να δολοφονούν τα παιδιά τους και στην συνέχεια να κάνουν απόπειρα αυτοκτονίας! Αρκετές από αυτές τελικά καταλήγουν να μείνουν στην ζωή και έχουν το επακόλουθο της δικαιοσύνης με την κατηγορία της παιδοκτονίας και τον χαρακτηρισμό τους ως παιδοκτόνες.

Γνωστό παράδειγμα παιδοκτονίας, είναι η *Φόνισσα* του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, που παρόλο ότι η ιστορία που εξιστορεί ο συγγραφέας είναι φανταστική δείχνει αρκετές πραγματικότητες. Η Φραγκογιαννού θεωρεί, ότι, το καλύτερο φάρμακο για την επιτυχία είναι η καταστροφή της ανθρώπινης ζωής. Έτσι, θεωρεί τον εαυτό της ως υπέρμαχο της φτώχειας και της δυστυχίας του κόσμου. Τα ιδεολογικά της Φόνισσας είναι πως το πρωτείο το έχει η ευτυχία και όχι η ζωή.

Η Φραγκογιαννού δεν πίστευε ότι ενεργούσε λανθασμένα και ότι οι πράξεις της έρχονταν σε αντίθεση με τις θρησκευτικές και ηθικές αντιλήψεις της. Αντίθετα πίστευε ότι έκανε χάρη στις «βασανισμένες» μανάδες και στα άτυχα παιδιά που η φύση τα έκανε κορίτσια με το έργο που επιτελούσε δηλαδή το φόνο των μικρών κοριτσιών.

Το σαλεμένο μυαλό της Φραγκογιαννούς, δεν επήλθε αμέσως αλλά σταδιακά μέσα από διάφορα (κοινωνικά) γεγονότα. Το άρρωστο εγγόνι της που ήταν κορίτσι έφερε στο μυαλό της τα βάσανα που τράβηξε η ίδια από τη ζωή της, τη δυστυχία και τη φτώχεια και τέλος το γεγονός ότι σε όλη την υπόλοιπη ζωή ήταν σκλάβα στους άλλους (στους γονείς, στο σύζυγο και στα παιδιά της).

Ο Παπαδιαμάντης εύστοχα αρνείται να την παραδώσει στην ανθρώπινη δικαιοσύνη γιατί δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα στους ανθρώπους να την καταδικάσουν. Το περιβάλλον, της Φραγκογιαννούς, η κοινωνία μέσα στην οποία έζησε και ζει δεν είναι άμοιρης ευθύνης για τα φονικά που η ίδια διέπραξε. Ήταν όμως η Φραγκογιαννού αθώα;

Ασφαλώς όχι, διότι η επιλογή της δολοφονίας ήταν απόλυτα δική της.

Η λειτουργία της φύσης επέρχεται όπως βλέπουμε στο τέλος του διηγήματος όπου μόνο εκείνη καταδικάζει τη Φραγκογιαννού. Παρουσιάζεται δηλαδή, η ίδια η φύση να «εκδικείται» την Φραγκογιαννού με τον πνιγμό της από την παρήλια τοποθετώντας την έτσι, μεταξύ της ανθρώπινης και της θείας δικαιοσύνης.

Έχοντας ως αφετηρία το παράδειγμα της Φόνισσας του Παπαδιαμάντη, θα εξετασθούν τα κίνητρα που οδηγούν μια γυναίκα στην διάπραξη παιδοκτονίας. Τα πιο διαδεδομένα είναι τα ψυχολογικά καθώς αποδεικνύεται ότι μερικές από τις γυναίκες – παιδοκτόνες έπασχαν από κάποια ψυχική νόσο.

Ιανουάριος του 1983, η Σταυρούλα Κοέν, έπνιξε με καλώδιο τον 3χρονο γιο της, Μάρκο.

Ιανουάριος του 1983, η Μαρία Βασιλειάδου, σκότωσε με μπαλτά την 4χρονη εγγονή της και ύστερα αυτοκτόνησε. Ο λόγος ήταν ότι δεν επιθυμούσε να παντρευτεί ο γιος της, τη μητέρα της μικρής, η οποία ήταν και δικό του παιδί.

1983, στην Ερμιόνη η Χριστίνα Βασιλειάδου, έπνιξε την κόρη της στην μπανιέρα.

Σεπτέμβριος του 1986, η Κυριακή Αρκαδινού, έπνιξε το μόλις δύο μηνών αγοράκι της γιατί δεν άντεχε το κλάμα του.

17 Μαρτίου του 1988, η 19χρονη Ασπασία Γαλάνη, στραγγαλίζει με καλσόν το νεογέννητο κοριτσάκι της, την ύπαρξη του οποίου αγνοεί η οικογένεια της, παρότι περνά με τα αδέρφια της ολόκληρη την περίοδο της εγκυμοσύνης.

19 Αυγούστου του 1988, η 20χρονη Μαρίνα Τσουμάνη, σκοτώνει το νεογέννητο μωρό της, με την βοήθεια των ίδιων της των γονιών. Πνίγουν το μωρό, το βάζουν σε σακούλα σκουπιδιών και το πετούν από ένα γκρεμό, όπου εντοπίζεται από την αστυνομία αργότερα.

Νοέμβριος του 1988, η Ειρήνη Αμπαντή, έπνιξε τον 3χρονο γιο της, Θεοδόση σε ξενοδοχείο. Ήταν ψυχοπαθής και είχε νοσηλευτεί σε διάφορα ιδρύματα.

16 Οκτωβρίου του 1989, η Ανδρομάχη Μαραγκού, σκότωσε στην Καβάλα τον 8χρονο γιο του εραστή της με μαχαίρι, την ώρα που έφευγε από το σχολείο, για να εκδικηθεί τον πατέρα του.

Ιούλιος του 1991, η Μάρθα Γεωργούλα, πέταξε το μικρό της γιο από το μπαλκόνι του τρίτου ορόφου.

19 Δεκεμβρίου του 1991, η 25χρονη Πηνελόπη Καμπαξή, από το Ηράκλειο πετά με μανία το έξι μηνών μωρό της, στο δρόμο κι όταν

σιγουρεύεται ότι αυτό έχει πεθάνει, πετάει το άψυχο κορμί του σε κάδο απορριμμάτων.

Νοέμβριος του 1993, η Σοφία Καρακατσάνη, σκότωσε και έθαψε το νεογέννητο παιδί της.

23 Νοεμβρίου του 1993, η 25χρονη Αλεξάνδρα Χασκή-Τσάπαλη, φορτισμένη με έντονα ψυχολογικά προβλήματα, θολώνει βλέποντας το μόλις 19 μηνών αγοράκι της να κοιμάται στο σπίτι τους στην Τερψιθέα και βουτάει από την κουζίνα ένα τραπεζομάχαιο και ορμάει με λύσσα στο μωρό. Το χτυπάει με μανία στο λαιμό και όταν καταλαβαίνει ότι δεν ανασαίνει, πέφτει σε λήθαργο και δεν θυμάται τίποτα.

Ιανουάριος του 1994, η Βασιλική Διονυσοπούλου, στο Πετάλι Ηλείας, σκότωσε κι έθαψε το νεογέννητο μωρό της με τη βοήθεια της αδελφής της. Η ίδια δεν δικάστηκε για την παιδοκτονία, όμως δικάστηκε για συνεργεία η αδελφή της. Η παιδοκτόνος παρουσίαζε νοητικές και ψυχικές διαταραχές.

Απρίλιος του 1994, η Θεοδώρα Σουφχάρα, σκότωσε τον ηλικίας εννέα χρόνων γιο της.

Νοέμβριος του 1995, η Καλλιόπη Αναγνωστίδου, σκότωσε με μαχαίρι τον 3χρονο γιο της, στο Αιγάλεω. Η δράστης είχε νοσηλευτεί σε ψυχιατρικές κλινικές και είχε αποπειραθεί να αυτοκτονήσει.

Απρίλιος του 1997, η Ιωάννα Μερτύρη, πέταξε από το φωτογυγίο το εξώγαμο κοριτσάκι της.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, τα θύματα δολοφονίας είναι όλα παιδικής ηλικίας (νεογέννητα έως και παιδιά 10 χρόνων). Εξάιρεση αποτελούν οι παρακάτω περιπτώσεις όπου η ηλικία των θυμάτων είναι μεγαλύτερη.

22 Ιανουαρίου του 1997, η 45χρονη Παναγιώτα Τσιφρικά, δηλητηρίασε την 21χρονη κόρη της Κωνσταντίνα, βάζοντας στο φαγητό της δραστικό φυτοφάρμακο, γιατί ήταν έγκυος. Η ίδια δήλωσε ότι τη δηλητηρίασε για να ξεπλύνει την ντροπή.

13 Δεκεμβρίου του 1988, η 42χρονη Βαλεντίνη Σιαμάνη, έπνιξε με κασκόλ την 14χρονη κόρη της, με την δικαιολογία ότι η έφηβη κόρη της, είχε κακές παρέες και αργούσε να γυρίσει τα βράδια στο σπίτι.

3.3.3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Η ηλικία, παίζει σημαντικό ρόλο στην εγκληματικότητα. Θεωρείται επίσης από τους κυριότερους βιολογικούς παράγοντες και παρουσιάζει ποικιλία διακυμάνσεων της συχνότητας και του είδους των εγκλημάτων κατά τα διάφορα στάδια της (ΚΟΚΟΛΑΚΗΣ, 1980, ΣΕΛ. 41-42).

Με βάση τις προηγούμενες περιπτώσεις που παραθέτονται (**ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**), οι μητέρες-δράστες, κατά πλειοψηφία είναι ηλικίας 20-26 ετών. Ο λόγος είναι εμφανής. Από το μικρό της ηλικίας των δραστών, καθώς επίσης και από τις διάφορες

μεθόδους που χρησιμοποίησαν προς τα θύματα (παιδιά) τους (πνιγμός, ρίψη από κάποιο σημείο), φαίνεται ότι παρόλο που φθάνουν σ' αυτήν την ενέργεια (της δολοφονίας), δεν επιθυμούν πραγματικά να ασκήσουν βία στα παιδιά τους. Απλώς θέλουν να τα εξαφανίσουν, να απαλλαγούν από αυτά.

Μέσα σε μια κοινωνία όπου ο στιγματισμός προς τις άγαμες μητέρες και η ανεργία είναι αυξημένα, δεν υπάρχει μεγάλη δυνατότητα οι γυναίκες αυτές να αντεπεξέλθουν στην ανατροφή και στο μέγλωμα των παιδιών τους. Έτσι, καταλήγουν να βρίσκουν διέξοδο στην παιδοκτονία, ώστε να μην είναι κατακριτέες ούτε οι ίδιες, αλλά ούτε και τα παιδιά τους.

Στις επαρχίες (γιατί οι περισσότερες περιπτώσεις προέρχονται από εκεί), όπου οι κοινωνίες είναι πολύ κλειστές, απορρίπτουν αυτές τις γυναίκες και τις αποκαλούν ανήθικες. Φυσικά στην εποχή μας, ορισμένες καταστάσεις έχουν αλλάξει και στην προσπάθεια του αποστιγματισμού χρησιμοποιούνται (από το κράτος) διάφοροι μέθοδοι, όπως παροχές επιδομάτων και στέγης, για να τις προστατέψουν και να τις βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τέτοιου είδους προβλήματα.

Δεν θα μπορούσε όμως, να δοθεί όλο το βάρος στις νεαρές γυναίκες, γιατί υπάρχουν και γυναίκες εγκληματίες μέσης ώριμης ηλικίας. Σ' αυτό το σημείο ειδικοί προσπάθησαν να δώσουν κάποιες επιστημονικές εξηγήσεις γιατί τέτοιες γυναίκες φθάνουν σ' αυτήν την ενέργεια. Αρκετές γυναίκες μετά τα 30 τους χρόνια, παρουσιάζουν αρκετά προβλήματα κυρίως συμπεριφοράς και ψυχολογικά. Παραθέτονται τρεις (3) περιπτώσεις από την Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματικότητας (1995):

- **Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ SANDRA CRADDOCK**

Το 1980, η Sandra Craddock, ηλικίας 30 ετών, μαχαίρωσε μια 19χρονη συνάδελφο της. Σύμφωνα με την ιατρική μαρτυρία της υπεράσπισης, κατά το χρόνο τελέσεως τους εγκλήματος η Craddock (η οποία είχε ήδη στο ποινικό της μητρώο 45 προηγούμενες καταδίκες για διάφορα βίαια και μη εγκλήματα) υπέφερε από μια ιδιαίτερα δριμεία μορφή του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου και συνεπώς δεν ήταν σε θέση να ελέγχει τις πράξεις της. Ανάλυση των στοιχείων των προσωπικών της ημερολογίων καθώς και των αρχείων των φυλακών, στις οποίες είχε εγκλεισθεί, έδειξαν ότι η εγκληματική της συμπεριφορά και οι βίαιες εκρήξεις του χαρακτήρα της παρουσίαζαν περιοδικό και επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα. Η εκδίκαση της υπόθεσης αναβλήθηκε για ένα τρίμηνο, έως ότου περατωθούν οι απαιτούμενες ιατρικές εξετάσεις. Κατά τη διάρκεια του τριμήνου η κατάσταση της κατηγορούμενης βελτιώθηκε σημαντικά μετά από χορήγηση προγεστερόνης. Η επιτυχία της θεραπευτικής αυτής αγωγής ήταν ένας από τους παράγοντες, που επηρέασαν την απόφαση του δικαστηρίου η οποία ήταν να δεχτεί ότι συντρέχει περίπτωση μειωμένου καταλογισμού και να καταδικάσει την Craddock όχι σε ποινή φυλάκισης, αλλά σε δικαστική επιτήρηση, διάρκειας τριών ετών, με τον όρο ότι θα συνεχίσει τη θεραπεία με προγεστερόνη.

Αλλά αυτό δεν ήταν το τέλος της υπόθεσης. Το 1981 η Sandra Craddock, που στο μεταξύ είχε αλλάξει το όνομα της σε Sandie Smith, ενώ βρισκόταν ακόμα υπό δικαστική επιτήρηση για την προηγούμενη ανθρωποκτονία και εργαζόταν σε μπαρ, απείλησε να μαχαιρώσει ένα αστυνομικό, επειδή της είχε φερθεί με αγενή τρόπο τρία χρόνια πρωτότερα. Η Sandie δικάστηκε για απειλή ανθρωποκτονίας

αστυνομικού οργάνου και παράνομη οπλοφορία. Η υπεράσπιση ισχυρίστηκε ότι:

- 1) Το έγκλημα της κατηγορούμενης οφειλόταν στο ότι οι θεράποντες γιατροί δεν είχαν εκτιμήσει σωστά την πορεία της ασθένειας της και κακώς είχαν μειώσει την ποσότητα της χορηγούμενης προγεστερόνης, προκειμένου να διαπιστώσουν εάν οι μειωμένες δόσεις θα ήταν εξίσου αποτελεσματικές με τις αρχικές ισχυρότερες δόσεις με αποτέλεσμα την επανεμφάνιση του συνδρόμου και τη διάπραξη του εγκλήματος.
- 2) Χορήγηση της ενδεδειγμένης δοσολογίας προγεστερόνης θα την καθιστούσε και πάλι ακίνδυνη.
- 3) Η κατηγορούμενη έπρεπε να απαλλαγεί παντελώς από κάθε ποινική ευθύνη, επειδή το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο αποτελεί πλέον αναγνωρισμένη ασθένεια.

Το δικαστήριο, παρόλο που αρνήθηκε τον τελευταίο αυτό ισχυρισμό, δέχτηκε ότι η κατηγορούμενη δεν ήταν υπεύθυνη για τις πράξεις της, επειδή το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο είχε επηρεάσει τις νοητικές της λειτουργίες και την καταδίκασε σε νέα περίοδο δικαστική επιτήρηση τριετούς διάρκειας, με τον όρο ότι θα συνεχίσει τη θεραπεία με προγεστερόνη.

Παρά την επιείκεια της ποινής στην οποία επιβλήθηκε η Sandie, αυτή άσκησε έφεση εναντίον της καταδίκης της τον Απρίλιο του 1982. Στη νέα δίκη διατυπώθηκε εκ μέρους της ο ισχυρισμός ότι δεν είχε τη δυνατότητα ελέγχου των πράξεων της ούτε ήταν σε θέση να αντιληφθεί τι έπραττε, ότι το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο θα έπρεπε να καθιερωθεί ως ειδικός λόγος υπεράσπισης γυναικών σε ποινικές δίκες και ότι θα έπρεπε να είχε γίνει αποδεκτή η άμυνα του αυτοματισμού. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αν και έλαβε υπόψη του τον ισχυρισμό της, έκρινε ότι το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο δεν αποτελεί ψυχική νόσο

και αρνήθηκε να δεχτεί ότι συντρέχει κατάσταση αυτοματισμού, επειδή η κατηγορούμενη γνώριζε τι έπραττε, αλλά απλώς δεν ήταν σε θέση να ελέγξει τις πράξεις της. Επίσης αρνήθηκε να καθιερώσει μια ειδική άμυνα προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου.

- **Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ANNE REYNOLDS**

Το 1987 η Anne Reynolds, μοναχοκόρη, ορφανή από πατέρα, δολοφόνησε τη μητέρα της με ένα σφυρί και καταδικάστηκε από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο για ανθρωποκτονία από πρόθεση. Πατροκτονίες και μητροκτονίες είναι εξαιρετικά σπάνια εγκλήματα (στην Αγγλία και στην Ουαλία, αποτελούν περίπου το 2% του συνόλου των ανθρωποκτονιών) και η μητροκτονία από κόρη ακόμα σπανιότερο. Η Anne Reynolds πριν από τη δολοφονία είχε γεννήσει ένα παιδί, το οποίο αργότερα υιοθετήθηκε. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, μετά από μαρτυρία της Dr. Katharina Dalton ότι η Anne Reynolds υπέφερε τόσο από προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο όσο και από επιλόχεια κατάθλιψη, δέχτηκε ότι συνέτρεχε περίπτωση μειωμένου καταλογισμού και μετέτρεψε την καταδίκη σε ανθρωποκτονία από αμέλεια. Η Anne Reynolds καταδικάστηκε σε δικαστική επιτήρηση, με τον όρο ότι θα υποβληθεί σε ψυχιατρική θεραπεία.

- **Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ CHRISTINE ENGLISH**

Το 1989 η Christine Ann English, μια τριανταπεντάχρονη διαζευγμένη μητέρα δύο παιδιών χωρίς προηγούμενες καταδίκες, μετά από έναν καβγά με τον εραστή της, με αφορμή τις απιστίες του και τη

συνήθεια του να πίνει, τον δολοφόνησε οδηγώντας καταπάνω του το αυτοκίνητο της. Η υπεράσπιση επικαλέστηκε το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο, έγινε δεκτή η άμυνα του μειωμένου καταλογισμού και η κατηγορούμενη τιμωρήθηκε με την ποινή της υπό όρους απόλυσης για δώδεκα μήνες και σε στέρηση της άδειας οδήγησης για το ίδιο χρονικό διάστημα. Η επιείκεια της ποινής οφείλεται στην αποδοχή από το δικαστήριο του επιχειρήματος ότι η δολοφόνος διέπραξε το έγκλημα «κάτω από ιδιαίτερα ασυνήθιστες συνθήκες», υπό την επίδραση δηλαδή του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, εκτός από την παρατηρούμενη διεθνώς αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητα, δύο ακόμα παράγοντες συνέβαλαν στην αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για το ρόλο των ορμονικών διακυμάνσεων στην γυναικεία εγκληματικότητα.

Πρώτον, μια σειρά δικών για σοβαρά εγκλήματα βίας, όπως της Sandra Craddock, της Anne Reynolds και της Christine Ann English (πιο πάνω περιπτώσεις). Σ' όλες τις δίκες ... η υπεράσπιση των κατηγορούμενων γυναικών βασίστηκε επιτυχώς στην επίκληση του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου, με αποτέλεσμα την επιβολή ιδιαίτερα επιεικών ποινών (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, 1995, ΣΕΛ. 68).

Δεύτερον, η χαρισματική προσωπικότητα της Dr. Katharina Dalton. Η ενασχόληση της επιστήμονος αυτής με θέμα τις ορμονικές διαταραχές, οι εμπειρικές της έρευνες, αλλά κυρίως η δυναμική και αποτελεσματική μαρτυρία της σε δίκες κατηγορουμένων γυναικών, συνέβαλαν στην ευρύτερη ενασχόληση με τα προβλήματα του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου σε σχέση με τη γυναικεία εγκληματικότητα και προκάλεσαν την έντονη αντίδραση του φεμινιστικού κινήματος (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, 1995, ΣΕΛ. 68).

Στο ρόλο της Katharina Dalton, η οποία για σαράντα χρόνια προσπαθεί και για πολλούς έχει επιτύχει να καθιερώσει το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο ως μια συγκεκριμένη ορμονική ασθένεια, επιδεκτική ορμονοθεραπείας.

Όπως αναφέρει η ίδια στο πρώτο της άρθρο που δημοσιεύτηκε το 1953, υπέφερε και η ίδια από τα συμπτώματα αυτού του συνδρόμου (επεξήγηση θα δοθεί πιο κάτω) και σε συνεργασία με τον ενδοκρινολόγο της οδηγήθηκε στην δημοσίευση αυτού του άρθρου, διαπιστώνοντας ότι η εμφάνιση αυτών των συμπτωμάτων συνέπιπτε με διαστήματα μειωμένων τιμών προγεστερόνης (πριν από την εμμηνορρυσία και μετά τον τοκετό) και με την αγωγή ενέσεων προγεστερόνης επήλθε προς απαλλαγή των συμπτωμάτων.

Σύμφωνα λοιπόν με την Dalton, η έλλειψη προγεστερόνη είναι υπεύθυνη όχι μόνο για το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο, αλλά και για ένα ακόμα σοβαρό ιατρικό πρόβλημα, που έχει άμεση σχέση με τη γυναικεία εγκληματικότητα: την επιλόχεια κατάθλιψη. Αποδίδει δηλαδή την επιλόχεια κατάθλιψη και το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο σε κοινή αιτιολογία, στη διαταραχή δηλαδή της ορμονική ισορροπίας.

Σ' αυτόν το πόρισμα, υπήρξαν αρκετές διαμαρτυρίες γιατί μ' αυτόν τον τρόπο οι γυναίκες μπορούσαν να βοηθηθούν και να αποφύγουν την πρέπουσα τιμωρία για τα εγκλήματα τους.

Σχετικά με τον ορισμό του συνδρόμου οι γνώμες για το τι είναι, δίστανται. Άλλοι ισχυρίζονται ότι είναι ένα σύνολο περιοδικών και ασαφών νευρώσεων και άλλοι (όπως η Dalton) ότι αποτελεί μια συγκεκριμένη ορμονική ασθένεια.

Οι περισσότεροι ειδικοί συμφωνούν ότι το σύνδρομο απαρτίζεται από ένα σύνολο σωματικών και ψυχολογικών συμπτωμάτων, τα οποία εμφανίζονται πριν ή μετά την έναρξη της εμμηνορρυσίας και

απουσιάζουν κατά τη διάρκεια των υπολοίπων φάσεων του ορμονικού κύκλου.

Οι Laughlin και Johnson ορίζουν το σύνδρομο ως διαταραχή περιλαμβάνουσα συναισθηματικών και φυσικών συμπτωμάτων καθώς και κάποια συμπτώματα που επηρεάζουν τη συμπεριφορά της γυναίκας (1986).

Τέλος, σύμφωνα, με τους περισσότερους ειδικούς δίνονται τέσσερις παράμετροι που συνθέτουν τον ορισμό του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου:

- ένας αριθμός χαρακτηριστικών συμπτωμάτων (βρέθηκαν πάνω από 150 διαφορετικά συμπτώματα - παρουσιάζουν ταυτόχρονα περισσότερα του ενός συμπτώματα).
- ο χρόνος εμφάνισης και διάρκειας των συμπτωμάτων
- ο περιοδικός και
- ο επαναλαμβανόμενος χαρακτήρας των συμπτωμάτων

Σύμφωνα με πληθώρα μελετών, το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο ενδέχεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην εν γένει συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των πάσχουσων γυναικών. Η ορμονική ερμηνεία της γυναικείας εγκληματικότητας και η αποδοχή του προεμμηνορρυσιακού συνδρόμου από τη δικαστική πρακτική έγινε αντικείμενο σοβαρής κριτικής.

Η επικρατέστερη στον χώρο της εγκληματολογίας αιτιολογική ερμηνεία, η οποία επηρέασε αποφασιστικά τη δικαστική πρακτική, αποδίδει το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο στην απουσία ή σε μειωμένα επίπεδα ισορροπίας της προγεστερόνης σε σχέση με άλλες ορμόνες. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η εγκληματική συμπεριφορά των γυναικών οφείλεται σε ένα ιατρικό πρόβλημα επιδεκτικής ορμονοθεραπείας.

3.3.4. ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ

Την τελευταία εικοσαετία το έμβρυο (αγέννητος άνθρωπος), έπαιξε σημαντικό ρόλο στον τομέα του ποινικού δικαίου, στην προσπάθεια να δικαιολογηθούν οι αμβλώσεις. Διάφορες κοινωνίες, διαχώρισαν τις απόψεις τους υπέρ ή κατά των αμβλώσεων. Θρησκευτικές παρατάξεις, αλλά και άλλες ομάδες ανθρώπων προσπάθησαν να αντιταχθούν στις αμβλώσεις στηρίζοντας τις απόψεις τους ότι, η ζωή του ανθρώπου ξεκινά από τη σύλληψη και όχι από τη γέννηση όπως υποστηρίζουν κάποιες άλλες κοινωνίες που είναι υπέρ των αμβλώσεων. Με αυτόν τον τρόπο, προσπάθησαν να δώσουν στο αγέννητο ων, τα ίδια δικαιώματα με τους υπόλοιπους ανθρώπους.

Οι ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, είναι ένα κομμάτι που επηρεάζει την γυναικεία εγκληματικότητα, αφού αρκετές γυναίκες σ' ένα κλειστό κοινωνικό περίγυρο, εκτός του ότι είναι κατακριτέες, δεν μπορούν να κάνουν άμβλωση. Αυτός είναι και ο βασικότερος λόγος ερμηνείας του, γιατί οι γυναίκες που θανατώνουν τα παιδιά τους, δεν κάνουν άμβλωση. Σε αρκετές κοινωνίες, οι αμβλώσεις δεν είναι νομιμοποιημένες και απαιτούν την πραγματοποίησή τους σε ιδιωτικά ιατρεία, με υπέρογκα ποσά, χωρίς την παροχή ασφάλειας σ' αυτές τις γυναίκες που μερικές φορές δημιουργούνται επιπλοκές στην υγεία τους (που φθάνει στο σημείο να μην μπορεί να κάνει παιδιά λόγω πιθανής καταστροφής των γυναικείων γενετικών οργάνων). Να αναφερθεί επίσης, ότι λόγω της κλειστής κοινωνίας η γυναίκα δέχεται μεγάλη ψυχολογική πίεση από το ίδιο το προσωπικό των κέντρων όπου διεξάγονται οι αμβλώσεις, με τα επικριτικά τους σχόλια.

Τόσο η ορθόδοξη, όσο και η καθολική εκκλησία, δεν επιτρέπουν στους πιστούς τη πραγματοποίηση άμβλωσης, μόνο τα τελευταία χρόνια έγινε αποδεκτό και από τις δύο εκκλησίες να δοθεί το δικαίωμα σε

γυναίκες που πέφτουν θύματα βιασμού, την εναλλακτική λύση της άμβλωσης αν το επιθυμούν, σε σχέση με παλαιότερα χρόνια όπου πιστευόταν ότι έπρεπε να φέρουν στον κόσμο το παιδί και μετά να το δώσουν για υιοθεσία.

Έτσι λοιπόν, γυναίκες οι οποίες βρίσκονται σε μια τέτοια κατάσταση, αντιμετωπίζουν την στάση της κοινωνίας και της εκκλησίας, την οικονομική κατάσταση και το μη υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον, καθώς επίσης και την διαπίστωση της εγκυμοσύνης σε προχωρημένο στάδιο, προσπαθώντας να το αποκρύψουν από όλους, καταλήγουν να «πετούν» τα παιδιά τους, να τα θάβουν αφού πρώτα τα έχουν πνίξει, σαν να μην υπήρξαν ποτέ στη ζωή τους. Ένα μικρό αλλά τεράστιο μυστικό που μένει βαθιά ριζωμένο μέσα στον ψυχισμό των γυναικών αυτών, όπως στις περιπτώσεις που παραθέτονται στο μέρος **ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.**

3.3.5. ΕΡΩΤΙΚΟΙ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ, ΛΟΓΟΙ: ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Προηγουμένως αναφέρθηκαν τα πλαίσια διεξαγωγής μιας ανθρωποκτονίας από τη γυναίκα ή κακοποίηση, αναλύοντας ξεχωριστά τη ψυχολογική - σωματική κακοποίηση και τη σεξουαλική κακοποίηση, τα παιδιά και το ρόλο που παίζουν αυτά στην οικογένεια, η ηλικία της γυναίκας και οι ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες. Στο σημείο αυτό κλείνοντας το κεφάλαιο, θα δοθούν κάποια εγκλήματα θηλυκού γένους που διεξάγονται για διάφορους λόγους όπως είναι ερωτικού, περιουσιακού ή χρηματικού περιεχομένου, καθώς επίσης ψυχικές νόσοι από τις οποίες μπορεί να διακατέχονται.

Όπως γράφει στο βιβλίο του ο Ε. Γ. Κοκολάκης, εκ των «υστερικών γυναικεία εγκλήματα», είναι πάθους και ερωτικής σχέσης, για ζηλοτυπία και εκδίκηση της γυναίκας η οποία έχει απατηθεί ή νομίζει ότι έχει απατηθεί, με αποτέλεσμα αυτή να γίνει διώκτρια. Οι γυναίκες αυτές όπως συνεχίζει να λέει είναι υπερσυναισθηματικές και υπερεγωκεντρικές έχοντας μονομερή ερωτικό πάθος και αρκετές φορές ύπουλη διάθεση. Η λανθασμένη αντίληψη που δημιουργείται από τη στάση του άνδρα προς αυτές, καθώς επίσης η σχέση των δύο γενικά, γεννά σ' αυτές την ιδέα του γάμου ή της συμβίωσης, με αποτέλεσμα να καταδιώκουν αυτόν, προβάλλοντας υπερβολικές αξιώσεις καταλήγοντας δε μερικές φορές στην τέλεση βαρύτερου εγκλήματος, στο φόνο, γιατί αισθάνονται προδομένες (1980, ΣΕΛ. 16-17).

Συγκλονιστική είναι η περίπτωση της Susan Smith, 23 χρόνων, από τη Νότια Καρολίνα της Αμερικής, η οποία συγκλόνησε τον αμερικάνικο λαό, στις 25 Οκτωβρίου 1994, όπου δολοφόνησε τα δύο αγοράκια της, Μιχαήλ 3 χρόνων και Αλέξανδρο 17 μηνών. Οδήγησε το

αυτοκίνητο της στη λίμνη της περιοχής όπου έμενε και ρίχνοντας το μέσα, έθεσε σε τέρμα τη ζωή των δύο αυτών αγγελουδιών.

Αυτή η περίπτωση προβλημάτισε πολύ (γι' αυτό και παρουσιάζεται στη μελέτη), γιατί περιλαμβάνει στοιχεία που προαναφέρθηκαν σε όλο το κεφάλαιο.

Μικρή, ζούσε σ' ένα περιβάλλον, με ένα βίαιο πατέρα που κατέληξε να γίνει αλκοολικός. Ως αποτέλεσμα αυτού και της βίαιης συμπεριφοράς του πατέρα προς όλη της οικογένεια (ιδιαίτερα στη μητέρα της), με πρόσθετη την απόπειρα αυτοκτονίας του ετεροθαλή αδερφού της (παιδί από τον πρώτο γάμο της μητέρα της), η μητέρα της έκανε αίτηση και πήρε διαζύγιο. Ο πατέρας της, 5 εβδομάδες μετά την οριστική έκδοση του διαζυγίου αυτοκτόνησε. Η μητέρα της ξαναπαντρεύτηκε 2 εβδομάδες μετά την έκδοση του διαζυγίου της. Ο θετός της πατέρας την παρενοχλούσε για αρκετά χρόνια σεξουαλικά.

Παρόλο ότι, η παιδική της ηλικία ήταν τραυματική, η Susan, ήταν πολύ καλή μαθήτρια και έκανε αρκετά κοινωφελή πράγματα στην κοινότητα που έμενε. Σε ηλικία 17 ετών, έκανε καταγγελία για την παρενόχληση που είχε επανειλημμένα υποστεί από τον πατριό της, πράγμα που δυσχέρανε τη σχέση της με την μητέρα της (η οποία δεν την πίστευε). Τελικά, οι κατηγορίες αποσύρθηκαν (πιθανόν από την πίεση που άσκησε σ' αυτήν η μητέρα της, επειδή ο πατριός της ήταν υψηλό στέλεχος της κυβέρνησης της περιοχής - σαν βουλευτής στα ελληνικά πρότυπα). Μετά από αυτό το περιστατικό, η Susan, άρχισε να δουλεύει σε μια υπεραγορά της περιοχής και κατά διαστήματα έκανε σχέσεις με πολύ μεγαλύτερους και παντρεμένους άνδρες, μερικές φορές δε τρεις σχέσεις ταυτόχρονα. Μετά από μια αποτυχημένη σχέση με ένα παντρεμένο άνδρα, έκανε απόπειρα αυτοκτονίας με υπερβολική δόση ασπιρινών (η Susan, έκανε ξανά απόπειρα στα 13 χρόνια). Αφού ακολούθησε την κατάλληλη αγωγή για μια εβδομάδα στο νοσοκομείο,

αφέθηκε ελεύθερη. Συνέχισε τις ασχολίες της, δουλεύοντας στην υπεραγορά και άρχισε να βλέπει τον David που δούλευε μαζί της και ήταν παλιός συμμαθητής της από το σχολείο. Από αυτήν την σχέση, η Susan έμεινε έγκυος και ο David την παντρεύτηκε γιατί δεν ήθελε να κάνει έκτρωση. Η Susan εκείνη την περίοδο (19 χρόνων), ήθελε να συνεχίσει τις σπουδές της και να πάει κολέγιο, τα σχέδια της ναυάγησαν με το γάμο και την εγκυμοσύνη. Να αναφερθεί ότι, μετά τον γάμο της με τον David ο πατέρας του David έκανε απόπειρα αυτοκτονίας ενώ ο μεγαλύτερος αδερφός του πέθανε από ανίατη ασθένεια, πράγμα που έκανε τη Susan να επαναφέρει στο προσκήνιο το παρελθόν της.

Με τη γέννα του πρώτους τους γιους, άρχισαν οι αντιπαραθέσεις στο ζευγάρι, λόγω ότι ο David ήταν παιδί της επαρχίας ενώ η Susan της πόλης και δεν ήθελε να μένει σ' ένα μικρό σπιτάκι το οποίο το είχε φτιάξει ο David για να μένουν μαζί. Έτσι, το ζευγάρι ψυχράθηκε. Με αυτόν τον προσωρινό χωρισμό, η Susan, άρχισε να κάνει εφήμερες σχέσεις (συμπεριλαμβανομένου και του πατριού της), με κύριο πρόσωπο τον γιο του ιδιοκτήτη της εταιρείας που δούλευε ως γραμματέας εκείνη της εποχή, τον Tom, ένα πλούσιο, όμορφο, ευπαρουσίαστο εργένη της περιοχής που όλες οι γυναίκες ήθελαν να είναι μαζί του. Αφού το ζευγάρι αποφάσισε να κάνει ανακωχή, η Susan, έμεινε έγκυος το δεύτερο τους γιο, τον Αλέξανδρο. Προσπάθησαν να δώσουν μια δεύτερη ευκαιρία στο γάμο τους, όμως μετά από ένα μικρό χρονικό διάστημα μετά την γέννηση του παιδιού, χώρισαν οριστικά με φιλική συγκατάθεση.

Η Susan, έβλεπε πλέον επίσημα τον Tom. Όταν όμως, αυτή η σχέση πήγαινε να γίνει πιο σοβαρή, ο Tom την τερμάτισε γιατί δεν ήθελε να μεγαλώσει παιδιά άλλου άνδρα.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, εκείνο το βράδυ η Susan να οδηγήσει στη λίμνη τα παιδιά της. Ενώ στην αρχή, είχε σκοπό να αυτοκτονήσει, τελικά μετάνιωσε και σκότωσε τα παιδιά της. Για να προστατευθεί,

αμέσως κατήγγειλε, ότι της έκλεψαν το αυτοκίνητο με τα παιδιά της. Όταν, όμως, αποκαλύφθηκε η αλήθεια, άρχισε η εκδίκασή της.

Η κατηγορούσα αρχή, ζήτησε την καταδίκη της σε θάνατο για το άγριο αυτό έγκλημα που έκανε, ενώ η υπεράσπιση, την υποστήριξε με νύχια και με δόντια, για να βγει το αποτέλεσμα σε ισόβια. Μετά από αρκετές ψυχιατρικές παρακολουθήσεις και αξιολογήσεις, το πόρισμα ήταν, ότι, η Susan είχε μεγάλη κατάθλιψη με τάσεις αυτοκτονίας όταν ήταν μόνη της και είχε ανάγκη να βρίσκεται με κόσμο. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα, που τεκμηριώθηκε και με την αξιολόγηση του κοινωνικού ιστορικού της οικογένειας. Ως προσωπικότητα, έδειξε ότι δεν ήταν ούτε ψυχωτική, ούτε σχιζοφρενής, ενώ ο ψυχίατρος του δικαστηρίου, υπέδειξε ότι δεν ήταν «πνευματικά άρρωστη».

Έτσι, το δικαστήριο, αποφάσισε την ποινή ισόβιας κάθειρξης, γιατί η ίδια δεν είχε ιστορικό βίαιης συμπεριφοράς προς τα παιδιά της ή προς άλλα πρόσωπα του κοινωνικού της περιβάλλοντος, καθώς επίσης ότι ο κοινωνικός περίγυρος της, της προκάλεσε αυτή τη διαταραχή.

Στους καταλόγους του Τμήματος Ανθρωποκτονιών της Ασφάλειας Αττικής, την τελευταία τετραετία έχουν καταγραφεί εννιά γυναίκες οι οποίες διέπραξαν άγριες δολοφονίες. Τέσσερις από αυτές που αντιμετώπιζαν ψυχολογικά προβλήματα σκότωσαν τα παιδιά τους. Δύο δολοφόνησαν τους συζύγους τους.

Στη λίστα, βρίσκεται το έγκλημα ερωτικού πάθους το οποίο διέπραξε η Κάτια Γιαννακοπούλου με θύμα τον αρχιμανδρίτη Άνθιμο.

*«Πέθανα μαζί του τη στιγμή που τον σκότωσα. Εύχομαι
καμία γυναίκα να μην αγαπήσει τόσο απόλυτα,*

ολοκληρωτικά και τρελά, όπως αγάπησα εγώ τον πατέρα Άνθιμο.»

Μια κατάθεση - εξομολόγηση της 42χρονης Κάτιας Γιαννακοπούλου για την ένοχη σχέση της με τον αρχιμανδρίτη Άνθιμο Ελευθεριάδη, που την οδήγησε στα άκρα. Μια οδυνηρή αναδρομή στα οκτώ χρόνια του δεσμού της με τον ιερωμένο, που κατέληξε σε μια ολέθρια σχέση.

Εκείνη, παντρεμένη και μητέρα ενός παιδιού. Εκείνος, εφημέριος στην εκκλησία της Παναγίας Παλαιού Φαλήρου. Αντιμετώπιζε ψυχολογικά προβλήματα όταν τα βήματα της την οδήγησαν στην εκκλησία και στο πρόσωπο του εφημέριου, αναζητώντας τη γαλήνη. Έτσι άρχισε η γνωριμία τους και εξελίχθηκε σε μια σχέση πάθους. Για την Κάτια ήταν ο «επίγειος θεός της» και τον ακολούθησε χωρίς να υπολογίσει σύζυγο και παιδί. Και όταν αυτός αποφάσισε να διακόψει τη σχέση τους, η εκδίκηση ήταν σκληρή. Με πέντε σφαίρες πλήρωσε το χρέος του, για «τη λεηλασία της ζωής» της Κάτιας, όπως η ίδια πίστευε.

Ο επίλογος της μοιραίας σχέσης γράφτηκε στις 29 Ιουλίου του 1997, όταν η Γιαννακοπούλου εκτέλεσε εν ψυχρώ τον αρχιμανδρίτη έξω από το σπίτι του, στη Νέα Σμύρνη.

Στις 13-11-2001 έγινε επανεξέταση της υπόθεσης μετά από εντολή της υπεράσπισης να αθωωθεί λόγω καλής διαγωγής καθώς επίσης προσπάθησε να επισημάνει ότι την ώρα που γινόταν η ενέργεια (της ανθρωποκτονίας) δεν ήξερε τι έκανε. Η απόφαση όμως ήταν ισόβια

κάθειρξη. Συγκεκριμένα ο εισαγγελέας ανέφερε ότι: «...κατά τη διάρκεια που άδειαζε το όπλο στον Αρχιμανδρίτη, ήταν σε βρασμό ψυχής...». Έτσι, δεν είχε καθόλου ελαφρυντικά και η ποινή της συνεχίζεται στις Γυναικείες Φυλακές του Κορυδαλλού.

Η υπόθεση της Σοφίας Σκέντζα 33 χρονών, μπορεί να θεωρηθεί έγκλημα εκδίκησης αφού στις 14 Φεβρουαρίου 1994 δολοφόνησε τον 50χρονο Ευθύμιο Ζωγράφο, με τον οποίο διατηρούσε σχέσεις η μητέρα της δράστριας. Το σκηνικό, που θυμίζει ταινία του '50, εκτυλίχθηκε έξω από το σπίτι του θύματος, στο Ζεφύρι, όπου ο Ζωγράφος κοιμόταν με την φίλη του και τα δύο ανήλικα παιδιά του. Η Σκέντζα μπήκε μέσα χωρίς να την αντιληφθούν και πλησιάζοντας στο κρεβάτι του θύματος του κάρφωσε ένα μαχαίρι στο λαιμό. Ομολογώντας το έγκλημα της, δήλωσε ότι την προηγούμενη νύχτα είχαν τσακωθεί με το φίλο της μητέρας της γιατί εκείνος ήθελε να προξενέψει τη μικρή αδερφή της σ' ένα φίλο του και θα εισέπραττε γι' αυτό ένα εκατομμύριο αμοιβή.

Τον Οκτώβριο του 1989, μια ερωτευμένη 45χρονη κάνει διπλό φονικό χρησιμοποιώντας ένα μπαλτά.

Η Νίκη Ραβανού σκότωσε με αγριότητα την Καίτη Παπαδάτου και την φίλη της Γιώτα Χριστοδουλοπούλου μέσα στο διαμέρισμα της πρώτης. Η δράστρια συνδεόταν με τον αδερφό της Παπαδάτου, Νίκο, ο οποίος της είχε δηλώσει ότι ήθελε να χωρίσουν. Η Ραβανού θεώρησε υπεύθυνη την αδελφή του και ήρθε από την Άρτα στην Αθήνα, οπλισμένη μ' έναν μπαλτά. Δεν δίστασε να σκοτώσει και τη φίλη της «κουνιάδας» της. Στη δίκη της, ένα χρόνο αργότερα, έκανε την τρελή. Καταδικάστηκε σε 25ετή φυλάκιση.

Η υπόθεση της Κάτιας Κολιτσοπούλου, συγκλόνισε το πανελλήνιο το 1986 με τη συμμετοχή της στο φόνο του συζύγου της. Η «τίγρης», όπως χαρακτηρίστηκε από τον Τύπο, δέχθηκε τα πυρά της κοινής γνώμης, των συγγενών του θύματος, αλλά και την αυστηρότητα της ελληνικής Δικαιοσύνης.

Δράστης του εγκλήματος ήταν ο Γιάννης Σγουρίδης, που όπως ομολόγησε, είχε ερωτικές σχέσεις με την Κάτια. Το βράδυ της 16^{ης} Νοεμβρίου 1982, ο Σγουρίδης, μ' ένα μαχαίρι που είχε πάρει απ' το σπίτι του, κρύφτηκε στο διαμέρισμα του ζεύγους στο Παγκράτι, με τη βοήθεια κλειδιών που είχε προμηθευτεί από την ερωμένη του και σύζυγο του θύματος. Η οικογένεια Κολιτσοπούλου επέστρεψε εκείνο το βράδυ από επίσκεψη στη μητέρα του θύματος. Ο σύζυγος-θύμα, συνοδευόμενος από τον 4χρονο γιο του, ανέβηκε τις σκάλες της πολυκατοικίας, ενώ η σύζυγος του Κάτια, προφασιζόμενη ότι ήθελε να παίξει ΠΡΟ-ΠΟ, έμεινε πίσω. Επωφελημένος το σκοτάδι ο δράστης και πριν προλάβει να αμυνθεί το θύμα τον κτύπησε θανάσιμα. Ο φυσικός αυτουργός Γιάννης Σγουρίδης κηρύχθηκε ένοχος για ανθρωποκτονία από πρόθεση, ενώ η Κάτια Κολιτσοπούλου κρίθηκε ένοχη για ηθική αυτουργία. Στο «διαβολικό ζευγάρι» επιβλήθηκε ισόβια κάθειρξη. Την κηδεμονία του μικρού της γιου ανέλαβαν τα αδέρφια του θύματος, απαγορεύοντας κάθε επαφή με τη μητέρα.

Ιδιαίτερα έντονη ήταν η συμπαράσταση των γυναικείων οργανώσεων στο πρόσωπο της Κολιτσοπούλου, που θεώρησαν ότι η υπόθεση είχε προδικαστεί, καθώς η στάση παραγόντων της δίκης που εκτόξευσαν εξευτελιστικές ύβρεις ενάντια σε γυναίκες, επώνυμες και ανώνυμες, δείχνει πως η κατηγορούμενη δικάστηκε για το φύλο της και όχι για την ηθική της.

Φάκελοι στα αρχεία της Ασφάλειας με γυναικεία ταυτότητα. Εγκλήματα ενός θηλυκού από καθημερινές γυναίκες, μητέρες, παντρεμένες, ανύπαντρες, νοικοκυρές, εργάτριες, καθηγήτριες, ηλικίας από 15 έως και 60 χρόνων. Με λευκό ποινικό μητρώο στο παρελθόν οι περισσότερες από αυτές, σε ψυχολογικό αδιέξοδο, πέρασαν τη διαχωριστική γραμμή. Βρέθηκαν στην άλλη όχθη, καταγεγραμμένες στους φακέλους της Ασφάλειας.

Οι «γυναικείοι» φάκελοι δεν είναι πολλοί. Η γυναικεία εγκληματικότητα στην Ελλάδα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ασφάλειας και εγκληματολόγων, δεν υπερβαίνει το 12% του συνόλου των αδικημάτων και στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονται ακόμα και παραβάσεις ειδικών νόμων, όπως φορολογικές και του ΚΟΚ.

Στους φακέλους όμως αυτούς έχουν καταγραφεί υποθέσεις, που όταν αποκαλύφθηκαν συγκλόνισαν το πανελλήνιο, ενώ σ' αυτούς περιλαμβάνονται και περιπτώσεις γυναικών που δολοφόνησαν ακόμα και μέλη της οικογένειες τους με κίνητρο το χρήμα. Το χρήμα και η απόκτηση του με οποιονδήποτε τρόπο έχει μετατρέψει αρκετές γυναίκες σε αδίστακτες λησταρχίνες.

Αν και τα τελευταία χρόνια, έχει παρατηρηθεί μια μικρή αύξηση στα εγκλήματα με δράστες γυναίκες, η συμμετοχή των γυναικών στην εγκληματικότητα παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Στο παρελθόν, όπως παρατηρεί η εγκληματολόγος κ Βάσω Αρτινοπούλου, τα εγκλήματα με δράστες γυναίκες έφθαναν σε ποσοστό του 8% έως 9%. *«Παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σταδιακή αύξηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η γυναίκα μετέχει πλέον όλο και πιο ενεργά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και έρχεται περισσότερο αντιμέτωπη με καταστάσεις που ευνοούν τη διάπραξη αδικημάτων».*

(ΤΑ ΝΕΑ, 13-03-1999, Σελ.: Ν62

Κωδικός άρθρου: Α16388Ν621)

Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, έχει παρατηρηθεί συμμετοχή γυναικών σε σπείρες με ρόλο ως επί το πλείστον βοηθητικό και σε αδικήματα που έχουν οικονομικά κίνητρα. Δειλά-δειλά έχουν κάνει την εμφάνιση τους και αυτόνομες συμμορίες γυναικών. Μια από αυτές που έχει αναπτύξει

δράση τον τελευταίο χρόνο, επιτίθεται σε ηλικιωμένα μοναχικά άτομα και τα ληστεύει.

Σε άλλη περίπτωση, στην αιματηρή ένοπλη επιδρομή που έγινε τον Ιούνιο του 1998 στο υποκατάστημα του ΟΤΕ Αμαρουσίου και στοίχισε τη ζωή του ταμία Λυκούργου Λαντζούνη, ένας από τους δύο ένοπλους, σύμφωνα με τις μαρτυρίες, ήταν γυναίκα.

Με κίνητρο τα λεφτά είναι και η περίπτωση της Ελπίδας Βάθη. Με ένα σατανικό σχέδιο, προκειμένου να βάλει στο χέρι την περιουσία της πάμπλουτης μητέρας της, δεν δίστασε να μπλέξει ακόμα και τον 17χρονο γιο της στις παράνομες δραστηριότητες της.

Η 45χρονη Ελπίδα Βάθη, έπεισε τον εραστή της Γιάννη Μικέλη, υποσημναγό της Αεροπορίας στις 26 Μαρτίου 1989 να δολοφονήσει τη μητέρα της και για να την παραπλανήσει χρησιμοποίησε ως δόλωμα το γιο της. Κίνητρο τα λεφτά. Μάνα και κόρη δεν τα πήγαινα καλά και η ηλικιωμένη Πλακιώτισσα την είχε απειλήσει ότι θα την αποκλήρωνε.

Σε άλλο άγριο έγκλημα με κίνητρο τη ληστεία, η δολοφόνος Σοφία Καρνή δεν δίστασε να αφαιρέσει ακόμα και τα χρυσά δόντια του θύματος που έπεσε στα χέρια της.

Η Καρνή και ο εραστή της στραγγάλισαν και μαχαίρωσαν την 42χρονη σερβιτόρα Ειρήνη Μιχελιδάκη που τους φιλοξενούσε στο σπίτι της, στους Αμπελόκηπους. Οι δράστες ακινητοποίησαν τη γυναίκα την ώρα που κοιμόταν, την χτύπησαν στο πρόσωπο και την στραγγάλισαν, πιθανότατα μ' ένα κασκόλ. Στο τέλος, την μαχαίρωσαν στην καρδιά. Όταν διαπίστωσαν το θάνατο της, την ανέβασαν στο πατάρι και παρέμειναν στο σπίτι για πέντε ημέρες. Στη συνέχεια πούλησαν τα περισσότερα έπιπλα της Μιχελιδάκη σε παλαιοπώλες και μετέφεραν τα

υπόλοιπα σε ένα επιπλωμένο διαμέρισμα στο Ξυλόκαστρο. Ένα μήνα μετά, που βρέθηκε το σε αποσύνθεση πτώμα της Μιχελιδάκη, οι δράστες έπεσαν τελικά στα χέρια της αστυνομίας. Η Καρνή ισχυρίστηκε ότι βρισκόταν υπό την επήρεια ναρκωτικών.

Όπως αναφέρει ο Ε. Γ. Κοκολάκης, αρκετές γυναίκες δεν διαπράττουν το φόνο με τα ίδια τους τα χέρια αλλά βάζουν τρίτα πρόσωπα για τη διεξαγωγή των σχεδίων τους (1980, ΣΕΛ. 18).

3.4. ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ – ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

3.4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ενότητα αυτή θα γίνει αναφορά στις σχέσεις των γυναικών με τους διάφορους μηχανισμούς του ποινικού ελέγχου, ως δράστες μιας εγκληματικής πράξης.

Θα εξετασθούν οι θεωρήσεις γύρω από την κακοποίηση και το βιασμό που είναι οι δύο κύριοι λόγοι που οδηγούν μια γυναίκα στη διάπραξη ενός εγκλήματος – μιας δολοφονίας ή απόπειρας δολοφονίας εναντίον του συντρόφου της.

Παλιά, ο νόμος όριζε ότι ο άντρας είχε κάθε δικαίωμα να δέρνει τη γυναίκα του, κάτι το οποίο άτυπα υποστηρίζεται και σήμερα, με βάση κάποιες μεταγενέστερες αποφάσεις δικαστηρίων οι οποίες προτείνουν, έμμεσα ή άμεσα, μια πολιτική ευμενούς αμέλειας σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας.

Οι περισσότεροι άντρες αντιμετωπίζουν τις γυναίκες τους σαν να κατέχουν περιθωριακή κοινωνική θέση και τα δικαστήρια τις κρίνουν αρκετά σκληρά όταν ανταποδίδουν το «χτύπημα» στο βασανιστή τους.

Ο πολιτισμός μας, δεν επιτρέπει στις γυναίκες να χρησιμοποιούν τη βία, ούτε καν για να προστατέψουν τη δική τους ζωή από μια πιθανώς μοιραία γι' αυτές επίθεση από το σύντροφο τους. Κατόπιν αυτών, δεν αποτελεί μυστήριο το γεγονός ότι οι βασανιστές πιστεύουν ότι έχουν κάθε δικαίωμα να «σωφρονίζουν» τις γυναίκες τους χρησιμοποιώντας τη βία και επίσης πιστεύουν ότι κάποιοι τρίτοι π.χ. οι Αρχές δεν έχουν κανένα απολύτως δικαίωμα επέμβασης στις μεταξύ των συζύγων σχέσεις.

Κατά συνέπεια, πολλές γυναίκες οι οποίες κακοποιούνται από τους συντρόφους τους, έχουν όχι μόνο αποδεκτεί το δήθεν δικαίωμα των συντρόφων τους να τις δέρνουν αλλά και το ότι, όταν αυτό συμβαίνει, αυτές το αξίζουν. Αισθάνονται ενοχές και νιώθουν ότι θα μπορούσαν να γίνουν καλύτερες ή να αντιδρούσαν διαφορετικά τη συγκεκριμένη στιγμή, έτσι ώστε να εμπόδιζαν κάθε δημιουργία επεισοδίου βίας εκ μέρους του συντρόφου τους.

Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι διπλά εγκλωβισμένες αφού από τη μια το να εγκαταλείψουν το βασανιστή – σύντροφο τους, σε πολλές περιπτώσεις, είναι πολύ πιο επικίνδυνο από το να μείνουν μαζί του γιατί ο χωρισμός, αποτελεί συνήθως τη στιγμή με τη μεγαλύτερη αστάθεια και τον μεγαλύτερο κίνδυνο. Από την άλλη πλευρά πάλι, η παραμονή τους στην ίδια στέγη με το βασανιστή τους, επιφέρει έντονη και συνεχή σωματική κακοποίηση και μια υποβόσκουσα απειλή θανάτου. Και στις δύο περιπτώσεις, ότι κι αν κάνει η κακοποιημένη γυναίκα δεν είναι ασφαλής. Έτσι, μερικές φορές η κακοποιημένη, κατ' επανάληψη γυναίκα, εξωθείται στην ακραία λύση, να σκοτώσει τον βασανιστή – σύντροφο της, από φόβο για τη δική της ζωή. Τότε η ενυπάρχουσα στο νόμο σεξιστική προκατάληψη, τείνει να μην αναγνωρίζει το αδιέξοδο στο οποίο βρέθηκε η γυναίκα αυτή και τα λογικά κίνητρα τα οποία την οδήγησαν στην εγκληματική πράξη.

Μπορεί, όπως αποδεικνύεται από τις στατιστικές των δικαστηρίων, κατά την ποινική διαδικασία, η παρουσία των γυναικών στο εδώλιο του κατηγορουμένου να έχει γίνει αρκετά αισθητή στις μέρες μας και η αναλογία των γυναικών στο σύνολο των ατόμων που προσέρχονται σε δίκη να έχει αυξηθεί βαθμιαία, αλλά δεν παύουν οι γυναίκες να συναντούν ιδιαίτερα προβλήματα στις σχέσεις τους αυτές, αφού κατά

κύριο λόγο οι μηχανισμοί του ποινικού ελέγχου δημιουργούνται και απευθύνονται κυρίως σε άντρες, γεγονός που ενισχύει και την άδικη, απάνθρωπη και ανασφαλή κοινωνία που ζούμε και καθιστά προβληματική την προσπάθεια απόδειξης της ενοχής ή της αθώωσης κάθε γυναίκας η οποία κατηγορείται για ανθρωποκτονία.

Οι περισσότερες κακοποιημένες γυναίκες που σκοτώνουν, διαπράττουν μόνες τους το έγκλημα. Ορισμένες, όμως, όταν νιώθουν ανίκανες να υπερασπίσουν οι ίδιες τον εαυτό τους, στρέφονται σε κάποιο άλλο άτομο που θεωρούν δυνατό και το εκλιπαρούν να τις βοηθήσει. Αυτές οι γυναίκες αντιμετωπίζουν την κατηγορία της συμμετοχής σε τέλεση εγκλήματος. Μερικές φορές, πρόκειται και για «πληρωμένη δολοφονία», όπου η ποινή η οποία επιβάλλεται στη γυναίκα – ηθική αυτουργού είναι πολύ πιο σκληρή και μεγάλη από άλλες περιπτώσεις (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 340).

3.4.2. ΟΙ ΠΟΙΝΕΣ

Όπως αναφέρει ο Νέστωρ Κουράκης, σχετικά με τους σκοπούς και τις λειτουργίες της ποινής, μπορεί κανείς να διακρίνει δύο βασικές κατευθύνσεις, μια προς το παρελθόν και μια προς το μέλλον (1997, ΣΕΛ. 9).

Στην πρώτη περίπτωση, η ποινή λειτουργεί ως τιμωρία για ένα έγκλημα που έγινε ήδη στο παρελθόν. Επιδιώκεται μ' αυτήν η ανταπόδοση του κακού και η αποκατάσταση έτσι της δικαιοσύνης μέσα από την εκδίκηση ή την εξιλαστήρια θυσία του δράστη.

Στην δεύτερη περίπτωση, η ποινή λειτουργεί ως προσπάθεια αποτροπής της τέλεσης ενός εγκλήματος στο μέλλον, είτε από τον/την συγκεκριμένο-η εγκληματία, είτε από τους άλλους κοινωνούς.

Το είδος της ποινής που θα επιβληθεί από το δικαστήριο σε μια γυναίκα – εγκληματία, ποικίλλει ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα του αδικήματος, καθώς και την ατομική ανάγκη για ανάλογη μεταχείριση της.

Οι συνηθέστερες ποινές που επιβάλλονται είναι:

- η καταδίκη σε φυλάκιση
- η καταδίκη σε φυλάκιση με αναστολή της ποινής
- η απαλλαγή με ή χωρίς όρους
- χρηματική ποινή (σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις)

(ΣΠΙΝΕΛΛΗ, 1990, ΣΕΛ. 35)

Η διάρκεια της ποινής φυλάκισης μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με:

- το είδος του αδικήματος
- τις περιστάσεις
- τις ατομικές ανάγκες του εγκλήματος

(ο.π. ΣΕΛ. 36-37)

Μερικές φορές η παραμονή της κρατούμενης στη φυλακή μπορεί να μειωθεί με την χρήση της χάρης, γεγονός που ενθαρρύνει τις γυναίκες για συνέχιση της ζωής τους, μετά την αποφυλάκιση (ο.π. ΣΕΛ. 37).

Σε όλα τα επίπεδα της ποινικής καταστολής, αυτονόητη προϋπόθεση επιτυχούς πραγμάτωσης του αιτήματος για πρόληψη της εγκληματικότητας, είναι η λεγόμενη εξατομίκευση της ποινικής κύρωσης. Πρόκειται για μια έννοια που σημαίνει, γενικά, την προσαρμογή της ποινικής κύρωσης στις ιδιομορφίες της κάθε ανθρώπινης προσωπικότητας (ΚΟΥΡΑΚΗΣ, 1997, ΣΕΛ. 10).

Οι ανθρωποκτονίες επιφέρουν διάφορους βαθμούς νομικής ενοχής και δεν θεωρούνται όλες εγκληματικές πράξεις, π.χ. αν ένα άτομο έχει τη λογική πεποίθηση ότι πρέπει να προστατεύσει τον εαυτό του από κάποιον επικείμενο κίνδυνο ή κάποια σωματική βλάβη, τότε είναι πιθανόν να αρθεί ο άδικος χαρακτήρας της ανθρωποκτονίας και σ' αυτήν την περίπτωση μιλάμε για ανθρωποκτονία σε κατάσταση αυτοάμυνας (ο.π. ΣΕΛ. 62).

Αντίθετα, αν κάποιος κάνει φόνο βάσει σχεδίου, τότε πρόκειται για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως και για φόνο πρώτου βαθμού. Φόνος δευτέρου βαθμού χαρακτηρίζεται ο φόνος ο οποίος δεν είχε προσχεδιαστεί αλλά υπήρχαν κίνητρα για τη διάπραξη του.

Επίσης υπάρχουν και κάποιες ελαφρότερες διαβαθμίσεις αδικών πράξεων όπως είναι η ανθρωποκτονία εξ αμέλειας, η ανθρωποκτονία λόγω «βρασμού ψυχικής ορμής», το πλημμέλημα και το πταίσμα.

Τέλος, αν το άτομο υποφέρει από πνευματική διαταραχή που του στερεί την ικανότητα αντίληψης ή αλλοιώνει την πρόθεση της πράξης του, τότε επηρεάζεται ανάλογα και ο βαθμός ενοχής του καθώς και η ποινή του. Πνευματική διαταραχή παρατηρείται όταν το άτομο λειτουργεί κάτω από ένα ψυχικό διχασμό κατά τον οποίο μπορεί να διακρίνει το σωστό από το λάθος αλλά αδυνατεί να «συμμορφωθεί» και να πράξει αναλόγως επειδή το μυαλό του έχει ξεφύγει προσωρινά από το συνειδητό έλεγχο (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 327).

Όταν μια κακοποιημένη γυναίκα κατηγορείται για φόνο συνήθως ισχυρίζεται ότι ενέργησε κάτω από μια κατάσταση αυτοάμυνας. Για να στοιχειοθετηθεί όμως αυτό πρέπει να αποδειχτεί ότι είχε λογική αντίληψη περί του επικείμενου σωματικού κινδύνου τη στιγμή της ανθρωποκτονίας.

Στις αρχές του αιώνα μας, η κατήχηση των αρχών της Εκλεκτικής Σχολής των V. Liszt Prins και Van Hamel, είχε ως αποτέλεσμα της καθιέρωση στους διάφορους ποινικούς κώδικες του μέτρου ασφάλειας ως ποινικής κύρωσης. Παράλληλα, με την κλασική ποινή το σύστημα αυτό ονομάστηκε «*δυναδικό σύστημα ποινικών κυρώσεων*» και υιοθετήθηκε και από τον Έλληνα νομοθέτη, ο οποίος το καθιέρωσε στον Ποινικό Κώδικα του 1951 (ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, 1981, ΣΕΛ. 36).

Μέσα από την προοπτική αυτού του συστήματος, η ποινή αποτελεί κύρωση του/της εγκληματία γι' αυτό που έκανε. Αποτελεί έμπρακτη εκδήλωση της αποδοκιμασίας του δράστη που εκφράζεται με την κρίση «περί καταλογισμού» και υλοποιείται με μέτρο, που συνεπάγεται από την μια υλική δεινοπάθεια του/της όπως είναι η ζωή, η ελευθερία, η τιμή, η περιουσία κτλ) και από την άλλη, ηθική μείωση (δηλαδή τον/την πλήττει στην ηθική του/της υπόσταση). Αντίθετα το μέτρο ασφάλειας αποτελεί απάντηση, όχι σ' αυτό που έκανε ο/η εγκληματίας, αλλά σ' αυτό που είναι (ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, 1981, ΣΕΛ. 36).

Η ποινή λοιπόν, είναι η κύρωση που επιβάλλεται στον/στην κοινό- ή εγκληματία, ενώ το μέτρο ασφαλείας, είναι μέσο μεταχείρισης ειδικών κατηγοριών εγκληματιών, όπως είναι και οι κακοποιημένες γυναίκες που οδηγούνται στο έγκλημα.

Όταν μια κακοποιημένη γυναίκα φτάσει στο δικαστήριο, η μόνη περίπτωση να αθωωθεί είναι να μπορέσει να αποδείξει (στο δικαστήριο), τις σοβαρές σωματικές βλάβες τις οποίες υπέστη από το σύντροφο της. Αυτές μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να είναι και μόνιμες. Επιπλέον, ένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την αθώωση της είναι ότι τη στιγμή της δολοφονίας βρισκόταν σε αυτοάμυνα.

Η απόδειξη όμως, των πιο πάνω είναι πολύ δύσκολη γιατί όπως προαναφέρθηκε, το σύστημα είναι «κομμένο και ραμμένο» για να αρνείται στη γυναικά τη δικαιοσύνη.

Επίσης, σε όλα αυτά, προστίθεται και το γεγονός ότι, η γυναίκα από τη φύση της είναι διαφορετική από τον άνδρα. Είναι πιο ευαίσθητη και λειτουργεί τις περισσότερες φορές με την καρδιά και όχι με τη λογική, σε αντίθεση δε με τους άντρες οι οποίοι χρησιμοποιούν πάντα πρώτα τη λογική και μετά την καρδιά τους (WALKER, 1997, ΣΕΛ. 320).

Έτσι, οι γυναίκες περιγράφουν τον κόσμο με ένα διαφορετικό τρόπο, από τις διαδικασίες περιγραφής που απαιτεί ο νόμος, ο οποίος δημιουργήθηκε από άνδρες (ο.π. ΣΕΛ. 320).

Οι γυναίκες, βλέπουν τα γεγονότα σαν σύνολο και όχι σαν ξεχωριστές μονάδες. Παρατηρούν την εξωτερική εμφάνιση ενός άνδρα, τα χαρακτηριστικά του με την ίδια προσοχή που ακούνε τα λόγια του. Ερμηνεύουν συναισθήματα και λεκτικά και μη λεκτικά μηνύματα (ο.π. ΣΕΛ. 320).

Οι γυναίκες προσπαθούν να καταλάβουν γιατί έγιναν όσα έγιναν, για να τα κατανοήσουν. Το τι πραγματικά συνέβη σε μια συγκεκριμένη περίπτωση συνδυάζεται στο μυαλό τους με τη δική τους ανάλυση περί εξέλιξης της σχέσης (ο.π. ΣΕΛ. 320).

Από την αντρική οπτική γωνιά τα γεγονότα εκλαμβάνονται σαν να έχουν πραγματική υπόσταση, ξέχωρα από το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαδραματίζονται και η διανοητική κατανόηση είναι επίσης ξέχωρη από την αναλυτική διαδικασία. Οι άντρες δηλαδή εφαρμόζουν τους κανόνες του νομικού συστήματος καλύτερα όταν λένε την ιστορία τους αφού οι αποδεικτικοί κανόνες απαιτούν να προβάλλονται μόνο τα πραγματικά γεγονότα των μεμονωμένων περιστατικών. Και έτσι, η γυναίκα κρίνεται ένοχη και της επιβάλλεται η ποινή φυλάκισης (ο.π. ΣΕΛ. 321).

Το είδος και το μέγεθος της γυναικείας εγκληματικότητας δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να δικαιολογήσουν την ακραία ποινή του εγκλεισμού τους σε φυλακή. Η φυλακή δεν αποτελεί ποτέ λύση για τις γυναίκες που καταδικάζονται. Όταν όμως αυτό συμβαίνει οι γυναίκες

πρέπει να γίνονται δεκτές κάποιας ιδιαίτερης μεταχείρισης, όπως τον να μην υποβάλλονται στην πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για τα δύο έτη μετά την γέννηση του παιδιού, εφ' όσον αυτό παραμένει μαζί τους.

3.5. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ

3.5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνηθισμένο φαινόμενο στη συνείδηση του κόσμου είναι να θεωρείται η όποια γυναίκα που σκότωσε τον σύντροφο της, να το έκανε γιατί έχει χάσει τα λογικά της είτε λόγω ψυχικού πόνου, είτε λόγω ζήλιας, είτε γιατί ένιωθε προδομένη από αυτόν (WALKER, 1989, ΣΕΛ. 242).

Το στερεότυπο αυτό, γεννήθηκε από τον πολιτισμικό μύθο που θέλει τη γυναίκα εκτός από «ασθενές φύλο», να είναι και βιολογικά προδιατεθειμένη για μεγαλύτερη συναισθηματική αστάθεια σε σχέση με τον άντρα (ο.π. ΣΕΛ. 242).

Ο Αλεβιζόπουλος διακρίνει δύο κατηγορίες ανθρωποκτονιών, τις «φυσιολογικές» και τις «παθολογικές». Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται ανθρωποκτονίες που συντελούνται κατά τη διάρκεια διάπραξης ενός άλλου εγκλήματος, ανθρωποκτονίες για πολιτικούς λόγους και τέλος ανθρωποκτονίες που διαπράττονται κάτω από την πίεση φυσιολογικών συναισθημάτων, όπως ο θυμός, η ζήλια ή η εκδίκηση. Στην κατηγορία των παθολογικών ανθρωποκτονιών περιλαμβάνονται αυτές, στις οποίες ο δράστης πάσχει από κάποια ψυχιατρική διαταραχή (ψύχωση, διαταραχή προσωπικότητας, νοητική υστέρηση ή νεύρωση), η

οποία συμβάλει στην τελική εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς (2000, ΣΕΛ. 77).

Σύμφωνα με τον Dietz (1983), οι «φυσιολογικές» ανθρωποκτονίες είναι σαφώς λιγότερες από τις «παθολογικές», υπολογιζόμενες σε 20% του συνόλου, αλλά αποκτούν συνήθως μεγάλη δημοσιότητα. Οι «παθολογικές» ανθρωποκτονίες είναι πιο συχνές στις γυναίκες φθάνοντας το 68% του συνόλου σε σχέση με το 28% του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Ο Green (1981), αναφέρει ότι οι ανθρωποκτονίες στο πλαίσιο καταθλιπτικής διαταραχής είναι συνηθέστερες στις γυναίκες με θύματα τα παιδιά τους (ο.π. ΣΕΛ. 78).

3.5.2. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΕΛΕΣΗΣ ΕΝΟΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Οι ψυχολογικοί παράγοντες που παροτρύνουν μια γυναίκα στη διάπραξη ενός εγκλήματος κατά της ζωής, δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις οι ίδιοι. Αντίθετα, ποικίλουν ανάλογα με τα κίνητρα και τους λόγους που έχει κάθε γυναίκα τη στιγμή διάπραξης της εγκληματικής ενέργειας. Αυτά (έχει ήδη γίνει εκτενής ανάλυση στο κεφάλαιο ΑΙΤΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ) μπορεί να είναι:

- Η προσπάθεια να τεθεί ένα τέλος στην βία και τον τρόμο που προκαλούνται λόγω της επαναλαμβανόμενης κακοποίησης τους από το σύντροφο τους.
- Η απαλλαγή από την μητρότητα, η αποφυγή του στιγματισμού και το φαινόμενο της ανεργίας, που παρουσιάζονται σε νεαρή ηλικία καθώς επίσης οι ορμονικές διαταραχές που εκδηλώνονται σε μετέπειτα στάδια ανάπτυξης.
- Η αίσθηση ζήλιας, προδοσίας και ανάγκης για εκδίκησης.

- Η εκδήλωση ψυχολογικών διαταραχών.
- Η απληστία για την απόκτηση περισσότερων υλικών αγαθών.
- ◆ **ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ – ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ**

Συνήθως, σε κάθε περίπτωση που η κακοποιημένη γυναίκα σκοτώνει τον βασανιστή της, υπάρχει ανάμεσα τους ένας ψυχολογικός δεσμός που καθιστά τη γυναίκα ανίκανη να διαφύγει ή να σώσει τη ζωή της χωρίς να σκοτώσει το σύντροφο βασανιστή της (WALKER, 1989, ΣΕΛ. 328).

Η κακοποιημένη γυναίκα συνειδητοποιώντας όλες τις σοβαρές αδικίες που υπέστη στα χέρια του βασανιστή της, νιώθει θυμό, οργή αλλά παράλληλα και πανικό, έντονη ανησυχία, φόβο και άγχος. Κάποια άλλα συμπτώματα που μπορεί να παρουσιαστούν σ' αυτή είναι, η υποβάθμιση και άρνηση της έντονης βίας, ο ψυχικός διχασμός, η φαινομενική προσαρμογή, η προθυμία του ατόμου να είναι ευχάριστο, ο φόβος της αντιπαράθεσης ή το αντίθετο, οι συχνές αντιπαραθέσεις, αϋπνία ή υπνηλία, έλλειψη όρεξης ή υπερβολικό φαγητό, αίσθηση κούρασης,, πονοκέφαλοι, στομαχόπονοι, υπέρταση, ταχυπαλμίες κτλ. Τα συμπτώματα αυτά μπορεί να εξελιχθούν σε άκρατες φοβίες και σε ορισμένες σεξουαλικές δυσλειτουργίες (ο.π. ΣΕΛ. 234).

Μερικές από αυτές τις γυναίκες, προσπαθώντας να μη δείξουν το φόβο τους προσποιούνται τις σκληρές. Η σκληρότητα αυτή, ερμηνεύεται συχνά ως οργή και η γυναίκα μπορεί να νιώσει το μέγεθος της και να την ξεπεράσει μόνο όταν λυτρωθεί από το φόβο που την κατακλύζει.

Επίσης, η κτιτικότητα και παθολογική ζήλια εκ μέρους του βασανιστή συντρόφου της συμβάλουν στην απομόνωση της γυναίκας και στην εκδήλωση κατάθλιψης.

Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις, οι γυναίκες αισθάνονται ένοχες, ότι αυτές φταίνε για τις εκδηλώσεις βίας εκ μέρους του συντρόφου τους. Επίσης νιώθουν ότι ο σύντροφος χρειάζεται βοήθεια την οποία πρέπει οι ίδιες να του προσφέρουν και δεν πρέπει να χαλάσουν το γάμο, το σπίτι και την οικογένεια τους (ο.π. ΣΕΛ. 77-89).

Μια κακοποιημένη γυναίκα πριν καταφύγει σε ακραία μέσα, προσποιείται, εκλιπαρεί και υπομένει μεγάλα βάσανα από τον σύντροφο της. Το ότι καταλήγει να τον σκοτώσει σημαίνει ότι και σωματικά και ψυχικά έχει πληγωθεί αμετάκλητα. Εκείνη την ώρα το άτομο νιώθει ένα ψυχικό διχασμό. Βιώνει μια αίσθηση πλήρους αδυναμίας και απώλειας ελέγχου. Μπορεί να διακρίνει το σωστό από το λάθος, αλλά αδυνατεί να «συμμορφωθεί» και να πράξει αναλόγως, επειδή το μυαλό έχει ξεφύγει προσωρινά από το συνειδητό έλεγχο, έχει δηλαδή μια πνευματική διαταραχή (ο.π. ΣΕΛ. 228-231).

Όμως η αλήθεια είναι ότι οι περισσότερες κακοποιημένες γυναίκες που σκοτώνουν το κάνουν σε κατάσταση αυτοάμυνας και όχι επειδή όπως πιστεύεται από κάποιους είναι πνευματικά διαταραγμένες. Αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι τα συμπτώματα της πνευματικής διαταραχής που εκδηλώνουν αυτές οι γυναίκες υποχωρούν συνήθως αμέσως μόλις καταφέρουν να ξεφύγουν από το φόβο για περαιτέρω βία (ο.π. ΣΕΛ. 221).

Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορεί συχνά να υιοθετήσουν μια ασυνήθιστη συμπεριφορά που να τις κάνει να παρουσιάζονται ως παράφρονες και τρελές αλλά στην πραγματικότητα, πολλές από τις φαινομενικά αλλόκοτες πράξεις τους αποκτούν σκοπό και λογική, όταν εξεταστούν σε συνδυασμό με την βία και τον τρόμο που έχουν βιώσει.

Όλες οι «τρελές» πράξεις τους αποτελούν τεχνικές επιβίωσης και άμυνα εναντίον ενός λογικά αντιληπτού επικείμενου κινδύνου σωματικής βλάβης ή και θανάτου (ο.π. ΣΕΛ. 222-223).

◆ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΠΟΥ ΦΘΑΝΕΙ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΟΚΤΟΝΙΑ

Υπάρχουν δύο κατηγορίες γυναικών οι οποίες καταλήγουν να φθάνουν στην παιδοκτονία. Η πρώτη, όταν η γυναίκα πάσχει από κάποια ψυχική διαταραχή και η οποία θα αναλυθεί σε επόμενο υποκεφάλαιο. Η δεύτερη κατηγορία, παρόλο ότι δεν υπάρχουν στοιχεία να δηλώσουν αυτήν την πράξη, είναι όμως φαινόμενο που παρουσιάζεται στην σημερινή εποχή.

Να σημειωθεί, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα (ΑΙΤΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ), οι γυναίκες που φθάνουν στην παιδοκτονία στατιστικώς είναι περισσότερο νεαρής ηλικίας. Κοινωνιολογικά, αυτό θα μπορούσε να απαντηθεί αποδίδοντας τα αίτια στις επιδράσεις της κοινωνίας.

Σε μια εποχή που το χρήμα παίζει σημαντικό ρόλο για τη διαβίωση του ανθρώπινου είδους καθώς επίσης η επιδίωξη επαγγελματικής καριέρας, μια εγκυμοσύνη μπαίνει εμπόδιο μπροστά σ' αυτά.

Επιπλέον, (εκτός από την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη) υπάρχει και ο στιγματισμός προς τις άγαμες μητέρες (αυτό παρουσιάζεται κυρίως στις αγροτικές περιοχές), και πολλές γυναίκες καταφεύγουν στην άμβλωση, η οποία ενώ έχει αποποινικοποιηθεί δεν έχει νομιμοποιηθεί.

Η ανεργία είναι ένα άλλο φαινόμενο που βρίσκεται σε υψηλό ποσοστό, καθώς επίσης το νεαρό της ηλικίας στις γυναίκες έχει ως αποτέλεσμα (μαζί με όλα τα παραπάνω) τη δημιουργία μεγάλης ψυχολογικής φόρτισης που πάνω στην απόγνωση οι γυναίκες αυτές

καταλήγουν να δολοφονούν τα ίδια τους τα παιδιά. Βρίσκονται με λίγα λόγια όπως αναφέρει και μια ελληνική παροιμία: «...μπροστά σ' ένα γκρεμό και πίσω σ' ένα ρέμα». Αδιέξοδο, που καταλήγει σε παιδοκτονία.

Ο ψυχισμός αυτών των γυναικών είναι τόσο ευάλωτος, που με τις εξωτερικές παρεμβάσεις και επιδράσεις του περιβάλλοντος θολώνει το μυαλό. Οι περισσότερες δεν θέλουν πραγματικά να εκτελέσουν αυτήν την πράξη. Αυτό φαίνεται από τις διαφορετικές περιπτώσεις παιδοκτόνων γυναικών που οι μέθοδοι που χρησιμοποίησαν απλώς ήθελαν να τα εξαφανίσουν και να απαλλαγούν τα παιδιά χωρίς άσκηση βίας.

♦ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΠΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΕΙ ΛΟΓΟ ΖΗΛΙΑΣ, ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΗΣ ΓΙΑ ΕΚΛΙΚΗΣΗ

Οι γυναίκες όταν έχουν απατηθεί ή νομίζουν ότι έχουν απατηθεί, κατακλύζονται από αισθήματα ζηλοτυπίας και εκδίκησης που μπορεί να τις οδηγήσουν και στη διάπραξη εγκληματικής πράξης εναντίον του συντρόφου τους.

Οι γυναίκες αυτές, συνήθως είναι υπερσυναισθηματικές και υπερεγωκεντρικές, νιώθοντας μονομερή ερωτικό πάθος προς το σύντροφο τους και η αίσθηση της προδοσίας τις οδηγεί στο να μην μπορούν να δεχτούν την ίσως παρουσία ή ύπαρξη μιας άλλης γυναίκας στη ζωή του συντρόφου τους.

συμπεριφορές ως αποτέλεσμα παραληρητικών ιδεών ή ψευδαισθήσεων ή στα πλαίσια ψυχωσικής-παρορμητικής συμπεριφοράς.

- Η μανία (κυρίως στη δυσθυμική μορφή) η οποία στα πλαίσια υπερδραστηριότητας και παραληρητικής συμπεριφοράς μπορεί να οδηγήσει σε επιθετικές πράξεις.
- Άτομα που πάσχουν από κατάθλιψη (με ψυχωσικά στοιχεία) οι οποίοι μπορεί να εκδηλώσουν πράξεις βίας (ακόμη και ανθρωποκτονία) που σε ορισμένες φορές ακολουθούνται και από αυτοκαταστροφική ενέργεια.
- Γυναίκες με επιλόχεια κατάθλιψη οι οποίες μπορεί να γίνουν ιδιαίτερα επιθετικές (ιδίως εναντίον του παιδιού τους).
- Πολλές κατηγορίες διαταραχών προσωπικότητας, όπως αντικοινωνική, περιθωριακή, παρανοειδής, ναρκισσιστική οι οποίες χαρακτηρίζονται από εμφάνιση επιθετικών συμπεριφορών.
- Άτομα με σεξουαλικού τύπου διαταραχές τα οποία μπορεί να γίνουν βίαια και επιθετικά.
- Η κατάχρηση διαφόρων ουσιών ή οινόπνευματων (στη φάση κυρίως της τοξίκωσης ή στέρησης) η οποία μπορεί να οδηγήσει τα άτομα-χρήστες σε πράξεις βίαιης συμπεριφοράς.
- Διάφορες οργανικές ψυχικές διαταραχές οι οποίες συνοδεύονται από επιθετικού τύπου συμπεριφορές, όπως η κροταφική επιληψία, όγκοι ή τραύματα του εγκεφάλου και η άνοια.

Όσο αφορά τις ανθρωποκτονίες, ο Αλεβιζόπουλος αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια έχει διαπιστωθεί μια αυξητική τάση αυτών. Συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον της ψυχιατρικής προς αυτές αυξάνεται ακόμη περισσότερο λόγω του μεγάλου αριθμού διάπραξης εγκλημάτων

με ψυχοπαθολογική υπόσταση. Με τον όρο αυτό νοείται η ανθρωποκτονία της οποίας το κίνητρο έχει εμφανώς ψυχοπαθολογική προέλευση. Οι Soothill (1993), Gresswell και Hollin (1994), εντάσσουν στην κατηγορία αυτή ανθρωποκτονίες συνδυασμένες με κάποιο σεξουαλικό έγκλημα, πολλαπλές και κατά συρροή ανθρωποκτονίες, παιδοκτονίες κλπ (2000, Σελ. 74).

◆ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΠΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΕΙ ΛΟΓΟ ΑΠΛΗΣΤΙΑΣ

Παρόλο ότι τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των εγκλημάτων που διαπράττονται από γυναίκες έχει αυξηθεί, ωστόσο ο αριθμός αυτός παραμένει πολύ μικρός όταν πρόκειται για εγκλήματα οικονομικού περιεχομένου (ΤΑ ΝΕΑ, 13-03-1999, Σελ.: Ν62 Κωδικός άρθρου: Α16388Ν621).

Έτσι λοιπόν, οι γυναίκες αυτές προκειμένου να ικανοποιήσουν το πάθος τους προς την απόκτηση όλο και περισσότερο υλικών αγαθών οδηγούνται στην απληστία και δεν διστάζουν να διαπράξουν ανθρωποκτονία για να πετύχουν τους σκοπούς τους. Γίνονται έτσι, σκληρές και δεν νιώθουν ενοχές ούτε τύψεις γι' αυτό που κάνουν.

3.5.3. Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ

Η αποκοπή των κρατουμένων από την κοινωνία και το περιβάλλον της φυλακής, έχουν ως επακόλουθο την δημιουργία προβλημάτων και δυσλειτουργιών σε τομείς όπως, η συμπεριφορά, η ψυχολογική και σωματική υγεία των κρατουμένων κτλ.

Με την εισαγωγή της κρατούμενης στη φυλακή, αυτή καλείται να προσαρμοστεί μακριά από το κοινωνικό σύνολο, σ' αυτή την

μικροκοινωνία, με νέους κανόνες και αξίες. Μετά το αρχικό σοκ, το πιθανότερο είναι, η κρατούμενη να δεχτεί την πραγματικότητα και να «συνετιστεί» στα νέα δεδομένα. Να αποδεχθεί την νέα της ταυτότητα ως «εγκληματίας». Η ενσωμάτωση αυτή θα της δώσει το αίσθημα της ασφάλειας, της μείωσης των στερήσεων και των δοκιμασιών (ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, 1994, ΣΕΛ. 120).

Αυτή όμως η προσαρμογή στη νέα ταυτότητα συχνά οδηγεί στην αποδιοργάνωση και την απώλεια της προσωπικότητας της κρατούμενης, η οποία πνίγει τις προσωπικές της δυνατότητες, καταπιέζει τον αληθινό της εαυτό, με αποτέλεσμα να φτάνει συχνά σε λανθασμένες ψυχικές διαταραχές ή ψυχώσεις, αυτοκτονίες ή αυτοκαταστροφικές τάσεις (ΤΣΙΛΙΜΙΓΚΑΚΗ, 1994, ΣΕΛ. 30).

Η κοινωνία της φυλακής δεν είναι αταξική. Υπάρχουν «ισχυροί» και ανίσχυροι. Οι πρώτοι επιβάλλουν τη δύναμη τους πάνω στους δεύτερους. Τους «κάνουν τη ζωή δύσκολη», τους εκμεταλλεύονται, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην αυτοπεποίθηση και την προσωπικότητα των αδυνάτων και επόμενων και στην συμπεριφορά τους (ο.π. ΣΕΛ. 31).

Ένα σημαντικό πρόβλημα ψυχολογικής σημασίας που παρατηρείται στις κρατούμενες είναι και η ιδρυματοποίηση αφού η φυλακή, αποτελεί ένα ίδρυμα. Κατά τον Erving Goffman «*ίδρυμα, είναι ένας τόπος κατοικίας και εργασίας ενός μεγάλου αριθμού ατόμων της ίδιας κατάστασης που ξεκομμένα από την ευρύτερη κοινωνία για μια σημαντική χρονική περίοδο, ζουν μαζί υπό συνθήκες περιορισμένης και με τυπικές μορφές οργανωμένης διαβίωσης*» (ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ, 1989, ΣΕΛ.4).

Το σύνδρομο της ιδρυματοποίησης χαρακτηρίζεται από αδράνεια, αδιαφορία και απάθεια της έγκλειστης. Το άτομο μέσα από τον εγκλεισμό του νιώθει πως δεν είναι ζωντανό, δεν είναι πραγματικό.

Οδηγείται σε παλινδρόμηση και επιστροφή σε πρώιμα στάδια ψυχοδιανοητικής εξέλιξης και παρατηρούνται φαινόμενο όπως το πρώιμο γήρας, διαταραχές της σεξουαλικότητας, έντονη ερεθιστικότητα κτλ.

Ο Barton, Sommer, Osmond, Grunberg περιγράφουν τις ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις της συμπεριφοράς του/της έγκλειστου-ης με τα παρακάτω σύνδρομα:

- Απανθρωποποίηση
- Ιδρυματική Νεύρωση
- Κοινωνική κατάρρευση

(ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ, 1989, ΣΕΛ. 184)

Τέλος όταν το άτομο καλείται να αποφυλακιστεί νιώθει άγχος, ερεθιστικότητα, υπερκινητικότητα γιατί δεν ξέρει τι πρόκειται να αντιμετωπίσει, ποια θα είναι η ζωή του από εδώ και πέρα. Σίγουρα δεν θα είναι τίποτα το ίδιο όπως πριν την φυλάκιση του.

3.6. Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

3.6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της φυλακής έχει απόλυτα εξισωθεί με την έννοια της ποινής και αποτελεί την πιο συχνή απάντηση του κοινωνικού συνόλου απέναντι στο φαινόμενο της εγκληματικότητας. Πρόκειται για ένα «ολοκληρωτικό» θεσμό, κατά τον Erring Goffman, που είναι αποκομμένος από την κοινότητα και η ύπαρξη του στηρίζεται στον απόλυτο έλεγχο των εγκλειστων.

Στον ευαίσθητο χώρο των φυλακών, κάθε κρατούμενος, άνδρας ή γυναίκα, έχει τόσο υποχρεώσεις όσο και δικαιώματα, τα οποία είναι κοινά και ίσα για όλους. Όμως, οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα δύο φύλα, επιβάλλουν σε ορισμένες περιπτώσεις διαφορετική αντιμετώπιση των γυναικών – κρατούμενων από τους άνδρες – κρατούμενους. Ένα παράδειγμα είναι η μη υποβολή σε πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για τα δύο πρώτα έτη μετά τη γέννηση του παιδιού, εφ' όσον αυτό παραμένει μαζί με τη μητέρα του (αρθ. 92 Παρ. 1, 361/1997).

Για τις συνθήκες διαβίωσης στις ελληνικές φυλακές, όπως αναφέρει ο Νέστωρ Κουράκης, χαρακτηρίζονται για την στενότητα χώρου και την έλλειψη κτιριακής λειτουργικότητας (1997, Σελ. 250).

3.6.2. Η ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Όπως αναφέρει ο Αλεξιάδης Στέργιος, ο κρατούμενος δεν είναι μόνο υποχρεωμένος να υφίσταται ορισμένη «μεταχείριση», αλλά επίσης έχει και το δικαίωμα, να του παρέχεται συγκεκριμένη μεταχείριση εκ μέρους της πολιτείας (1995, ΣΕΛ. 131-132).

Ο όρος «μεταχείριση» νοείται απλώς σαν αντιμετώπιση και όχι ως θεραπεία κατά το ιατρικό πρότυπο και αποκτά ειδική βαρύτητα στον ΚΩΔΜΕΚ/1989. Η προσπάθεια του νομοθέτη είχε σκοπό να υπογραμμίσει ότι οι κρατούμενοι βρίσκονται στο κατάστημα κράτησης απλά και μόνο για να εκτίσουν την ποινή τους (κανόνας 64, ΕΥΡΣΩΦΡΚΑ/1987) και όχι την παραπέρα τιμώρηση, τον εξευτελισμό ή την μετατροπή της συμπεριφοράς τους.

Έτσι, με την μεταχείριση αυτή, κατά την έκτιση της ποινής παρέχονται οι εξής εγγυήσεις:

- Η διασφάλιση του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και επομένως η μη ταπεινωτική αντιμετώπιση του κρατούμενου (αρθ. 2, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Η ενθάρρυνση του αυτοσεβασμού (αρθ. 2, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Η καλλιέργεια του συναισθήματος της ευθύνης (αρθ. 2, 84 ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Η παροχή ευκαιριών για αγωγή.

Ο τρόπος μεταχείρισης των κρατουμένων πρέπει να είναι τέτοιος ώστε να αμβλύνονται οι δυσμενείς συνέπειες του εγκλεισμού, να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειας του ανθρώπου (αρθ. 2, ΚΩΔΜΕΚ/1989) και να μην γίνονται διακρίσεις με βάση το φύλο, τη φυλή, το χρώμα, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία ή τις ιδεολογικές πεποιθήσεις κλπ (αρθ. 3, ΚΩΔΜΕΚ/1989).

Όπως αναφέρουν η Καλλιόπη Σπινέλλη και ο Νέστωρ Κουράκης, με την έννοια της ελαχιστοποίησης των δυσμενών συνεπειών της στέρησης της ελευθερίας (αρθ. 2, ΚΩΔΜΕΚ/1989) υπογραμμίζεται ακριβώς, ότι πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια να μην διαφέρει ουσιαστικά και ποιοτικά η ζωή στις φυλακές από την διαβίωση έξω από αυτές, σε άλλα σημεία εκτός από τον περιορισμό της ελευθερίας κινήσεων (1990, ΣΕΛ. 61).

Επίσης, διευκρινίζεται στον Κώδικα ότι «οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται, λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους, στην άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο νόμος. Όταν αδυνατούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα αυτοπροσώπως μπορούν να το ασκήσουν με το αντιπρόσωπο» (αρθ. 5, Παρ. 1, ΚΩΔΜΕΚ/1989).

Παράλληλα στον ΚΩΔΜΕΚ/1989, προβλέπονται ειδικά δικαιώματα που αποβλέπουν στην υλοποίηση της εξομοίωσης. Αυτά είναι:

- Το δικαίωμα, ο κάθε κρατούμενος να έχει την ατομική του ενδυμασία σε κατάργηση των ομοιόμορφων στολών που τηρείτο τα παλαιότερα χρόνια (αρθ. 36, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Το δικαίωμα της επιμόρφωσης και της ενημέρωσης (αρθ. 43, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Το δικαίωμα της μόρφωσης, μέσω εκπαιδευτικών αδειών (αρθ. 48, 56 Παρ.6, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Το δικαίωμα της δυνατότητας επικοινωνίας με το κοινωνικό περιβάλλον (αρθ. 49, 50, 51, 52, ΚΩΔΜΕΚ/1989).
- Το δικαίωμα εργασίας και έξω από το κατάστημα κράτησης (αρθ. 47, ΚΩΔΜΕΚ/1989) με όρους εργασίας που ρυθμίζονται από τη νομοθεσία που ισχύει για τους εργαζόμενους γενικά (αρθ. 72-74, ΚΩΔΜΕΚ/1989).

3.6.3. ΑΓΩΓΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Σκοπός της αγωγής των κρατουμένων είναι η ομαλή επανένταξη τους στο κοινωνικό, επαγγελματικό και οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό, επιδιώκεται με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, τη διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευση και την μείωση των αρνητικών επιδράσεων της στέρησης της ελευθερίας, για να καταστούν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα (αρθ. 39, 1851/1989).

Η αγωγή των κρατουμένων γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό το οποίο χρησιμοποιεί σύγχρονα και κατάλληλα προγράμματα, τόσο σε ατομικό όσο σε ομαδικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση της αγωγής είναι, η συμμετοχή των κρατούμενων στα προγράμματα αυτά (αρθ. 40, 1851/1989).

Για την καλύτερη επίτευξη της αγωγής των κρατουμένων ο νομοθέτης, την υποδιαιρεί στις εξής επί μέρους κατηγορίες:

- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:** η οποία περιλαμβάνει την τόνωση της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης, την καλλιέργεια θετικών διαπροσωπικών σχέσεων, την ενθάρρυνση για έκφραση και την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες (αρθ. 41 Παρ. 1, 1851/1989).
- **ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:** η οποία έχει σκοπό την πραγματοποίηση προγραμμάτων σωματικής αγωγής από γυμναστές σε ειδικό χώρο και με την χρήση ειδικών μέσων (αρθ. 42, 1851/1989).
- **ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:** η οποία περιλαμβάνει την επιμόρφωση και ενημέρωση με βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, συζητήσεις, σεμινάρια κτλ. Αυτή επιδιώκεται μέσω δανειστικής βιβλιοθήκης και μέσω συνεργασίας με την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς (αρθ. 43, 1851/1989).

- **ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ:** η οποία περιλαμβάνει το δικαίωμα του κρατούμενου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα, σε ναό ή κατάλληλο προσαρμοσμένο χώρο μέσα στη φυλακή καθώς επίσης να δέχεται επισκέψεις από τον προσωπικό πνευματικό εκπρόσωπο (αρθ. 43, 1851/1989).
- **ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ:** η οποία γίνεται σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο και αποσκοπεί στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με τρόπο δημιουργικό και με παράλληλη ανάπτυξη ομαδικού πνεύματος συνεργασίας. Επίσης, ειδική επιτροπή αναλαμβάνει την οργάνωση εκδηλώσεων και έκδοση εντύπων (αρθ. 45 Παρ. 1 και αρθ. 46 Παρ. 1, 1851/1989).
- **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:** η οποία αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής κατάρτισης. Επίσης οργανώνονται προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και σπουδές , με αλληλογραφία (αρθ. 47 Παρ. 1, 3, 1851/1989).

3.6.4. ΕΡΓΑΣΙΑ

Όπως αναφέρει ο Ηλίας Δασκαλάκης, η εργασία των κρατουμένων αποτελεί ένα μέσο κοινωνικής προσαρμογής. Ο κατάδικος, καταρτίζεται επαγγελματικά και αποκτά έτσι, ένα εφόδιο για την μελλοντική, κοινωνική και επαγγελματική του αποκατάσταση στην ελεύθερη κοινωνία. Επιπλέον, αποφεύγεται η πνευματική αποτελμάτωση, η οποία οδηγεί σε αδράνεια και αδιαφορία για το περιβάλλον (1985, Σελ. 72-75).

Επομένως, η εργασία δεν έχει τιμωρητικό χαρακτήρα, αλλά αποσκοπεί στη διατήρηση ή επαύξηση των ικανοτήτων των κρατουμένων για την κοινωνική τους επανένταξη (αρθ. 64 Παρ. 1, 1851/1989).

Σχετικά με την *Εξατομικευμένη Εργασία*, οι κρατούμενες γυναίκες, έγκυες, λεχώνες ή θηλάζουσες μπορούν να απασχολούνται σε εργασίες

που προσιδιάζουν στις ατομικές τους ιδιότητες ή περιστάσεις (αρθ. 66 Παρ. 2, 1851/1989).

Η εργασία των κρατουμένων εκτελείται στον εσωτερικό χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος, ή έξω από αυτόν, ή σε κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης σε ώρες που ισχύουν και για τους υπόλοιπους εργαζομένους. Οι κρατούμενες μητέρες που ανατρέφουν τα παιδιά τους στον χώρο της φυλακής καθώς και οι έγκυες, όταν εργάζονται, απολαμβάνουν όλα τα πλεονεκτήματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία που ισχύει και για τις ελεύθερες εργαζόμενες γυναίκες γενικά (αρθ. 67, 72, 1851/1989).

Οι εργαζόμενοι κρατούμενοι αμείβονται σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ισχύει για τους εργαζόμενους γενικά. Το $\frac{1}{3}$ της αμοιβής τους, αποδίδεται στο κράτος ως συμμετοχή στις δαπάνες διαβίωσης, ενώ το υπόλοιπο πηγαίνει σε ατομικό λογαριασμό (αρθ. 74 Παρ. 2, αρθ. 75, αρθ. 76 Παρ. 1, 2, 1851/1989).

Εκτός από την χρηματική αμοιβή, η εργασία αποτελεί και ένα τρόπο μείωσης της ποινής. Ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας προβλέφθηκε αρχικά από το νόμο 22058/18-4-1952 «περί μέτρων ειρηνεύσεως» (αρθ. 25) και ήδη ρυθμίζεται από ΠΔ 178/1980 «περί του ευεργετικού υπολογισμού του χρόνου εργασίας των καταδίκων» (ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, 1989, ΣΕΛ. 155).

Ο καθορισμός του ευεργετικού υπολογισμού ημερών εργασίας ή συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης ή επαγγελματικής εκπαίδευση για κρατουμένους (ΠΔ 266/1997 και 361/1997) είναι η ακόλουθη:

- Κάθε μέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως δύο (2) μέρες εκτιομένης ποινής, στις περιπτώσεις:
 - Ø Εργασίας η οποία εκτελείται σε υφαντουργείο ή ραφείο ή τυπογραφείο ή βιβλιοδετείο ή φακελοποιείο οποιασδήποτε φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος καθώς και συμμετοχής

σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης σε παραγωγικά εργαστήρια της Κλειστής Κεντρικής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού.

- Ø Εργασίας η οποία εκτελείται σε αρτοποιείο ή στρωματοποιείο.
- Ø Εργασίας μάγειρα, βοηθού μάγειρα, η οποία εκτελείται για παρασκευή συσσιτίου των κρατουμένων.
- Ø Εργασίας οικοδόμου, σιδηρουργού, βοηθού υδραυλικού, βοηθού ηλεκτρολόγου, ελαιοχρωματιστού, συντηρητού κτιρίου, νοσοκόμου ή βοηθού νοσοκόμου.
- Ø Συμμετοχή σε προγράμματα με παραγωγική διαδικασία.
- Ø Εργασία καθαρισμού.
- Κάθε μέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως μια και τρία τέταρτα ($1\frac{1}{4}$) μέρες εκτιομένης ποινής, στις περιπτώσεις:
 - Ø Εργασίας πάσης φύσεως, η οποία πραγματοποιείται σε εργαστήριο ή συνεργείο Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος, εκτός από τις περιπτώσεις κρατούμενων που ήδη εργάζονται με ένα από τα είδη εργασίας που υπολογίζοντας δύο μέρες εκτιομένης ποινής.
 - Ø Εργασίας κουρέα, βοηθού αποθηκαρίου, πλύντου, καθώς και πάσης φύσεως τεχνικής εργασίας, η οποία εκτελείται σε οποιαδήποτε Φυλακή εκτός από τις περιπτώσεις των κρατουμένων που ήδη εργάζονται με ένα από τα είδη εργασίας υπολογίζοντας δυο μέρες εκτιομένης ποινής.
 - Ø Εργασίας αγγελιοφόρου, τραπεζοκόμου καθώς και εργασίας σε καφενείο ή πρατήριο.
- Κάθε μέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως μια και μισή ($1\frac{1}{2}$) μέρα εκτιομένης ποινής, στις περιπτώσεις:
 - Ø Κάθε εργασίας, πάσης φύσεως, εκτός από τις περιπτώσεις κρατουμένων που ήδη εργάζονται με μια από τις πιο πάνω δύο κατηγορίες εκτιομένων ποινών.

- Ø Συμμετοχή σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης που αφορούν διάφορα αντικείμενα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης.

Παρόλο ότι, η εργασία έχει ευεργετικά αποτελέσματα στην μελλοντική επανένταξη των κρατουμένων μετά την αποφυλάκιση τους, υπάρχουν αρκετές δυσκολίες στην αποτελεσματική εφαρμογή της. Αναμφίβολα οι προσφερόμενες θέσεις εργασίας στη φυλακή είναι λίγες συγκριτικά με τον αριθμό των κρατουμένων. Τα είδη των εργασιών που εκτελούνται δεν επιτρέπουν να χρησιμοποιηθεί ο χρόνος φυλάκισης, ως χρόνος προϋπηρεσίας.

3.6.5. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα μειονεκτήματα των μακροχρόνιων κυρίως ποινών και οι δυσμενείς συνέπειες που μπορεί να επιφέρουν, είτε στην προσωπικότητα (π.χ. μελαγχολία), είτε στην κοινωνική ζωή του κατάδικου (π.χ. σχέσεις με την οικογένεια του), επέβαλαν ορισμένες μορφές επικοινωνίας με το κοινωνικό σύνολο όπως οι ακόλουθες:

- Επισκέψεις, οι οποίες επιτρέπεται να δέχεται ο κάθε κρατούμενος σε ειδικό χώρο από συγγενικά ή άλλα πρόσωπα, μια φορά την εβδομάδα. Σκοπός των επισκέψεων είναι η διατήρηση των δεσμών του κρατούμενου με την οικογένεια του, ή η δημιουργία θετικών διαπροσωπικών σχέσεων με άλλα πρόσωπα εκτός φυλακών (αρθ. 50 Παρ. 1, 2, 1851/1989).

Όπως ανέφερε η κα Ζωή Λιάπη, Κοινωνική Λειτουργός στην Κλειστή Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού, οι γυναίκες-μητέρες κρατούμενες στην πλειοψηφία τους διατηρούν επαφή με τα παιδιά τους, που

βρίσκονται εκτός της φυλακής. Όμως, υπάρχουν περιπτώσεις που όταν τα παιδιά βρίσκονται στην επιμέλεια της οικογένειας του πατέρα τους (ο οποίος έχει δολοφονηθεί από την μητέρα) είναι πολύ δύσκολη. Επίσης, δεν υπάρχει επαφή όταν με δικαστική εντολή απαγορεύεται στην μητέρα να βλέπει τα παιδιά της.

- Τηλεφωνική επικοινωνία, Τηλεγραφήματα και Επιστολές, όπου ο κρατούμενος έχει τη δυνατότητα μια φορά την εβδομάδα να επικοινωνεί τηλεφωνικώς καθώς επίσης να δέχεται και να στέλνει επιστολές ή τηλεγραφήματα των οποίων το περιεχόμενο δεν ελέγχεται (αρθ. 51 Παρ. 1, 2, 1851/1989).
- Άδειες, οι οποίες χορηγούνται σ' αυτούς με κάποιες όμως προϋποθέσεις:

◆ ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

- Ø Οι τακτικές άδειες αποσκοπούν στην ανθρωπιστικότερη έκτιση των ποινών και στην προετοιμασία της ομαλής επανένταξης του κρατουμένου στην κοινωνία μετά την απόλυση του (αρθ. 53, 54, 1851/1989).
- Ø Για να χορηγηθεί τακτική άδεια, ο κρατούμενος πρέπει να έχει εκτίσει το $\frac{1}{5}$ της ποινής του χωρίς ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες. Σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, η κράτηση πρέπει να έχει διαρκέσει τουλάχιστον οκτώ χρόνια.
- Ø Σε κατάδικό ο οποίος καταδικάστηκε για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας δεν εφαρμόζεται.
- Ø Αν υπάρχουν περισσότερες από μια ποινές, τότε αθροίζονται οι επί μέρους ποινές. Επίσης, είναι σημαντικό ο κρατούμενος να μην έχει ιστορικό απόδρασης καθώς να μην υπάρχει κίνδυνος

φυγής του ή τέλεσης από αυτόν εγκλήματα κατά τη διάρκεια της άδειας του.

Τακτική άδεια απουσίας μπορεί να διαρκέσει 1-5 ημέρες (υπολογίζονται Κυριακές και Αργίες) όταν ο κρατούμενος έχει ήδη εκτίσει τα $\frac{2}{5}$ της ποινής του, ή σε ισόβια κάθειρξη, δώδεκα χρόνια. Η άδεια μπορεί να φθάσει μέχρι και 8 ημέρες. Δεν πρέπει η συνολική διάρκεια των αδειών ενός καταδίκου να υπερβαίνουν τις σαράντα (40) ημέρες σε ένα έτος. Κρατούμενοι που η παραμονή τους είναι τριακόσια (300) km από το σωφρονιστικό κατάστημα, ή νησιά με δυσχερείς συγκοινωνίες χορηγείται επιπλέον μια ημέρα για μετάβαση και μια μέρα για επιστροφή τους χωρίς χρέωση. Ανάμεσα σε δύο άδειες πρέπει να μεσολαβήσουν δύο μήνες τουλάχιστον. Ο χρόνος της άδειας θεωρείται τμήμα του χρόνου της ποινής. Επίσης, ο κατάδικος πρέπει να παρουσιάζεται στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής όπου θα διαμένει κάθε μήνα (αρθ. 54 Παρ. 5, 1851/1989).

◆ ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

- ∅ Οι έκτακτες άδειες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών του κρατουμένου και ρυθμίζονται στο άρθρο 558 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (1950) (αρθ. 52 Παρ. 4, 1851/1989).
- ∅ Ο κρατούμενος δικαιούται να λάβει έκτακτη άδεια εξόδου αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την χορήγηση τακτικής άδειας μόνο για την αντιμετώπιση αποδεδειγμένης και ιδιαίτερα επιτακτικής ανάγκης (αρθ. 55^A, Παρ.1).

- Ø Χορηγείται με απόφαση του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου της κράτησης. Μπορεί να την χορηγήσει προσωπικά και ο διευθυντής του καταστήματος κράτησης, ο οποίος ενημερώνει αμέσως τον αρμόδιο εισαγγελέα. Οι λόγοι για τους οποίους μπορεί να χορηγηθεί μπορεί να είναι για κηδεία συζύγου ή συγγενή πρώτου βαθμού καθώς επίσης για μια επίσκεψη σε σύζυγο ή συγγενή πρώτου βαθμού σε κατεπείγουσες βεβαιωμένα κρίσιμες καταστάσεις της υγείας του (αρθ. 55^A Παρ. 2).
 - Ø Σε υπόδικους η χορήγηση έκτακτης άδειας απαιτείται και η σύμφωνη γνώμη του ανακριτή (αρθ. 55^A, Παρ. 3).
 - Ø Με την ίδια απόφαση καθορίζεται αν συντρέχει λόγος ασφαλούς συνοδείας κατά τη διάρκεια της άδειας (αρθ. 55^A Παρ. 4).
- ◆ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΔΕΙΕΣ
- Ø Οι εκπαιδευτικές άδειες αποσκοπούν στην απόκτηση ή συμπλήρωση γνώσεων στους τομείς πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, τεχνικής, επαγγελματικής ή και ανώτατης εκπαίδευσης (αρθ. 52 Παρ. 5, 1851/1989).
 - Ø Χορηγείται όπως και οι τακτικές.
 - Ø Κατά τον χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας ο κρατούμενος διαμένει στο κατάστημα κράτησης.
 - Ø Στην απόφαση που χορηγεί την εκπαιδευτική άδεια ορίζονται ιδιαίτερα οι ημέρες και ώρες απουσίας του κατάδικου καθώς το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο θα φοιτήσει.
 - Ø Ανακαλείται με απόφαση της επιτροπής, α διαπιστωθεί ότι η φοίτηση του κρατούμενου ολοκληρώθηκε, ο κρατούμενος κάνει

κακή χρήση της άδειας, ο κίνδυνος απόδρασης, δείχνει κακή διαγωγή στο κατάστημα κράτησης.

- Οι κρατούμενοι επιδοτούνται κατά τη διάρκεια της χρήσης της από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων (ΚΕΚ).

Αρμόδια για την χορήγηση άδειας είναι η τριμελής επιτροπή που απαρτίζεται από τον Δικαστή εκτέλεσης ποινών, τον Διευθυντή του καταστήματος και τον Κοινωνικό Λειτουργό ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή (αρθ. 55 Παρ. 1, 1851/1989).

- Θεσμοί ημιελεύθερης διαβίωσης, οι οποίοι προσφέρουν τη δυνατότητα άσκησης επαγγέλματος έξω από τη φυλακή, εφ' όσον συντρέχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (αρθ. 57 Παρ. 1, 1851/1989).

Η Καλλιόπη Σπινέλλη και ο Νέστωρ Κουράκης αναφέρουν ότι, «Η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για θετικές μορφές επικοινωνίας των κρατουμένων είναι το μέσο για διατήρηση ή σύμπτυξη οικογενειακών δεσμών, για ψυχολογική αποφόρτιση, για συντήρηση μιας ομαλής κατάστασης του επαγγελματικού, μορφωτικού ή πνευματικού τομέα ή για αντίστοιχες βελτιώσεις» (1990, Σελ. 63-64).

3.6.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η έκτιση της μακρόχρονης ποινής έχει τις εξής άμεσες συνέπειες:

- Απομονώνει κοινωνικά τον/την κρατούμενο-η δεδομένου ότι του/της απομακρύνει από το περιβάλλον στον οποίο ζούσε και αποκόπτει τους δεσμούς του/της με την οικογένεια του/της, τους φίλους του/της κτλ.
- Του/της αποστερεί το δικαίωμα της ελεύθερης διάθεσης του εαυτού του/της, αφού τον/την υποχρεώνει να ζει στο στενό περιβάλλον της φυλακής, να ακολουθεί καθημερινά τον ίδιο αυστηρό τρόπο ζωής, να μην μπορεί να επιδείξει πρωτοβουλία κτλ.

Έμμεσες συνέπειες είναι οι διάφορες σωματικές ασθένειες καθώς και ψυχικές ή ψυχολογικές διαταραχές (π.χ. μελαγχολία) που μπορεί να επιδείξει ο/η κρατούμενος-η κατά τη διάρκεια της παραμονής του/της στη φυλακή.

Επίσης σημαντικά προβλήματα στη διαβίωση των γυναικών στις φυλακές αποτελεί, πρώτον, το γεγονός της απουσίας προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις του καιρού μας και τα οποία να στοχεύουν στην χειραφέτηση των γυναικών αυτών οι οποίες συχνά έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και δεύτερον, το γεγονός ότι ο μικρός αριθμός των γυναικών κρατούμενων, δεν επιτρέπει την διατήρηση γυναικείων φυλακών στις διάφορες περιοχές της χώρας. Επομένως οι τρόφιμοι βρίσκονται συχνά μακριά από τον τόπο κατοικίας τους και χάνουν κάθε επαφή με το κοινωνικό περιβάλλον τους.

Συχνό φαινόμενο, τέλος, αποτελεί και η παρουσία σεξουαλικών προβλημάτων λόγω της έντονης «στερητικής ποινής της ελευθερίας» και της έλλειψης φυσιολογικής ζωής. Αποτέλεσμα αυτών είναι η παρουσία στα άτομα διαφόρων παρεκκλίσεων και ψυχικών διαταραχών, όπως οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις ή ακόμη και οι βιασμοί. Αν και είναι γνωστή η ύπαρξη των φαινομένων αυτών, είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστούν και

να καταγραφούν λόγω της μυστικοπάθειας και του κλειστού χαρακτήρα που έχουν τα άτομα-κρατούμενοι.

3.7. ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

3.7.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥΣ

Η φυλακή αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα τόσο για την εκπαίδευση όσο και για την επαγγελματική πορεία του/της κρατούμενου-ης.

Μετά την αποφυλάκιση, η απομάκρυνση από την αγορά εργασίας για σημαντικό χρονικό διάστημα, η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης και συχνά η προχωρημένη ηλικία κάνουν το πρόβλημα της ανεργίας να διαγράφεται απειλητικότερο για τα άτομα που αποφυλακίζονται.

Σοβαρά προβλήματα στην επαγγελματική επανένταξη των αποφυλακισομένων δημιουργεί και η υπάρχουσα νομοθεσία περί ποινικού μητρώου, η οποία θέτει περιορισμούς στην πρόσληψη ατόμων πρώην κρατούμενων. Επίσης οι κοινωνικές προκαταλήψεις οδηγούν σε απροθυμία των εργοδοτών να προσλάβουν στην δουλειά τους τα άτομα αυτά.

Παρόλα αυτά, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), δημιούργησε γι' αυτόν το σκοπό κάποιο ειδικό βοήθημα για τους/τις αποφυλακισμένους-ες. Η Κοινωνική Υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την ενημέρωση αυτών των οικονομικών ενισχύσεων στους/στις κρατούμενους-ες καθώς επίσης να κάνει τις απαραίτητες διευθετήσεις για να ενημερωθεί ο αντίστοιχος Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής που διαμένει ο/η αποφυλακισμένος-η.

Για να πάρει το ειδικό αυτό βοήθημα ο/η αποφυλακισμένος-η πρέπει:

- Να έχει παραμείνει στη φυλακή τουλάχιστον δυο (2) μήνες

- Να μην είναι υπότροπος
- Να μην έχει αποφυλακιστεί με χρηματική εγγύηση ή μετά από μετατροπή της ποινής του
- Να καταθέσει την αίτηση, το αποφυλακιστήριο, την εισηγητική έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος κράτησης και το εκκαθαριστικό σημείωμα της εφορίας ή βεβαίωση της εφορίας ότι δεν έχει εισόδημα στο γραφείο του Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής του μέσα σε δυο (2) μήνες από την αποφυλάκιση του

Το βοήθημα καταβάλλεται σε 3 μηνιαίες δόσεις και κυμαίνεται από 120.000 – 150.000 ΔΡΧ. (352.16 – 440.20 €). Εάν υπάρχουν προστατευόμενα μέλη, το παραπάνω ποσό προσαυξάνεται κατά 10% για κάθε μέλος.

Επιπλέον ο Ο.Α.Ε.Δ. δημιούργησε κάποια προγράμματα ώστε κρατούμενοι-ες να έχουν τη δυνατότητα εργοδότησης μετά την έκτιση της ποινής τους.

I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το πρόγραμμα αυτό συνίσταται σε επιδότηση εργοδοτών, προκειμένου να προσλάβουν άνεργους αποφυλακισμένους, στα πλαίσια της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού από την εργασία.

Για να έρθει σε επαφή με το πρόγραμμα ο αποφυλακισμένος-η, μπορεί να απευθυνθεί στο Γραφείο Εργασίας Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων του Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής του.

II. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Για να μπορέσει να συμμετάσχει σε αυτό το πρόγραμμα πρέπει:

- Να μην είχε επιχείρηση μέσα στην τελευταία διετία πριν την υποβολή της αίτησης του.
- Να μην έχει επιχορηγηθεί στο παρελθόν από το ίδιο πρόγραμμα.
- Να έχει ελληνική υπηκοότητα ή κράτους – μέλους Ε.Ε. ή να είναι Έλληνας ομογενής.
- Η επιχείρηση του να είναι νέα, να λειτουργεί για πρώτη φορά και να μην αποτελεί επέκταση άλλης όμοιας επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Η απασχόληση του στην επιχείρηση του να είναι πλήρης και αποκλειστική.
- Το οικογενειακό εισόδημα, εάν είναι παντρεμένος-η ή το ατομικό του αν είναι άγαμος να είναι μικρότερο των 6.000.000 ή 3.000.000 ΔΡΧ (17608.21 ή 8804.10 €)
- Να διαθέτει κεφάλαιο τουλάχιστον ίσο με το ¼ της βασικής επιχορήγησης, υπό τη μορφή εξοπλισμού εμπορευμάτων, υλικών κ.λ.π.

Το ποσό της επιχορήγησης κυμαίνεται έως 4.200.000 ΔΡΧ (12325.75 €) ειδικά για τις περιοχές, όπου υπάρχει αυξημένη ανεργία. Προβλέπονται και επαυξήσεις της βασικής επιχορήγησης (κατά 100.000 ΔΡΧ – 293.47 € κατά περίπτωση) για πρόσωπα με ποσοστό αναπηρίας πάνω από 60% επιχείρηση που λειτουργεί σε απομακρυσμένες περιοχές κ.α.

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ στο πρόγραμμα είναι:

- Πλανόδιες επιχειρήσεις, επιχειρήσεις μεταφορών, διανομών και εποχιακές.
- Κέντρα διασκέδασης, λέσχες, μπαρ.

- Όλες οι επιχειρήσεις, που λειτουργούν αποκλειστικά και μόνο βραδινές ώρες.
- Φροντιστήρια γενικά, εργαστήρια – κέντρα της νέας επιχείρησης και του επαγγελματικού υπεύθυνου.

Εκτός από τα προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ. (που είναι για τους αποφυλακισμένους), υλοποιούνται μέσα στις φυλακές επιδοτούμενα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για την Καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας. Αυτό γίνεται με την οικονομική ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης).

Τη διαχείριση των προγραμμάτων που πραγματοποιούνται μέσα στις φυλακές, έχει αναλάβει το Υπουργείο Εργασίας και το συντονισμό άμεσα ή έμμεσα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Φορείς που υλοποιούν τέτοιου είδους προγράμματα είναι, τα Ιδιωτικά Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.), ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε.) (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β), τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης κα.

Τα προγράμματα διαρκούν από 300 έως 600 ώρες και στα πλαίσια τους παρέχονται:

- Προκατάρτιση (στάδιο προετοιμασίας σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο)
- Κατάρτιση (διδασκαλία του αντικειμένου ειδίκευσης)
- Συνοδευτικές – υποστηρικτικές υπηρεσίες, που προωθούν τα άτομα στην ελεύθερη αγορά εργασίας.

Να σημειωθεί ότι στο τέλος των προγραμμάτων, ο φορέας υλοποίησης, χορηγεί στο κρατούμενο πιστοποιητικό, στο οποίο δεν αναγράφεται ο χώρος διεξαγωγής του προγράμματος (δηλαδή το κατάστημα κράτησης) και είναι ισότιμο με εκείνο που τυχόν θα έπαιρνε

κάθε πολίτης αν παρακολουθούσε τα προγράμματα αυτά μέσα στην κοινότητα.

3.7.2. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΩΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ – ΣΤΙΓΜΑ

Κάθε διαταραχή της έννομης τάξης θέτει σε κίνηση την κοινωνική άμυνα και προκαλεί παρέμβαση της Πολιτειακής εξουσίας μέσα από το σωφρονιστικό σύστημα και το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης, που είναι η επίσημη αντίδραση των «φυσιολογικών» ατόμων. Το κοινωνικό σύνολο συνηθίζει να απομονώνει τα άτομα που δημιουργούν εστίες διαταραχής της κοινωνικής συμβίωσης και να τα περιορίζει στιγματίζοντας τα.

Η κοινωνία περιορίζει τον/την κρατούμενο-η, τον/την αποφυλακισμένο-η, ακόμη και την οικογένεια του/της. Ανεξάρτητα του ποια είναι η βαθύτερη αιτία βέβαιο είναι ότι το στίγμα έχει σαν συνέπεια την δημιουργία του στερεότυπου του/της εγκληματία που προσελκύει την συλλογική εχθρότητα και την αποστροφή της κοινωνικής μάζας (ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, 1985, ΣΕΛ. 147-148).

Στερεότυπο, είναι μια ποιοτική κρίση για κάποιο πρόσωπο, αντικείμενο ή έννοια, η οποία δημιουργείται έξω από την προσωπική εμπειρία του υποκειμένου. Έτσι, στο άτομο που προβαίνει σε κάποια αξιόποινη πράξη αποδίδονται αρνητικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες, έστω και αν αυτός που τα αποδίδει δεν έχει έρθει ποτέ του σε επαφή μαζί του. Το στερεότυπο αυτό δεν προκαλεί μόνο την εχθρότητα και την δυσπιστία απέναντι στο συγκεκριμένο άτομο, αλλά οδηγεί και στην αναδρομική ανατροπή ολόκληρης της κοινωνικής του ταυτότητας και στην ολική αναθεώρηση της (ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, 1985, ΣΕΛ. 148-149).

Το στίγμα και οι αντιδράσεις που προκαλεί από την πλευρά του κοινωνικού συνόλου, στενεύει σημαντικά τις δυνατότητες προσαρμογής του στιγματισμένου ατόμου στο κοινωνικό περιβάλλον και είναι καθοριστικό ενός και μόνο ρόλου, του/της εγκληματία.

Η συνειδητοποίηση από το άτομο της οριστικής κοινωνικής του απόρριψης, έχει έντονες τραυματικές συνέπειες. Αισθάνεται εξαπατημένο στις προσδοκίες που είχε ότι μετά την «εξόφληση του χρέους του» προς την κοινωνία, αυτή θα το δεχόταν στους κόλπους της και αντιλαμβάνεται ότι το στίγμα είναι μόνιμο και ανεξίτηλο. Θα το ακολουθεί σε όλη την υπόλοιπη ζωή του. Όχι μόνο αυτό αλλά, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω και όλα τα υπόλοιπα άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος του, ιδιαίτερα τα παιδιά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

Κρίθηκε απαραίτητο για την πληρέστερη παρουσίαση του θέματος και την ολοκλήρωση της μελέτης να συλλεχθούν στοιχεία – πληροφορίες για τις κρατούμενες των Γυναικών Φυλακών Κορυδαλλού. Η επικοινωνία έγινε με την κα Ζωή Λιάπη, η οποία εργάζεται στην Κοινωνική Υπηρεσία της Κλειστής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού, και η οποία έδωσε τα παρακάτω στοιχεία σχετικά με το θέμα.

- ◆ Σχετικά με τις αιτίες έκτισης ποινής στην συγκεκριμένη φυλακή, οι γυναίκες – τρόφιμοι είναι για:

- Ø Χρήση ή εμπόρια ναρκωτικών
- Ø Οικονομικά εγκλήματα
- Ø Ανθρωποκτονίες
- Ø Κλοπές
- Ø Απάτες
- Ø Υπέρ εξαίρεση εγκλήματα (αφορά τις αλλοδαπές)
- Ø Πορνεία
- Ø κτλ

Όπως αναφέρθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός κρατουμένων που έχουν φυλακιστεί είναι λόγω χρήσης ή εμπορίου ναρκωτικών.

- ◆ Σχετικά με το σύνολο των κρατουμένων ανέρχεται περίπου σε τετρακόσιες (400) τρόφιμες από τις οποίες: διακόσες (200) είναι Ελληνίδες και οι άλλες διακόσιες (200) Αλλοδαπές.
- ◆ Από το Δυναμολόγιο της 10^{ης} Δεκεμβρίου 2001, προέκυψαν τα εξής:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΤΑΔΙΚΕΣ	283	70,75%
ΥΠΟΔΙΚΕΣ	106	26,5%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ	3	0,75%
ΓΙΑ ΧΡΕΗ	5	1,25%
ΕΙΔΙΚΕΣ*	3	0,75%

* **ΕΙΔΙΚΕΣ:** αφορά τις αλλοδαπές, οι οποίες εκδικάζονται και απελαύνονται από την χώρα

- ◆ Από τις 400 κρατούμενες οι 28 (7%) είναι ανήλικες, ενώ οι υπόλοιπες ενήλικες.
- ◆ Από το σύνολο των 25 κρατουμένων για ανθρωποκτονία, 19 γυναίκες, εκτέλεσαν μόνες τους την πράξη ενώ οι υπόλοιπες 5 μέσω τρίτου προσώπου, συνήθως του εραστή τους.
- ◆ Σχετικά με τους τρόπους διάπραξης μιας δολοφονίας προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα:

ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙ ΑΣ	ΠΕΡΙΠΤ ΩΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΧΡΗΣΗ ΟΠΛΟΥ	3	15,8%
ΚΑΥΙΜΟ ΜΕ ΚΑΥΤΟ ΝΕΡΟ	1	5,26%
ΧΡΗΣΗ ΣΙΔΕΡΟΒΕΡΓΑΣ	1	5,26%
ΧΡΗΣΗ ΞΥΛΟΥ	1	5,26%
ΧΡΗΣΗ ΥΠΝΩΤΙΚΩΝ ΧΑΠΙΩΝ Ή ΑΛΛΟΥ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟΥ	4	21,05%
ΧΡΗΣΗ ΜΑΧΑΙΡΙΟΥ	5	26,31%
ΞΥΛΟΔΑΡΜΟΙ	3	15,8%
ΠΝΙΓΜΟΣ	1	5,26%

- Ø Μια από τις περιπτώσεις που χρησιμοποίησε το Όπλο ως μέσο, στην συνέχεια έκαψε το θύμα.
- Ø Μια περίπτωση που χρησιμοποίησε ως μέσο τα Χάπια, στην συνέχεια κτύπησε το θύμα της μέχρι να πεθάνει, με τα ίδια της τα χέρια.
- Ø Μια περίπτωση που χρησιμοποίησε τα Υπνωτικά Χάπια ως μέσο, στην συνέχεια έκαψε το θύμα.

Ø Στις 5 περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε το Μαχαίρι ως μέσο, οι 3 περιπτώσεις ήταν με στιλέτο.

- ◆ Κάποιες από τις κρατούμενες είναι και μητέρες. Από αυτές, όσες έχουν μικρά παιδιά μπορούν αν το επιθυμούν, να τα κρατάνε μαζί τους στο χώρο της φυλακής. Σήμερα στη συγκεκριμένη φυλακή μένουν 10 παιδιά από ενός (1) μέχρι τριών (3) ετών. Τα παιδιά των υπολοίπων μητέρων ή έμεναν παλιά μαζί τους και τώρα έφυγαν λόγω ηλικίας, ή μένουν εκτός φυλακής σε συγγενικά τους πρόσωπα από την αρχή έκτισης της ποινής. Επίσης υπάρχουν και μερικές μητέρες οι

οποίες έχουν περισσότερα από ένα παιδιά και έτσι κάποιο από αυτά είναι μέσα στη φυλακή μαζί με την μητέρα ενώ τα άλλα φιλοξενούνται σε συγγενικά πρόσωπα.

- ◆ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι μητέρες διατηρούν επαφή με τα παιδιά τους, εκτός από τέσσερις (4) των οποίων τα παιδιά μένουν μαζί με την οικογένεια του πατέρα και δεν υπάρχει καμιά επικοινωνία με αυτά.
- ◆ Όπως διατυπώθηκε από την Κοινωνική Λειτουργό, κρατούμενες οι οποίες έχουν παιδιά και οι ίδιες είχαν δολοφονήσει των πατέρα των παιδιών τους, αν τα παιδιά αυτά είναι υπό την επιμέλεια της οικογένειας του πατέρα (παππούς και γιαγιά), είναι πάρα πολύ δύσκολη η επαφή μαζί με αυτά.

Στις περιπτώσεις αυτές, ο ρόλος του/της Κοινωνικού-ης Λειτουργού, είναι σημαντικός και παράλληλα δύσκολος.

(Υπάρχει μια περίπτωση στη Φυλακή όπου πρόσφατα μια κρατούμενη δολοφόνησε το σύζυγο της και τα παιδιά είναι υπό την επιμέλεια των γονιών του πατέρα. Η Κοινωνική Λειτουργός είπε:

«Με τι πρόσωπο θα πάω εγώ να πω σ' αυτήν την οικογένεια να διατηρήσουν τα παιδιά επαφή με την μητέρα τους! Το πιο πιθανόν είναι να με βρίσουνε και να με βγάλουν με τις κλωτσιές απ' το σπίτι τους και να μου πουν να μην ζανά πάω εκεί.»)

Επίσης, επαφή μητέρας – παιδιών δεν υπάρχει κατόπιν δικαστικής εντολής όπου σ' αυτήν την περίπτωση είναι υποχρεωτική.

- ◆ Αναφορικά για τα παιδιά που βρίσκονται σε συγγενικά πρόσωπα (κυρίως στους γονείς του δολοφονημένου πατέρα) και μεγαλώνουν μέσα σ' αυτό το περιβάλλον, υπόκεινται σε συνεχή ψυχολογική πίεση και αρνητικά σχόλια ενάντια της μητέρας κάνοντας τα ίδια παιδιά μεγαλώνοντας να μην θέλουν να έχουν καμιά επαφή με την μητέρα τους. Ο φανατισμός τις περισσότερες είναι τόσο πολύ

μεγάλος από το συγγενικό περίγυρο των παιδιών που αυτό μεταφέρεται σιγά – σιγά και στα ίδια τα παιδιά.

- ◆ Όσον αφορά την παραδοχή της εγκληματικής πράξης από τις κρατούμενες, υπάρχουν δύο κατηγορίες.
Στην δεύτερη κατηγορία υπάγονται οι γυναίκες οι οποίες έχουν ήδη ομολογήσει την εγκληματική τους πράξη και δείχνουν μεταμέλεια γι' αυτό που έκαναν.
- ◆ Οι περισσότερες γυναίκες που έχουν διαπράξει ανθρωποκτονία εις βάρος του συζύγου ή του συντρόφου τους, είχαν υποστεί βιαιοπραγία (άγριο ξυλοδαρμό σε μερικές περιπτώσεις) εκ μέρους του. Αυτό το γεγονός μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως ελαφρυντικό στοιχείο κατά τη διάρκεια της υπεράσπισης της στο δικαστήριο.
- ◆ Συνήθως οι γυναίκες – τοξικομανείς όταν αποφυλακιστούν επαναλαμβάνουν τις εγκληματικές τους δραστηριότητες, έτσι μετά από ένα σύντομο χρονικό διάστημα ξαναβρίσκονται μέσα στη φυλακή. Αντίθετα, οι γυναίκες οι οποίες διέπραξαν μια ανθρωποκτονία μετά την αποφυλάκιση τους δεν επαναλαμβάνουν το έγκλημα που έκαναν.
- ◆ Στην Κλειστή Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού, δεν υπάρχει ξεχωριστό τμήμα για τις ανήλικες και για τις ενήλικες γυναίκες. Όλες οι γυναίκες ζουν και κινούνται στους ίδιους χώρους.
- ◆ Όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη των κρατουμένων, στο χώρο των φυλακών υπάρχει νοσοκομείο το οποίο απευθύνεται στον ανδρικό πληθυσμό. Όταν μια γυναίκα – τρόφιμος αντιμετωπίζει κάποιο

πρόβλημα υγείας, μεταφέρεται για νοσηλεία σ' ένα από τα νοσοκομεία της γύρω περιοχής σε αντίθεση με τους άνδρες που μπορούν να εξυπηρετηθούν χωρίς να χρειαστεί η μετακίνηση τους εκτός της φυλακής.

- ◆ Αναφέρθηκε επίσης, ότι η γυναίκα – μητέρα κρατούμενη χρειάζεται περισσότερη και ειδικότερη μεταχείριση και χειρισμό εκ μέρους του Κοινωνικού Λειτουργού, απ' ότι ένας άνδρας σε θέματα οικογενειακά, γιατί όταν ένας άνδρας καταδικαστεί σε φυλάκιση είναι δεδομένο ότι τα παιδιά θα τα αναλάβει και θα τα φροντίσει η μητέρα ενώ αντίθετα όταν καταδικαστεί σε φυλάκιση η μητέρα τότε τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα.

Τα συνηθέστερα ερωτήματα και η αγωνία που απασχολούν τις μητέρες κρατούμενες είναι:

- Ø Τι θα απογίνει η υπόλοιπη οικογένεια;
- Ø Τα παιδιά που θα καταλήξουν;
- Ø Θα πάνε σε κάποιο ίδρυμα;
- Ø Θα υιοθετηθούν;
- Ø Θα φιλοξενηθούν σε συγγενείς;
- Ø Τι θα απογίνουν;

- ◆ Κατά τη διάρκεια κράτηση μιας γυναίκας στη φυλακή, καθώς επίσης και μετά την αποφυλάκιση της, έρχεται αντιμέτωπη με τον χαρακτηρισμό της ως «εγκληματίας» και τα επακόλουθα που συνεπάγεται ο χαρακτηρισμός αυτός. Η γυναίκα αυτή αντιμετωπίζεται ρατσιστικά και θεωρείται από το κοινωνικό σύνολο «φόνισσα» και «ανήθικη». Κανένας δεν δικαιολογεί την πράξη της, ούτε τα κίνητρα που την οδήγησαν σ' αυτήν. Όλοι πιστεύουν ότι ως «μάννα» έπρεπε να αντέξει την οποιαδήποτε δύσκολη κατάσταση αντιμετώπιζε για χάρη

των παιδιών της. Αντίθετα, οι άνδρες εγκληματίες κρίνονται πιο επιείκεια, από το κοινωνικό σύνολο, για τις πράξεις τους.

- ◆ Στην Κλειστή Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού δεν λειτουργεί διεπιστημονική ομάδα. Είναι μόνο δύο Κοινωνικοί Λειτουργοί οι οποίοι εργάζονται στην Κοινωνική Υπηρεσία της Φυλακής.
- ◆ Παλιά, υπήρχε η δυνατότητα παρακολούθησης από τις κρατούμενες, προγραμμάτων επανένταξης για μετά την αποφυλάκιση τους, κάτι το οποίο σήμερα δεν υπάρχει. Για κάποιο χρονικό διάστημα δημιουργήθηκε μια ομάδα η οποία βοηθούσε στην επανένταξη των αποφυλακιζομένων γυναικών, αλλά πολύ γρήγορα η ομάδα αυτή αποδυναμώθηκε και σταμάτησε τη λειτουργία της.
- ◆ Οι σχέσεις μεταξύ των κρατουμένων ποικίλουν από φιλικές μέχρι αδιάφορες και ανταγωνιστικές.
- ◆ Στον χώρο της Κλειστής Φυλακής Γυναικών τηρείται ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο προσαρμόζεται μερικές φορές ανάλογα με τις ανάγκες της ημέρας (π.χ. την ημέρα της επίσκεψης στον χώρο των φυλακών, τα μαγειρεία θα δέχονταν μεγάλη ποσότητα ψωμιών απ' το αρτοποιείο της περιοχής και γι' αυτόν τον σκοπό η δύναμη των γυναικών στα μαγειρεία ήταν διπλάσια). Οι εργασίες που μπορούν να παρέχουν οι κρατούμενες σχετίζονται με την λειτουργία της φυλακής όπως καθαριότητα, τα μαγειρεία, το καφενείο, η καντίνα, τα απορρίμματα κλπ. Φυσικά, οι κρατούμενες μητέρες είναι μαζί με τα παιδιά τους.
- ◆ Οι άδειες (ΤΑΚΤΙΚΕΣ – ΕΚΤΑΚΤΕΣ) ισχύουν όπως προβλέπει ο Ποινικός Κώδικας.

- ◆ Οι κρατούμενες έρχονται σε επαφή με την Κοινωνική Υπηρεσία, μόνο όταν έχουν να καλύψουν κάποιες ανάγκες τους που τις περισσότερες φορές είναι αίτηση για άδεια ή για διάφορα επιδόματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κοινωνική εργασία καλείται η εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη η οποία έχει ως σκοπό της την πρόληψη, τη θεραπεία και την αποκατάσταση των κοινωνικών προβλημάτων που θίγουν άτομα, ομάδες και κοινότητες (ΚΑΛΛΙΝΙΚΑΚΗ, 1998, ΣΕΛ. 15-17).

Η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας βασίζεται σε θεμελιώδεις αξίες όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλλαγής και αντιμετωπίζει τα άτομα ως μοναδικές προσωπικότητες, ανεξάρτητες σεβόμενη κάθε δικαίωμα τους για αυτοδιάθεση. (ΚΑΛΛΙΝΙΚΑΚΗ, 1998, ΣΕΛ. 17-20).

Οι μέθοδοι που ένας Κοινωνικός Λειτουργός χρησιμοποιεί κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους είναι:

- Κοινωνική Εργασία με Άτομα (ΚΕΑ)
- Κοινωνική Εργασία με Ομάδες (ΚΕΟ)
- Κοινωνική Εργασία με Κοινότητες (ΚΕΚ)

5.2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Όσον αφορά τώρα το έγκλημα και γενικά την εγκληματικότητα που είναι το κύριο θέμα της παρούσας εργασίας ο Κοινωνικός Λειτουργός επιτελεί ένα σημαντικό και αξιόλογο έργο εργαζόμενος στο

Σωφρονιστικό Σύστημα και στοχεύοντας να βοηθήσει στην προσαρμογή, στη βελτίωση διαβίωσης και στην επανένταξη των κρατούμενων στην κοινωνία μετά την αποφυλάκιση των. Δηλαδή ασχολείται με το έγκλημα αφού έχει ήδη συντελεστεί και με τον/την εγκληματία αφού έχει ήδη χαρακτηριστεί εγκληματίας (ΚΑΛΛΙΝΙΚΑΚΗ, 1998, ΣΕΛ. 195).

Οι κοινωνικές υπηρεσίες του τομέα παραβατικότητας στις οποίες εργάζονται οι κοινωνικοί λειτουργοί εξυπηρετούν άτομα κάθε ηλικίας που έχουν υποπέσει σε παραβατική ή εγκληματική συμπεριφορά.

Οι υπηρεσίες αυτές όπως αναφέρει η Καλλινικάκη (ΣΕΛ. 195-196) είναι:

- Εισαγγελίες και δικαστήρια ανηλίκων
- Διευθύνσεις Υπουργείου Δικαιοσύνης
- Υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων
- Σωφρονιστικά καταστήματα
- Ξενώνες παραβατικών εφήβων
- Προγράμματα κοινωνικής επανένταξης
- Δικαστήρια και καταστήματα κράτησης για ενήλικες (Φυλακές)
- Εταιρείες προστασίας αποφυλακισμένων
- Ξενώνες αποφυλακισμένων

Ο κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται σε μια φυλακή ή ένα σωφρονιστικό κατάστημα είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου το οποίο είναι τριμελές και απαρτίζεται από τον διευθυντή της φυλακής, τον ψυχολόγο ή τον κοινωνικό λειτουργό και τον αρχαιότερο ειδικό επιστήμονα (νομικό ή κοινωνιολόγο ή εκπαιδευτικό). Το συμβούλιο αυτό αποφασίζει για θέματα που αφορούν την αγωγή των κρατούμενων και την επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (Ν.2298/1995, ΚΕΦ. 4^ο, αρθ. 9, Παρ. 1, 2).

Τα καθήκοντα των μελών του συμβουλίου είναι:

- **ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ**

Ο ΚΩΔΜΕΚ/1989, ορίζει τα καθήκοντα του Διευθυντή (Κεφ. 14^ο, αρθ. 102, Παρ. 1-3) ως εξής:

∅ Προϊστάται των υπηρεσιών του καταστήματος κράτησης, είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του και ασκεί καθήκοντα ειδικού ανακριτικού υπαλλήλου, κατά το άρθρο 34 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται στο χώρο του καταστήματος.

∅ Επίσης:

- ◆ Μεριμνά για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας στο κατάστημα, κατευθύνει τη μεταχείριση των κρατουμένων, εκδίδει τις απαιτούμενες εντολές και οδηγίες.
- ◆ Επιθεωρεί τακτικά το κατάστημα, ελέγχει όλες τις υπηρεσίες και βεβαιώνεται για την κανονική λειτουργία.
- ◆ Καλεί καθημερινά τους αρμόδιους υπαλλήλους σε αναφορά σχετικά με την λειτουργία του καταστήματος και συνεργάζεται με αυτούς για ό,τι αφορά τη μεταχείριση των κρατουμένων, την εκπαίδευση και εργασία τους.
- ◆ Τηρεί ενυπόγραφο ημερολόγιο για τα σπουδαιότερα γεγονότα καταχωρώντας και τις προσωπικές του παρατηρήσεις.
- ◆ Θεωρεί το ειδικό βιβλίο έναρξης και λήξης ποινών και μέτρων ασφαλείας και είναι υπεύθυνος για τη νομιμότητα της κράτησης κάθε ατόμου.
- ◆ Στο τέλος κάθε μήνα, ελέγχει την ταμειακή κατάσταση του καταστήματος και υπογράφει όλα τα βιβλία της γραμματείας

και του λογιστηρίου, ευθυνόμενος για την κανονική τήρηση τους.

- ◆ Στο τέλος κάθε έτους υποβάλλει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης έκθεση για την λειτουργία του καταστήματος με τις προτάσεις του.

Ø Οι οδηγίες του διευθυντή προς το προσωπικό δίδονται εγγράφως με την μορφή ημερήσιας διάταξης και φυλάσσονται σε ιδιαίτερο φάκελο μαζί με τις εγκύκλιες διαταγές του Υπουργείου Δικαιοσύνης

- **ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ**

Ο ΚΩΔΜΕΚ/1989, ορίζει τα καθήκοντα του Ψυχολόγου (Κεφ. 14^ο, αρθ. 108) ως εξής:

- Ø Εξετάζει τους κρατούμενους με ειδικές δοκιμασίες (τεστ) για να διαπιστώνει τυχόν διαταραχές των ψυχικών και πνευματικών τους λειτουργιών ή της προσωπικότητας τους και συντάσσει έκθεση ψυχολογικής αξιολόγησης.
- Ø Διερευνά για την ύπαρξη τυχόν ειδικών ικανοτήτων ή αδυναμιών που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν, προκειμένου να τοποθετηθεί ένας κρατούμενος στην καταλληλότερη γι' αυτόν εργασία.

- **ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΣ**

Ο ΚΩΔΜΕΚ/1989, ορίζει τα καθήκοντα του Εγκληματολόγου (Κεφ. 14^ο, αρθ. 111) ως εξής:

- Ø Αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της σωφρονιστικής και μετασωφρονιστικής μεταχείρισης.

Ø Συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων και έχει την ευθύνη της συστηματικής συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων. Έκθεση για τα αποτελέσματα της εργασίας του αυτής υποβάλλει στον διευθυντή, ο οποίος την διαβιβάζει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ**

Ο ΚΩΔΜΕΚ/1989, ορίζει τα καθήκοντα του Κοινωνικού Λειτουργού (ΚΕΦ. 14^ο, αρθ. 113, Παρ. 1-8) ως εξής:

- Ø Έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο-η, χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφάλειας.
- Ø Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασης τους.
- Ø Τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας καθώς και στατιστικά στοιχεία σχετικά με ενέργειες και αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας.
- Ø Ενημερώνει το διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του/της κρατούμενου-ης και επιβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείριση του.
- Ø Συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους/τις κρατούμενους-ες των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό.
- Ø Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.

- Ø Προετοιμάζει τον απολυόμενο-η κρατούμενο-η και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξη του/της και τον/την παρακολουθεί μετά την αποφυλάκιση σε όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο.
- Ø Εφαρμόζει τις μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας: με άτομα και με ομάδες.

5.3. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το ν.δ.1375/1974, ορίζει ως σκοπούς της Κοινωνικής Υπηρεσίας τους εξής:

- Την υποβοήθηση του έργου της εξατομίκευσης της σωφρονιστικής ή αναμορφωτικής μεταχείρισης των κρατουμένων.
- Την προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής τους αποκατάστασης.
- Την συμπαράσταση και προστατευτική επίβλεψη των «υφ' όρων απολυόμενων» από τις φυλακές και τα σωφρονιστικά καταστήματα.
- Την τήρηση στατιστικών σχετικά με την αποκατάσταση που έχει επιτευχθεί στους/στις απολυόμενους-ες από τις φυλακές αλλά και σχετικά με το βαθμό της υποτροπής.

Τέλος το νομοθετικό αυτό διάταγμα (ν.δ.1375/1974) ορίζει ότι η Κοινωνική Εργασία περιλαμβάνει:

- Εσωτερική εργασία, που συνιστάται σε επικοινωνία, είτε ατομική είτε ομαδική με τους/τις κρατούμενους-ες.
- Εξωτερική εργασία, που συνιστάται σε επισκέψεις και συνεργασία με οικογένειες κρατουμένων, οργανισμούς και υπηρεσίες που έχουν

σχέση με την αποκατάσταση κρατουμένων και σε επίσκεψη για συμπαράσταση των «υφ' όρων απολυομένων».

Ο Κοινωνικός Λειτουργός στα πλαίσια των καθηκόντων του μέσα στη φυλακή έρχεται σε επαφή με τους/τις νεοεισερχόμενους-ες κρατούμενους-ες και τους/τις ενημερώνει για την λειτουργία της Κοινωνικής Υπηρεσίας και συνεργάζεται μαζί τους για την ομαλή ένταξη τους στο νέο περιβάλλον. Μεριμνά για τα άτομα που ζητούν άδεια, μεταγωγή, «εφ' όρων απόλυση» η συνοδευτική έκθεση διαγωγής από την Κοινωνική Υπηρεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σχετικά με την ενασχόληση μας με το θέμα της Γυναικείας Εγκληματικότητας καταλήξαμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η εγκληματικότητα είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο το οποίο παρατηρείται σε όλες τις κοινωνίες.
- Αν και οι ειδικοί επιστήμονες (κοινωνιολόγοι, εγκληματολόγοι, νομικοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί κτλ) ασχολούνται με την εγκληματικότητα γενικά, δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με το αντικείμενο της γυναικείας εγκληματικότητας.
- Αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση στα εγκλήματα με δράστες γυναίκες, παρόλα αυτά η συμμετοχή των γυναικών στην εγκληματικότητα παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την ανδρική εγκληματικότητα.
- Οι γυναίκες για να φθάσουν στο έγκλημα πρέπει να έχουν πολύ σοβαρό λόγο (εκτός σε θέματα κερδοσκοπίας), γεγονός που δικαιολογεί την αγριότητα και την βιαιότητα που επιδεικνύουν στον τρόπο διάπραξης τους.
- Αν και η γυναικεία εγκληματικότητα δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από την ανδρική, εντούτοις η ιδιομορφία εντοπίζεται στην μερική συμμετοχή των γυναικών στο έγκλημα και στο γεγονός ότι η γυναίκες συνήθως δεν τελούν ομαδικά εγκλήματα.

- Συνήθως η γυναίκα είναι ο ηθικός αυτουργός του εγκλήματος ενώ η τέλεση του γίνεται από τρίτο πρόσωπο (συνήθως εραστής ή πληρωμένου δολοφόνου).
- Τα αίτια της γυναικείας εγκληματικότητας μπορεί να είναι, η κακοποίηση (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, κοινωνική και οικονομική), ο ρόλος που παίζει η ηλικία, η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, ψυχική νόσος, οικονομική ή ερωτικού πάθους.
- Το είδος της ποινής που επιβάλλεται από το δικαστήριο σε μια γυναίκα εγκληματία, ποικίλλει ανάλογα με την φύση και τη σοβαρότητα του αδικήματος, καθώς και από την ατομική ανάγκη για ανάλογη μεταχείριση.
- Όταν μια κακοποιημένη γυναίκα κατηγορείται για φόνο, αν και ενεργεί κάτω από κατάσταση αυτοάμυνας, είναι πολύ δύσκολο να αποδεικτεί γιατί το σύστημα είναι κομμένο και «ραμμένο» στα μέτρα των ανδρικών προτύπων.
- Οι διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα, επιβάλλουν σε ορισμένες περιπτώσεις διαφορετική αντιμετώπιση των γυναικών από τους άνδρες τόσο κατά την διάρκεια της εκδίκασης τους όσο κατά την κράτηση τους στη φυλακή.
- Κατά την διάρκεια κράτησης μιας γυναίκας στη φυλακή απαραίτητη προϋπόθεση για την αποφυγή δυσμενών επιπτώσεων στο ψυχολογικό τομέα, είναι η διατήρηση επικοινωνίας με τα άτομα του κοινωνικού της περιβάλλοντος.
- Κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία προγραμμάτων στον χώρο των φυλακών, με στόχο την χειραφέτηση των γυναικών.
- Πρέπει να δημιουργηθούν γυναικείες φυλακές σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας και όχι η κρατούμενη να είναι αναγκασμένη να ζει

μακριά (Αθήνα) από τον τόπο κατοικίας της χάνοντας έτσι κάθε επαφή με το κοινωνικό της περιβάλλον.

- Κάθε εγκληματική ενέργεια από μια κακοποιημένη γυναίκα πρέπει να εκλαμβάνεται ως φυσιολογική και όχι ως απόρροια της παραφροσύνης τους.
- Πρέπει επίσης να παρέχεται ψυχολογική υποστήριξη και οικονομική βοήθεια σε γυναίκες που κυοφορούν και όπου κρίνεται απαραίτητο, έτσι ώστε να μην οδηγούνται στην διακοπή της κύησης.
- Πρέπει να γίνει συστηματική ευαισθητοποίηση της κοινωνίας απέναντι στις κρατούμενες γυναίκες που αποφυλακίζονται, για την μη διαφοροποίηση τους από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.
- Κύριο μέλημα ενός Κοινωνικού Λειτουργού που εργάζεται σ' ένα σωφρονιστικό κατάστημα, πρέπει να είναι η συστηματική εργασία με τις κρατούμενες έτσι ώστε να τις βοηθά στα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν στον χώρο της φυλακής και να τις προετοιμάζει για την επανένταξη μετά την αποφυλάκιση των.
- Τέλος, πρέπει το κράτος και οι αρμόδιοι φορείς να βρουν τρόπους πρόληψης της γυναικείας εγκληματικότητας έτσι ώστε να επέλθει μείωση ή αν είναι δυνατόν εξάλειψη του φαινομένου αυτού.

6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Για καλύτερη αντιμετώπιση όμως του φαινομένου εγκληματικότητα και ιδιαίτερα της γυναικείας εγκληματικότητας, δεν πρέπει μόνο να γίνεται εργασία για την καλύτερη διαβίωση των κρατουμένων στις φυλακές και την διατήρηση της επικοινωνίας τους με τον «έξω» κόσμο. Πρέπει, να γίνεται και συστηματική προσπάθεια για την πρόληψη του συγκεκριμένου φαινομένου και για την αντιμετώπιση των αιτιών που οδηγούν μια γυναίκα στην διάπραξη ενός εγκλήματος.

Βασική προϋπόθεση για την εξάλειψη της βίας και της κακοποίησης κατά των γυναικών, οι οποίοι είναι οι κύριοι λόγοι που τις οδηγούν στο έγκλημα, είναι η αντιμετώπιση των δραστών.

Αυτό, όπως αναφέρει η Καίτη Κωσταβάρα στο συνέδριο *Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα* (ΣΕΛ. 34-35) μπορεί να γίνει με τους εξής τρόπους:

- Να αμφισβητηθούν και να διαλυθούν οι δομές της ανδρικής εξουσίας. Να ακυρωθούν τα ανδρικά προνόμια και να τεθεί ένα τέλος στην πολιτισμική και κοινωνική ανοχή των πράξεων βίας κατά των γυναικών.
- Να αλλάξει το εκπαιδευτικό σύστημα και να δημιουργηθούν μηχανισμοί ευαισθητοποίησης ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου και ιδιαίτερα των ανδρών, με στόχο τη μη ανοχή της βίας κατά των γυναικών.
- Να επαναπροσδιορισθεί ο ανδρισμός. Να εξαλειφθούν οι κοινωνικές δομές του φύλου και να αποκτηθούν άνδρες που να αντιλαμβάνονται το πόνο που προκαλεί η βία.
- Να γίνει συνεργασία με τους άνδρες έτσι ώστε να πεισθούν για τις καταστρεπτικές συνέπειες του διδασκόμενου ανδρικού προτύπου και να εμπλακούν, σε συνεργασία με τις γυναίκες βέβαια, στα πλαίσια της ανατροφής των παιδιών τους.
- Να γίνει δουλειά με τους δράστες της βίας, ώστε να αλλάξουν τις πατριαρχικές τους αντιλήψεις. Αυτό μπορεί να γίνει με την προσέγγιση τους χωρίς εμπάθεια.

Οι στρατηγικές που απαιτούνται εκ μέρους του κράτους για την εξάλειψη του φαινομένου της γυναικείας εγκληματικότητας όπως αυτές αναφέρονται και από την Έλσα Σταματοπούλου στο συνέδριο με θέμα *Η Βία στην Οικογένεια είναι έγκλημα* (ΣΕΛ. 51-52) είναι:

- Υιοθέτηση μιας σφαιρικής νομοθεσίας για το θέμα της βίας, ιδιαίτερα εναντίον των γυναικών και των παιδιών.
- Οριοθέτηση εξουσιών και καθηκόντων της αστυνομίας. Συστηματική εκπαίδευση των αστυνομικών οι οποίοι είναι οι πρώτοι που έρχονται σε επαφή με το θύμα βίας και γενικά με την γυναικεία εγκληματικότητα.
- Νομική επιμόρφωση του γυναικείου πληθυσμού για τα δικαιώματά τους σε περιπτώσεις βίας και η ενθάρρυνση τους να καταγγέλλουν κάθε επεισόδιο βίας εναντίον τους.
- Τα κρατικά όργανα, συμπεριλαμβανομένης και της αστυνομίας, εισαγγελείς και κοινωνικοί λειτουργοί να κάνουν συνδυασμένη προσπάθεια προσέγγισης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπου υπάρχουν προβλήματα οικογενειακής βίας ή άλλων αιτιών που μπορούν να οδηγήσουν στην εγκληματικότητα των γυναικών.
- Συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων ή άλλων πληροφοριών για την ύπαρξη γυναικείας εγκληματικότητας, τα οποία θα ανακοινώνονται και δημόσια.

Επιπλέον, το κράτος θα μπορούσε να πάρει κάποια μέτρα όπως:

- Δημιουργία Καταφυγίου Γυναικών σε κάθε Τοπική Αυτοδιοίκηση της χώρας για τις μητέρες και παιδιά που πέφτουν θύματα κακοποίησης από τους συντρόφους τους.

Επίσης:

- Δημιουργία Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων για τους Γονείς με σκοπό την ενημέρωση, πληροφόρηση και βοήθεια των γονιών, για τον τρόπο με το οποίο θα μπορούσαν να διαπαιδαγωγήσουν και να μεγαλώσουν σωστά τα παιδιά τους. Να μάθουν επίσης οι ίδιοι να πώς να

επικοινωνούν και να συμπεριφέρονται σωστά μεταξύ τους. Να απαντώνται οι ανησυχίες που απασχολούν τους γονείς σχετικά με τη συμπεριφορά των παιδιών και τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αυτά στο σχολείο ή στο σπίτι από ειδικούς επαγγελματίες.

- Δημιουργία Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων για Υποψήφιους Γονείς με σκοπό την εκπαίδευση, ενημέρωση και βοήθεια νέων ατόμων που είναι υποψήφιοι γονείς για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να υποδεχθούν το νέο μέλος στην οικογένεια και πώς να αντιμετωπιστεί αυτός ο ερχομός. Επιπλέον, μπορεί να παρέχεται πληροφόρηση σε κάθε άτομο ώστε όταν γίνουν γονείς να είναι ικανοί να χειριστούν κάθε κατάσταση που αφορά στα παιδιά και γενικότερα στην οικογένεια.

Οι στρατηγικές σχετικά με τις αμβλώσεις θα μπορούσαν να είναι:

- Η διαπαιδαγώγηση των παιδιών στην κατάλληλη ηλικία και μέσα στα πλαίσια των διδακτικών μαθημάτων η ένταξη του μαθήματος της Σεξουαλικής Αγωγής. Μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά όχι μόνο θα γνωρίσουν τους γενικούς κανόνες σεξουαλικής προφύλαξης για αποφυγή αφροδίσιων νοσημάτων και άλλων ανίατων ασθενειών, αλλά επίσης αποφυγή ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.
- Μέσα στα πλαίσια του Οικογενειακού Προγραμματισμού να ενεργοποιηθούν οι αρμόδιοι φορείς κάθε Τοπικής Αυτοδιοίκησης ώστε όλος ο πληθυσμός να ενημερωθεί για το σωστό προγραμματισμό που πρέπει να έχει κάθε οικογένεια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

«Η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και την κοινωνική τους επανένταξη.»

«Οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους στην άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος.»

Σωφρονιστικός Κώδικας

Στον ευαίσθητο χώρο των φυλακών μια δημοκρατική πολιτεία δοκιμάζεται και αποδεικνύει στην πράξη την προσήλωσή της στις αρχές και τους θεσμούς που η ίδια έχει θεσπίσει. Δημοκρατία χωρίς σεβασμό του ατόμου και των δικαιωμάτων του και βέβαια χωρίς πολίτες που με σαφήνεια γνωρίζουν τις νομικές υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, δεν νοείται.

Με την ελπίδα ότι συμβάλλουμε στην υλοποίηση των παραπάνω βασικών αρχών, και διαπιστώνοντας ότι οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κρατουμένων βρίσκονται διασκορπισμένα σε διάφορα κείμενα, συγκεντρώσαμε τα πιο βασικά σ' αυτό το, ελπίζουμε, εύχρηστο φυλλάδιο, αναφέροντας τους νόμους που τα προβλέπουν και στους οποίους μπορούν οι κρατούμενοι να ανατρέξουν για την πληρέστερη πληροφόρησή τους. Τέλος για τη χρήση αυτού του κειμένου από τους αλλοδαπούς κρατούμενους, μεταφράσαμε το φυλλάδιο στα Αγγλικά και στα Αλβανικά.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Δικαιοσύνης για την άδεια κυκλοφορίας του φυλλαδίου και στους κρατούμενους των φυλακών, σωφρονιστικών και θεραπευτικών καταστημάτων όλης της χώρας. Ευχαριστούμε επίσης τον κ. Καραμπίνη Νικόλαο για τη μετάφραση του κειμένου στα Αλβανικά, καθώς επίσης και το Τυπογραφείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για την εκτύπωση του φυλλαδίου.

Νικόλαος Μπιλανάκης

Βασιλική Παπαβρανούση

Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου Συντονίστρια Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Σοροπτιμιστικού Ομίλου Ιωαννίνων «Διώνη»
Βασανιστηρίων Ιωαννίνων

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Άρθρο 1

Σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών

1. Η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και στην κοινωνική τους επανένταξη.
2. Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να τείνει στην επίτευξη του παραπάνω σκοπού.

Άρθρο 5

Βασικά δικαιώματα κρατουμένων

1. Οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται, λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους, στην άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος. Όταν αδυνατούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα αυτοπροσώπως το ασκούν με αντιπρόσωπο.
2. Σε περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή προσβολή των δικαιωμάτων τους από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να προσφεύγουν εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση στην ιεραρχικά προϊσταμένη σωφρονιστική αρχή και, στη συνέχεια στο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.
3. Η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβιβάζει χωρίς καθυστέρηση κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνομένη προς οποιαδήποτε δημόσια αρχή, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της.
4. Όλοι αδιακρίτως οι κρατούμενοι, ημεδαποί και αλλοδαποί, απολαμβάνουν, κατά το Σύνταγμα και τους νόμους, ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης και τους εξασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων από λειτουργό του θρησκευάτος ή του δόγματος στο οποίο ανήκουν.

Άρθρο 6

Υποχρεώσεις και περιορισμοί κρατουμένων

1. Οι κρατούμενοι δεν έχουν άλλες υποχρεώσεις ούτε υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς εκτός από αυτούς που προβλέπονται ρητά στους νόμους και στις κατ' εξουσιοδότηση τους εκδιδόμενες κανονιστικές πράξεις.
2. Ως γενική υποχρέωση έχουν να συμμορφώνονται προς τις οδηγίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων, εκτός αν είναι προδήλως παράνομες, και να συνεργάζονται πρόθυμα με αυτούς για την εξασφάλιση της τάξης, της ασφάλειας και της καλύτερης δυνατής κοινής διαβίωσης μέσα στο κατάστημα κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΟΡΟΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Άρθρο 28

Υγειονομική περίθαλψη

Η υγειονομική περίθαλψη των κρατουμένων διενεργείται από ιατρούς και οδοντιάτρους των καταστημάτων κράτησης, από τα θεραπευτικά καταστήματα καθώς και από δημόσια νοσοκομεία.

Άρθρο 31

Ιατρική περίθαλψη κρατουμένων

1. Ο ιατρός του καταστήματος εξετάζει τον κρατούμενο με πρωτοβουλία του ή όταν ο τελευταίος το ζητήσει και ενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 3.
2. Κάθε κρατούμενος μπορεί να ζητήσει να εξετασθεί από ιατρό της δικής του επιλογής. Η εξέταση γίνεται παρουσία του ιατρού του καταστήματος κατά τις ώρες της υπηρεσίας του, σύμφωνα με τους κανόνες της ιατρικής δεοντολογίας.
Σε περίπτωση αντίθεσης στη διάγνωση ή στον τρόπο θεραπείας καλείται τρίτος ιατρός που ορίζεται από τον επιθεωρητή υγειονομικού ελέγχου και εκεί που δεν εδρεύει επιθεωρητής από το δικαστή εκτέλεσης των ποινών.
3. Η παραπομπή κρατουμένου σε νοσηλευτικό ίδρυμα ενεργείται ύστερα από έκθεση του ιατρού του καταστήματος κράτησης, στην οποία αιτιολογείται λεπτομερώς η αναγκαιότητα της παραπομπής ...

Άρθρο 34

Απεργία πείνας

1. Ο κρατούμενος που δηλώνει ότι κατέρχεται σε απεργία πείνας έχει δικαίωμα να καλέσει ιατρό της επιλογής του για να διαπιστωθεί η κατάσταση της ψυχικής και πνευματικής του υγείας. Με τη δήλωση αυτή ο διευθυντής σε συνεργασία με τον ιατρό του καταστήματος λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την παρακολούθηση του.
2. Αν κατά τη διάρκεια της απεργίας ο ιατρός του καταστήματος κρίνει ότι ο απεργός χρειάζεται ειδική παρακολούθηση, ζητεί τη μεταγωγή του σε θεραπευτικό κατάστημα. Την ίδια δυνατότητα έχει και το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.
3. Αν ο απεργός περιέλθει σε κατάσταση άμεσου κινδύνου ζωής ή σοβαρής και μόνιμης βλάβης της υγείας του, το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα του κρατουμένου, το σκοπό και τις επιδιώξεις του και τη σταθερότητα της απόφασής του, μπορεί να διατάξει τη λήψη μέτρων.

Άρθρο 35

Διατροφή

...

5. Επιτρέπεται στον κρατούμενο να προμηθεύεται με δική του δαπάνη τα απαραίτητα αγαθά για την ικανοποίηση ατομικών του αναγκών με μεσολάβηση των υπηρεσιών του καταστήματος κράτησης. Η παρασκευή φαγητού στο χώρο του καταστήματος από τον ίδιο τον κρατούμενο απαγορεύεται.
6. Η παράδοση ειδών διατροφής στους κρατουμένους κατά το επισκεπτήριο απαγορεύεται, εκτός αν το επιτρέπει ο κανονισμός του καταστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ ΑΓΩΓΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Άρθρο 50

Επισκέψεις

1. Σε κάθε κρατούμενο επιτρέπεται να δέχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού. Ο διευθυντής του καταστήματος μπορεί, ο ίδιος ή μετά από γραπτή ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας, να επιτρέψει την επίσκεψη και

άλλων προσώπων ή συλλόγων που μπορούν να ασκήσουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν. Καταβάλλεται ειδική προσπάθεια να διατηρούνται οι δεσμοί του κρατουμένου με την οικογένεια του ή να δημιουργούνται θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και με άλλα πρόσωπα που βρίσκονται έξω από τα καταστήματα κράτησης.

2. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικά κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει οπτικός έλεγχος.
3. Ο αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό και με υπουργικές αποφάσεις.
4. Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, μέλη επιστημονικών εταιρειών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων επισκέπτονται κρατούμενους ύστερα από άδεια του διευθυντή ή του Υπουργού Δικαιοσύνης.
5. Σε αλλοδαπούς κρατούμενους γίνονται οι δυνατές διευκολύνσεις για να επικοινωνούν με τους διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους του κράτους στο οποίο ανήκουν ή με άλλα πρόσωπα τα οποία κατά τη γνώμη της διεύθυνσης συμβάλλουν στην εξομάλυνση των ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την κράτηση τους.

Άρθρο 51

Τηλεφωνική επικοινωνία, τηλεγραφήματα, επιστολές

1. Η τηλεφωνική επικοινωνία του κρατουμένου με οποιοδήποτε πρόσωπο διεξάγεται από τηλέφωνα που βρίσκονται σε ελεγχόμενους ή κοινόχρηστους χώρους του καταστήματος. Με απόφαση του συμβουλίου φυλακής καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι για τη χρήση των ως άνω τηλεφώνων.
2. Το περιεχόμενο τηλεγραφημάτων ή επιστολών δεν ελέγχονται. Σε περίπτωση που το επιβάλουν λόγοι ασφαλείας ή κίνδυνος διάπραξης ιδιαίτερας σοβαρών εγκλημάτων ή ανάγκη διακρίβωσης τέτοιων εγκλημάτων, μπορεί να ελεγχθεί η αλληλογραφία κρατουμένου μετά από άδεια του δικαστή εκτέλεσης των ποινών.
3. Εκείνοι που νομίμως ελέγχουν με οποιοδήποτε τρόπο την επικοινωνία των κρατουμένων καθώς και όσοι υπηρετούν με οποιαδήποτε ιδιότητα στο κατάστημα, αν ανακοινώσουν όσα περιέρχονται σε γνώση τους σε τρίτα πρόσωπα, διώκονται σύμφωνα με το άρθρο 252 του ποινικού κώδικα.
4. Οι κρατούμενοι επικοινωνούν με δική τους δαπάνη, αν όμως δεν έχουν τα μέσα, η δαπάνη καλύπτεται από τη διεύθυνση η οποία παρέχει χαρτί αλληλογραφίας και φακέλους χωρίς κανένα διακριτικό σημείο.

Άρθρο 52

Άδειες

6. Κρατούμενος, ο οποίος δεν επιστρέφει στο κατάστημα κράτησης του με τη λήξη ή ανάκληση χορηγηθείσης άδειας, χωρίς να έχει προβεί σε έγκαιρη και ακριβή ενημέρωση και παραδεκτή αιτιολόγηση προς την υπηρεσία αυτού του καταστήματος, δεν δικαιούται νέα τακτική ή εκπαιδευτική άδεια πριν από την πάροδο 2 ετών από την επιστροφή ή σύλληψη του.

Άρθρο 53

Προϋποθέσεις αδειών

Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφόσον:

α) Ο κατάδικος έχει εκτίσει το ένα πέμπτο της ποινής του χωρίς ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες. Σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, η κράτηση πρέπει να έχει διαρκέσει τουλάχιστον οκτώ έτη. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται σε καταδίκους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας. Στην περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, ο έφηβος ή μετεφηβικής ηλικίας κατάδικος πρέπει να έχει εκτίσει το ένα τρίτο τουλάχιστον του κατωτάτου ορίου που του έχει ορισθεί. Αν στον κατάδικο έχουν επιβληθεί περισσότερες ποινές κατά της ελευθερίας και δεν έχει γίνει προσμέτρηση τους σε μια συνολική ποινή κατά το άρθρο 94 του Π.Κ., για τον υπολογισμό της εκτιθείσης ποινής κατά την έννοια της παρούσας διάταξης λαμβάνεται υπόψη τα άθροισμα των επί μέρους ποινών.

β) Δεν εκκρεμεί κατά του καταδίκου ποινική δίωξη για απόδραση κατά το άρθρο 173 του Π.Κ. ή για άλλη αξιόποινη πράξη, που επισύρει ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον τριών μηνών και η οποία τελέσθηκε είτε πριν είτε μετά τον εγκλεισμό του στο κατάστημα κράτησης.

γ) Εκτιμάται ότι δεν υπάρχει κίνδυνος φυγής του καταδίκου ή τελέσεως, κατά τη διάρκεια της άδειας, νέων εγκλημάτων. Για τη διαπίστωση περί του αν συντρέχει αυτή η προϋπόθεση εκτιμώνται ιδίως: α) η προσωπικότητα του καταδίκου και η εν γένει συμπεριφορά του μετά την τέλεση της πράξης, κατά τη διάρκεια της κράτησης και κατά τη διάρκεια των αδειών, που ενδεχομένως του έχουν ήδη χορηγηθεί, β) η ατομική επαγγελματική και κοινωνική κατάσταση του ίδιου και της οικογένειάς του, καθώς και οι τυχόν οικογενειακές του υποχρεώσεις. Επίσης

συνεκτιμάται η ωφέλεια, την οποία μπορεί να έχει για την προσωπικότητα του κρατουμένου και τη μελλοντική του εξέλιξη η λήψη μέτρων για τη σταδιακή επάνοδο του σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας.

Άρθρο 54

Τρόπος χορήγησης αδειών

1. Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από μια έως πέντε ημέρες, στις οποίες συνυπολογίζονται και οι Κυριακές και αργίες. Εφόσον ο κρατούμενος έχει ήδη εκτίσει με οποιονδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα της ποινής του ή, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, δώδεκα έτη, η διάρκεια της άδειας του μπορεί να αυξάνει έως τις οκτώ ημέρες, οι οποίες υπολογίζονται όπως ορίζεται στο προηγούμενο εδάφιο. Η συνολική διάρκεια των αδειών ενός καταδίκου δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις σαράντα ημέρες το έτος. Στους κρατουμένους που λαμβάνουν τακτική άδεια απουσίας και δηλώνουν τόπο μετάβασης που απέχει από το κατάστημα κράτησης τους πέραν των τριακοσίων (300) χιλιομέτρων ή κατοικούν σε νησιά που αντιμετωπίζουν συγκοινωνιακές δυσχέρειες, χορηγείται, επιπλέον, μια ημέρα για τη μετάβαση και μια ημέρα για την επιστροφή τους, οι οποίες δεν υπολογίζονται στη συνολική διάρκεια αδειών κάθε έτους.
2. Ανάμεσα σε δύο άδειες πρέπει να μεσολαβήσουν δύο μήνες τουλάχιστον.
3. Ο χρόνος της άδειας θεωρείται τμήμα του χρόνου της ποινής.
4. Στον κατάδικο στον οποίο χορηγείται άδεια μπορούν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις σχετικά με τον τρόπο διαβίωσης του κατά το διάστημα της άδειας του, ιδίως ως προς τον τρόπο διαμονής του.
5. Ο κατάδικος που βρίσκεται σε άδεια υποχρεούται να παρουσιαστεί χωρίς καθυστέρηση στο αστυνομικό τμήμα του τόπου διαμονής του.
6. Στους ανηλίκους χορηγείται άδεια μόνο εφ' όσον αυτοί, κατά την έξοδο τους από το κατάστημα και κατά την επιστροφή τους σε αυτό, συνοδεύονται από το γονέα τους ή από αυτόν που ασκεί την επιμέλεια τους ή από το πλησιέστερο συγγενικό τους πρόσωπο.
7. Οι δαπάνες μετάβασης και επιστροφής του καταδίκου που έχει λάβει άδεια βαρύνουν τον ίδιο. Πριν από τη χρήση της άδειας ο κατάδικος πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει τα μέσα για τη διαβίωση του κατά τη διάρκεια της απουσίας του από το κατάστημα κράτησης. Ο κρατούμενος που αδυνατεί να καταβάλλει τη δαπάνη του ταξιδιού, ταξιδεύει δωρεάν με δημόσια μεταφορικά μέσα, βάσει σχετικού εγγράφου του διευθυντή του καταστήματος.

Άρθρο 55

1. Αρμόδια για τη χορήγηση τακτικής άδειας είναι επιτροπή, που αποτελείται από: 1) τον κατά τις παρ. 1 και 3 του άρθρου 572 του Κ.Π.Δ. εισαγγελικό λειτουργό, ως πρόεδρο, αναπληρούμενο από το νόμιμο αναπληρωτή του, 2) το διευθυντή του καταστήματος όπου κρατείται ο κατάδικος, αναπληρούμενο από τον υποδιευθυντή, 3) τον ψυχολόγο, 4) τον ειδικό επιστήμονα, που μετέχουν στο Συμβούλιο Φυλακής του καταστήματος και 5) τον αρχαιότερο κοινωνικό λειτουργό του οικείου καταστήματος κράτησης, αναπληρούμενο από τον αμέσως νεότερο, ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή.
2. Η επιτροπή προκειμένου να αποφασίσει για τη χορήγηση άδειας μπορεί να καλεί σε ακρόαση τον κρατούμενο, καθώς και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο κρίνει αναγκαίο.

Άρθρο 55^A

Έκτακτες άδειες

1. Κρατούμενος δικαιούται να λάβει έκτακτη άδεια εξόδου αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση τακτικής άδειας μόνο για την αντιμετώπιση αποδεδειγμένης και ιδιαίτερα επιτακτικής ανάγκης.
2. Η έκτακτη άδεια χορηγείται με απόφαση του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου της κράτησης. Τη έκτακτη άδεια μπορεί να χορηγήσει προσωπικά και ο διευθυντής του καταστήματος κράτησης, ο οποίος ενημερώνει αμέσως τον αρμόδιο εισαγγελέα, μόνο: α) για κηδεία συζύγου ή συγγενή πρώτου βαθμού και β) για μια επίσκεψη σε σύζυγο ή συγγενή πρώτου βαθμού σε κατεπείγουσες βεβαιωμένα κρίσιμες καταστάσεις της υγείας τους.
3. Για τη χορήγηση έκτακτης άδειας εξόδου σε υποδίκους απαιτείται και η σύμφωνη γνώμη του ανακριτή.
4. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται αν συντρέχει λόγος ασφαλούς συνοδείας κατά τη διάρκεια της άδειας.

Άρθρο 56

Εκπαιδευτικές άδειες

1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 53 παρ. 2.
2. Για τη χορήγηση των αδειών αυτών τηρείται η διαδικασία του άρθρου 55.
3. Κατά το χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας ο κρατούμενος διαμένει στο κατάστημα κράτησης.
4. Στην απόφαση που χορηγεί την εκπαιδευτική άδεια ορίζονται ιδιαίτερα: α) οι ημέρες και ώρες απουσίας του κατάδικου και β) το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο θα φοιτήσει ο κρατούμενος.
5. Η εκπαιδευτική άδεια διάρκειας ανακαλείται με απόφαση της επιτροπής ύστερα από εισήγηση του διευθυντή και του κοινωνικού λειτουργού, αν διαπιστωθεί ότι: α) η φοίτηση του κρατουμένου ολοκληρώθηκε, β) ο κρατούμενος κάνει κακή χρήση της άδειας, γ) η συνέχιση της άδειας δημιουργεί τους κινδύνους που αναφέρονται στο άρθρο 53 παρ. 2 και δ) ο κρατούμενος δείχνει κακή διαγωγή στο κατάστημα κράτησης.
6. Κρατούμενοι που κάνουν χρήση εκπαιδευτικής άδειας επιδοτούνται κατά τη διάρκεια της από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων (Κ.Ε.Κ.). Το ύψος της επιδότησης καθορίζεται σε κάθε περίπτωση, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΜΕΤΑΓΩΓΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Άρθρο 77

1. Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης συνιστάται Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών (Κ.Ε.Μ.) ... Η Επιτροπή είναι αρμόδια να παραγγέλλει τις μεταγωγές κρατουμένων και να ρυθμίζει και κάθε θέμα σχετικό με αυτές, εκτός από τις μεταγωγές που γίνονται προς διευκόλυνση του έργου της ανάκρισης ή προκειμένου να εμφανιστεί ο μεταγόμενος σε δημόσια αρχή. Όταν η μεταγωγή προτείνεται από το διευθυντή του καταστήματος απαιτείται γνώμη της επιτροπής του άρθρου 55.
Ο Υπουργός Δικαιοσύνης έχει το δικαίωμα να παραγγέλλει ή να απαγορεύει τη μεταγωγή κρατουμένου για λόγους που συνδέονται με τη δημόσια τάξη ή την ασφάλεια της χώρας ...

Άρθρο 78

Προσαγωγή σε δημόσια αρχή

Η μεταγωγή κρατουμένου μπορεί να διαταχθεί και από τον εισαγγελέα εφετών για διευκόλυνση του έργου της ανάκρισης ή για να εμφανιστεί σε δικαστήριο ή σε δημόσια αρχή. Ο ίδιος εισαγγελέας φροντίζει για την ταχεία επαναμεταγωγή του.

Άρθρο 79

Προϋποθέσεις μεταγωγής

1. Η μεταγωγή κρατουμένου γίνεται ύστερα από αίτηση του για λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, υγείας, εκπαιδευτικούς, για τοποθέτηση σε εργασία ή σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 77 για τους πιο πάνω λόγους, καθώς και για λόγους τάξης ή έλλειψης χώρου του καταστήματος κράτησης.
2. Η αίτηση του κρατουμένου και η γνώμη της επιτροπής του άρθρου 55 πρέπει να συνοδεύονται από αντίστοιχη εισήγηση της κοινωνικής υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Άρθρο 84

Γενικές Αρχές

1. Η τάξη και η πειθαρχία διασφαλίζεται από τα αρμόδια όργανα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μεγαλύτερους περιορισμούς από τους απαραίτητους, για τη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος κράτησης και χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Για την άσκηση της τάξης και πειθαρχίας προβλέπονται αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις για τα παραπτώματα.
2. Η επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων αποσκοπεί στον εθισμό του τιμωρούμενου στην πειθαρχία και στους όρους της κοινής διαβίωσης. Ρητά καθορίζονται: α) το πειθαρχικό παράπτωμα, β) το είδος και η διάρκεια των πειθαρχικών κυρώσεων, γ) η αρμόδια αρχή που την επιβάλλει και δ) η απαγόρευση επιβολής κύρωσης δύο φορές για το ίδιο παράπτωμα.
3. Η απονομή αμοιβών αποβλέπει στην επιβράβευση της προσπάθειας των κρατουμένων για καλή διαγωγή, επίδειξη πνεύματος αλληλοβοήθειας, προθυμίας για εργασία, αισθήματος ευθύνης.

4. Στον κρατούμενο παραδίδεται, κατά την είσοδο του στο κατάστημα, έντυπο δελτίο κανόνων διαβίωσης των κρατουμένων, το οποίο περιέχει τις κυριότερες διατάξεις του νόμου και του εσωτερικού κανονισμού. Για τους αλλοδαπούς κρατούμενους, το πιο πάνω έντυπο παραδίδεται μεταφρασμένο στην αγγλική ή γαλλική γλώσσα. Σε ειδικές κατηγορίες κρατουμένων οι παραπάνω πληροφορίες δίδονται προφορικά.
5. Σωματικές ποινές, κράτηση σε σκοτεινά κελιά, στέρηση ή ελάττωση τροφής, ομαδικές κυρώσεις απαγορεύονται.
6. Μετά την επιβολή της ποινής του περιορισμού της περίπτωσης στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 88 ο ιατρός οφείλει να επισκέπτεται καθημερινά τους ευρισκόμενους σε περιορισμό και να αναφέρει στο διευθυντή αν κρίνει αναγκαία την άρση ή την αντικατάσταση της για λόγους σωματικής ή ψυχικής υγείας.
7. Απαγορεύεται στους κρατούμενους να εκτελούν στο κατάστημα υπηρεσία που περιέχει άσκηση πειθαρχικής εξουσίας.
8. Οι κρατούμενοι λαμβάνουν γνώση της κατηγορίας που τους αποδίδεται και διατηρούν το δικαίωμα της υπεράσπισης τους.
9. Κατά το μέτρο που είναι απαραίτητο και δυνατό, παρέχεται η ευχέρεια στον κρατούμενο να υπερασπίσει τον εαυτό του με διερμηνέα.

Άρθρο 85

Όργανα τήρησης πειθαρχίας

1. Ο διευθυντής μεριμνά για την τήρηση της τάξης και πειθαρχίας στο κατάστημα.
2. Σε κάθε κατάστημα λειτουργεί πειθαρχικό συμβούλιο το οποίο απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει τις βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Το συμβούλιο αποτελείται από τον κατά τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 572 του Κ.Π.Δ. εισαγγελέα, ως πρόεδρο, τα μέλη του συμβουλίου φυλακής και ένα κοινωνικό λειτουργό.

Άρθρο 86

Αμοιβές

1. Στους κρατούμενους απονέμονται αμοιβές για τη συμμετοχή τους στην εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος. Οι αμοιβές αυτές περιλαμβάνουν ιδίως: α) απονομή βραβείων όπως: βιβλίων, εργαλείων και άλλων χρήσιμων αντικειμένων ή και χρηματικών επάθλων, β) γραπτό έπαινο, γ) άδεια ελεύθερου επισκεπτηρίου στους

- συγγενείς, δ) άδεια επισκεπτηρίου σε μη συγγενικά πρόσωπα και ε) δυνατότητα χρήσης μουσικού οργάνου.
2. Οι αμοιβές με στοιχεία α, β και γ απονέμονται από τον διευθυντή του καταστήματος, ύστερα από πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας και οι λοιπές από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 87

1. Παραπτώματα που επισύρουν πειθαρχική κύρωση κατά του υπαιτίου είναι πράξεις ή παραλείψεις που διαταράσσουν την εύρυθμη λειτουργία ή θέτουν σε κίνδυνο την υγιεινή του καταστήματος.
2. Πειθαρχικά παραπτώματα είναι:
- α) Απειθεία ομαδική ή ατομική στις διαταγές του διοικητικού ή του φυλακτικού

προσωπικού καθώς και άρνηση εκτέλεσης της πειθαρχικής κύρωσης που

επιβλήθηκε.

β) Ομαδικές θορυβώδεις συγκεντρώσεις χωρίς άδεια, απειλητικές κραυγές, θρασύτητα, στασιαστικές ενέργειες και συμμετοχή ή προτροπή σε κάποια από τις παραπάνω πράξεις.

γ) Απόπειρα απόδρασης.

δ) Συμμετοχή σε βιαιότητες, διαπληκτισμού ή και συμπλοκές με άλλους κρατούμενους.

ε) Άσκηση σε κρατούμενους βίας ή απειλής.

στ) Ασελγείς πράξεις ή προτροπή για τέλεση τους.

ζ) Ψευδής απόπειρα αυτοκτονίας ή αυτοτραυματισμός ή κατάποση ξένων σωμάτων για αποφυγή ή επίτευξη μεταγωγής ή αποφυγή άλλης υποχρέωσης.

η) Σκόπιμη φθορά ή καταστροφή υλικού του δημοσίου ή ατομικών ειδών άλλων κρατουμένων.

θ) Διεξαγωγή απαγορευμένων παιχνιδιών.

ι) Αθέμιτο κέρδος ή όφελος από είδη ατομικής χρήσης από την εργασία ή την τροφή του ιδίου ή άλλων κρατουμένων, καθώς και ανταλλαγή ή εκχώρηση, χωρίς άδεια, τροφίμων ή άλλων ειδών.

ια) Κατοχή, χωρίς άδεια, χρημάτων ή άλλων απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.

ιβ) Συκοφαντικές αναφορές, ανάρμοστη συμπεριφορά, κραυγές και θόρυβος, ύβρεις, βλασφημίες σε βάρος του προσωπικού του καταστήματος, των συγκρατούμενων ή τρίτων προσώπων.

ιγ) Επικοινωνία ή απόπειρα επικοινωνίας παρά τον παρόντα νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό, με οποιοδήποτε μέσο, με κρατούμενο ή άλλα άτομα, μέσα ή έξω από το κατάστημα.

- ιδ) Ρυπαρότητα του κρατουμένου ή του ατομικού κελιού ή θαλάμου καθώς και η ρύπανση εγκαταστάσεων ή κοινοχρήστων χώρων.
ιε) Εγκατάλειψη του ατομικού κελιού ή του θαλάμου κατά τις ώρες της μεσημβρινής ή νυκτερινής κατάκλισης.
3. Η άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποκλείει την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων για την ίδια πράξη.

Άρθρο 88

Πειθαρχικές κυρώσεις

1. Οι πειθαρχικές κυρώσεις που επιβάλλονται στους κρατουμένους είναι μόνο οι ακόλουθες:
 - α) Προφορική επίπληξη του διευθυντή παρουσία του αρχιφύλακα.
 - β) Στέρηση τηλεφωνικής επικοινωνίας ή αλληλογραφίας έως είκοσι μέρες.
 - γ) Ελάττωση στο ήμισυ του κανονισμένου αριθμού επισκέψεων, για ένα το πολύ μήνα.
 - δ) Στέρηση των αμοιβών που αναφέρονται στο άρθρο 86 παρ. 1, περ. γ', δ', και ε'.
 - ε) Απαγόρευση επισκεπτηρίου το πολύ μέχρι δεκαπέντε ημέρες.

στ) Περιορισμός σε ειδικό κελί από μία έως δέκα ημέρες, σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 38 παρ. 3 και 84 παρ. 6 του νόμου αυτού.
Κατά την εκτέλεση της πειθαρχικής αυτής ποινής απαγορεύεται κάθε παραλαβή ή αγορά τροφίμων εκτός του καταστήματος.
Επιτρέπεται η ανάγνωση εντύπων.
2. Οι πειθαρχικές κυρώσεις επιβάλλονται από το πειθαρχικό συμβούλιο, εκτός από την επίπληξη, που επιβάλλεται από το διευθυντή.

Άρθρο 89

Κανόνες απονομής αμοιβών και επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων

1. Οι αξιέπαινες πράξεις και οι πειθαρχικές παραβάσεις των κρατούμενων βεβαιώνονται αμέσως από τα αρμόδια όργανα, με έγγραφη αναφορά τους στο διευθυντή ο οποίος αποφασίζει, μόνος, αν είναι αρμόδιος, ή παραπέμπει με αιτιολογημένη έκθεση του την υπόθεση στο πειθαρχικό συμβούλιο. Σε κατεπείγουσα περίπτωση οι πειθαρχικές παραβάσεις αναφέρονται αμέσως και προφορικά στο διευθυντή και ακολουθεί η παραπάνω έγγραφη αναφορά.
2. Κατά την εκτίμηση της παράβασης λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η βαρύτητα της πράξης και η προσωπικότητα του κρατούμενου. Το αρμόδιο όργανο μπορεί να μην επιβάλλει κύρωση στον κρατούμενο, αν από το είδος του παραπτώματος, τους όρους τέλεσης, την άμεση μεταμέλεια και άλλες περιστάσεις κρίνει ότι έτσι θα οδηγηθεί ασφαλέστερα στην πειθαρχία και στην καλή διαγωγή.
3. Κρατούμενοι που τιμωρήθηκαν πειθαρχικά και υποπίπτουν πάλι σε πειθαρχικό παράπτωμα, μέσα σε έξι μήνες από την επιβολή της προηγούμενης κύρωσης, μπορούν να τιμωρηθούν με πειθαρχική κύρωση, βαρύτερη της επιβαλλόμενης, κατά κανόνα, για το τελευταίο αυτό παράπτωμα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση συρροής περισσοτέρων πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Άρθρο 90

Διαδικασία

1. Ο κρατούμενος δεν τιμωρείται χωρίς να λάβει προηγουμένως γνώση για την παράβαση για την οποία κατηγορείται και χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να υπερασπίσει τον εαυτό του. Όπου είναι αναγκαίο ο κρατούμενος απολογείται μέσω διερμηνέα.
2. Η βεβαίωση του πειθαρχικού παραπτώματος γίνεται χωρίς αναβολή, το αργότερο μέσα σε 48 ώρες. Ο κρατούμενος καλείται πάντοτε σε απολογία, δικαιούμενος να προτείνει τα μέσα της υπεράσπισης του.
3. Ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο του καταστήματος αποφαινεται αιτιολογημένα, σε σύντομο διάστημα από την διακρίβωση του παραπτώματος.
4. Ο διευθυντής και το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να αναβάλουν μόνο μια φορά την εκδίκαση της υποθέσεως για ακριβέστερη διάγνωση της.
5. Περισσότερα πειθαρχικά παραπτώματα, για τα οποία δεν εκδόθηκε ακόμη απόφαση, συνεκδικάζονται και επιβάλλεται μια συνολική πειθαρχική κύρωση.
6. Οι αποφάσεις του διευθυντή και του πειθαρχικού συμβουλίου είναι πάντα αιτιολογημένες, καταχωρούνται αμέσως στα τηρούμενα πρακτικά των συζητήσεων, σε ειδικό βιβλίο και στον ατομικό φάκελο του κρατούμενου από το γραμματέα.

7. Κατά της πειθαρχικής απόφασης που επιβάλλει περιορισμό σε ειδικό κελί επιτρέπεται προσφυγή του κρατουμένου στο δικαστήριο εκτέλεσης ποινών το αργότερο σε 5 ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης. Η προσφυγή αυτή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου μπορεί να καταργήσει την κύρωση που επιβλήθηκε.

Άρθρο 91

Αναστολή και διακοπή των πειθαρχικών κυρώσεων

1. Η εκτέλεση οποιασδήποτε πειθαρχικής κύρωσης μπορεί να ανασταλεί ή να διακοπεί με απόφαση του οργάνου που την επέβαλε, αν κριθεί ότι ο κρατούμενος παρέχει την προσδοκία καλής διαγωγής.
2. Σε περίπτωση υποτροπής, ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να διατάξουν την εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης που έχει ανασταλεί ή διακοπεί.
3. Η εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης του περιορισμού σε ειδικό κελί μπορεί να ανασταλεί ή, αν έχει αρχίσει, να διακοπεί αμέσως, αν ο ιατρός του καταστήματος, μετά την καθημερινή του επίσκεψη βεβαιώσει ότι από την εκτέλεση της κινδυνεύει η σωματική ή η ψυχική υγεία του κρατουμένου.
4. Οι πειθαρχικές κυρώσεις του άρθρου 88 του νόμου αυτού διαγράφονται από το ατομικό δελτίο πειθαρχικού ελέγχου του κρατουμένου και δεν λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση τακτική άδειας και απόλυσης υπό όρους ως εξής:
 - α) οι πειθαρχικές κυρώσεις με στοιχεία α', β', γ' και δ' μετά έξι μήνες από την επιβολή τους.
 - β) η πειθαρχική κύρωση με στοιχείο ε' μετά ένα έτος από την επιβολή της
 - γ) η πειθαρχική κύρωση με στοιχείο στ' μετά δύο έτη από την επιβολή της
 Αν στο πιο πάνω χρονικό διάστημα επιβληθεί νέα πειθαρχική ποινή, ο χρόνος διαγραφής υπολογίζεται από τη λήξη του χρόνου διαγραφής που προβλέπεται για την πρώτη πειθαρχική ποινή.

Άρθρο 92

Πειθαρχικές κυρώσεις γυναικών, ανηλίκων και υποδίκων

1. Γυναίκες κρατούμενες δεν υποβάλλονται στην πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για δύο έτη μετά τη γέννηση του παιδιού, εφ' όσον αυτό παραμένει μαζί τους.
2. Ανήλικοι κρατούμενοι μέχρι δεκαεπτά ετών υποβάλλονται σε περιορισμό, το πολύ πέντε ημερών. Ανήλικοι της μετεφηβικής ηλικίας μετάγονται σε ειδική πτέρυγα σωφρονιστικού καταστήματος ενηλίκων, αν τούτο κριθεί αναγκαίο για το σωφρονισμό τους.
3. Ο πειθαρχικός περιορισμός των υποδίκων δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από πέντε ημέρες.
4. Ο πειθαρχικές κυρώσεις μπορούν να χαριστούν από το όργανο που τις επέβαλε σε περιπτώσεις εορτών ή άλλων εξαιρετικών γεγονότων.

Άρθρο 93

Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού

1. Η διατήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος αποτελεί καθήκον του σωφρονιστικού προσωπικού. Μόλις εκδηλωθεί ομαδική απείθεια ή αντίσταση κρατουμένων σε νόμιμη διαταγή και ιδίως στη διαταγή, επιστροφή και εγκλεισμού στα κελιά, ο εισαγγελέας και σε περίπτωση κατεπείγοντος ο διευθυντής της φυλακής ή ο υποδιευθυντής ή ο αρχιφύλακας που αναπληρώνει νόμιμα τον διευθυντή, μπορεί να καλέσει σε αρωγή αστυνομικές δυνάμεις ...
2. Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού στα καταστήματα κράτησης διατάσσονται, όταν κινδυνεύει η τάξη και η ασφάλεια του καταστήματος από βίαιες ή άλλες ενέργειες κρατουμένου που στρέφονται εναντίον του ή κατά άλλων.
Τα μέτρα αυτά είναι:
 - α) η χρήση χειροπεδών
 - β) ο εγκλεισμός σε ειδικό κελί
 - γ) η χρήση βραχείας ράβδου, υδραντλίας, δακρυγόνων αερίων, καθώς και κάθε άλλου συναφούς και αναλόγου μέσου για τη διατήρηση και την αποκατάσταση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος. Στη λήψη των μέτρων αυτών μπορεί να συμπράττει και η εξωτερική φρουρά του καταστήματος.
3. Τα πιο πάνω μέτρα διατάσσονται από τον διευθυντή του καταστήματος ή το νόμιμο αναπληρωτή του. Ο υπάλληλος υπεύθυνος ασφαλείας μπορεί να διατάξει τα μέτρα α' και β', ενημερώνοντας αμέσως τον διευθυντή.
4. Οποιοδήποτε αντικείμενο, εργαλείο ή όργανο που μπορεί σε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποβεί στα χέρια του κρατουμένου επικίνδυνο αφαιρείται αμέσως από την υπηρεσία.
5. Το φυλακτικό προσωπικό, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του μέσα στο κατάστημα, απαγορεύεται να οπλοφορεί.
6. Το προσωπικό των καταστημάτων δεν μπορεί να χρησιμοποιεί βία εναντίον των κρατουμένων, εκτός αν συντρέχει περίπτωση νόμιμης άμυνας απόπειρας απόδρασης ή αντίστασης σε νόμιμη διαταγή.
Οι υπάλληλοι που χρησιμοποιούν τη βία στις πιο πάνω περιπτώσεις πρέπει να περιορίζουν τη χρήση της στο απόλυτα αναγκαίο μέτρο και να ενημερώνουν αμέσως τη διεύθυνση του καταστήματος.
7. ...

Άρθρο 94

Έκτακτα μέτρα υγιεινής και προφυλακτική μόνωση

1. Σε ειδικό ατομικό κελί του καταστήματος περιορίζονται ύστερα από εντολή του διευθυντή για κατευνασμό, παρατήρηση ή προφυλακτική μόνωση, ποτέ όμως για τιμωρία, κρατούμενοι που πάσχουν από μεταδοτικές νόσους ή είναι επικίνδυνοι για τους εαυτούς τους ή για τους άλλους. Αν

παρουσιάζουν ψυχογενείς αντιδράσεις από την κράτηση ή ψυχική πάθηση ή άλλη διατάραξη των ψυχικών λειτουργιών, απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του ιατρού του καταστήματος.

2. Κρατούμενοι, στους οποίους έχουν επιβληθεί τα πιο πάνω μέτρα, εξετάζονται καθημερινά από τον ιατρό του καταστήματος και αν είναι δυνατό, από ψυχίατρο.
3. Έκτακτά μέτρα και προφυλακτική μόνωση αίρονται μόλις εκλείψει ο λόγος για τον οποίο επιβλήθηκαν. Σε αντίθετη περίπτωση οι κρατούμενοι μεταφέρονται ύστερα από γνωμάτευση του ιατρού του καταστήματος σε ειδικά κρατικά νοσοκομεία για τη θεραπεία τους.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Άρθρο 105

Κατάδικοι που δικαιούνται να απολυθούν

1. Όσοι καταδικάστηκαν σε ποινή στερητική της ελευθερίας μπορούν να απολυθούν υπό τον όρο της ανάκλησης σύμφωνα με τις πιο κάτω διατάξεις και εφόσον έχουν εκτίσει:
 - α) προκειμένου για φυλάκιση, τα δύο πέμπτα της ποινής τους
 - β) προκειμένου για πρόσκαιρη κάθειρξη, τα τρία πέμπτα της ποινής τους
 - γ) προκειμένου για ισόβια κάθειρξη, τουλάχιστον είκοσι έτη
 Για την χορήγηση της υπό όρο απόλυσης δεν απαιτείται να έχει καταστεί η καταδίκη αμετάκλητη.
2. Το χρονικό διάστημα των τριών πέμπτων περιορίζεται στα δύο πέμπτα της ποινής που επιβλήθηκε και προκειμένου για ισόβια κάθειρξη, τα είκοσι έτη περιορίζονται σε δεκαέξι, αν ο κατάδικος έχει υπερβεί το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας του. Το χρονικό διάστημα των δεκαέξι ετών προσαυξάνεται κατά τα δύο πέμπτα των λοιπών ποινών που τυχόν έχουν επιβληθεί στην περίπτωση που αυτές συντρέχουν σωρευτικά. Σε κάθε περίπτωση όμως, ο κρατούμενος μπορεί να απολυθεί, αν έχει εκτίσει είκοσι έτη. Μετά τη συμπλήρωση του εξηκοστού έβδομου έτους της ηλικίας του καταδίκου, κάθε ημέρα παραμονής του σε σωφρονιστικό κατάστημα υπολογίζεται ευεργετικά ως δύο ημέρες εκτιόμενης ποινής. Αν ο κατάδικος εργάζεται, κάθε ημέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως επιπλέον μισή ημέρα εκτιόμενης ποινής. Αν για τους καταδικούς αυτούς προκύπτει από άλλες διατάξεις ευνοϊκότερος υπολογισμός εφαρμόζονται εκείνες. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε καταδίκους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθεί να ισχύει η παράγραφος 2 του άρθρου 105 του ν. 1492/1950 «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα».
3. Στην περίπτωση που συντρέχουν σωρευτικά περισσότερες ποινές ο κατάδικος μπορεί να απολυθεί υπό όρο, αν έχει εκτίσει το άθροισμα των τμημάτων των ποινών, που προβλέπεται στην παράγραφο 1. Σε κάθε

περίπτωση ο κατάδικος μπορεί να απολυθεί αν έχει εκτίσει είκοσι πέντε έτη και όταν το παραπάνω άθροισμα υπερβαίνει το όριο αυτό.

4. Αν απολυθεί υπό όρο κατάδικος, ο οποίος μετά την έκτιση της ποινής πρέπει να υποβληθεί σε στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας, ο χρόνος της δοκιμασίας αρχίζει μετά τη λήξη του μέτρου αυτού.
5. Για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης ως ποινή που εκτίθηκε θεωρείται αυτή που υπολογίστηκε ευεργετικά κατά το ν. 2058/1952. Προκειμένου για ποινές κάθειρξης δεν μπορεί να χορηγηθεί στον κατάδικο η υπό όρο απόλυση, αν δεν έχει παραμείνει στο σωφρονιστικό κατάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με το ένα τρίτο της ποινής που του επιβλήθηκε και σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, δεκαέξι έτη. Το χρονικό διάστημα των δύο πέμπτων ή, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, των δεκαέξι ετών προσαυξάνεται κατά τα δύο πέμπτα των λοιπών ποινών που τυχόν έχουν επιβληθεί, στην περίπτωση που αυτές συντρέχουν σωρευτικά. Σε κάθε περίπτωση όμως ο κατάδικος μπορεί να απολυθεί αν έχει εκτίσει είκοσι έτη. Σε περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, για την εφαρμογή του άρθρου 129 κάθε ημέρα εργασίας υπολογίζεται ευεργετικά, η απόλυση υπό όρο όμως δεν μπορεί να χορηγηθεί, αν ο κατάδικος δεν έχει παραμείνει σε σωφρονιστικό κατάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με τα τρία πέμπτα του ελαχίστου ορίου που του έχει οριστεί.

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε κατάδικους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθεί να ισχύει η παράγραφος 2 του άρθρου 105 του ν. 1492/1950 «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα».

Άρθρο 106

Προϋποθέσεις για τη χορήγηση της απόλυσης

1. Η απόλυση υπό όρο χορηγείται οπωσδήποτε, εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι η διαγωγή του καταδίκου, κατά την έκτιση της ποινής του, καθιστά απολύτως αναγκαία τη συνέχιση της κράτησης του για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιοποιίων πράξεων.
Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται σε καταδικασθέντες για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθεί να ισχύει η παράγραφος 2 του άρθρου 105 του ν. 1492/1950 «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα».
2. Στον απολυόμενο μπορούν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις που θα αφορούν τον τρόπο της ζωής του και ιδίως τον τόπο διαμονής του. Οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν πάντοτε να ανακληθούν ή να τροποποιηθούν με αίτηση του απολυομένου.
3. Οι διατάξεις των παρ. 2 έως 4 του άρθρου 100^A εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 107

Ανάκληση της απόλυσης

Αν μέσα στο χρονικό διάστημα που προβλέπει το άρθρο 109, εκείνος που απολύθηκε διαπράξει έγκλημα από δόλο, για το οποίο του επιβλήθηκε αμετακλήτως οποτεδήποτε ποινή φυλάκισης ανώτερη από έξι μήνες, εκτίει αθροιστικά και ολόκληρο το υπόλοιπο της προηγούμενης ποινής, το οποίο έπρεπε να εκτίσει κατά το χρόνο της προσωρινής απόλυσης.

Άρθρο 109

Συνέπειες μη ανάκλησης

Αν από την απόλυση περάσει το χρονικό διάστημα της ποινής το οποίο υπολειπόταν για έκτιση, σε όσες περιπτώσεις αυτό είναι ανώτερο από τρία έτη ή αν περάσουν τρία έτη χωρίς να γίνει ανάκληση, η ποινή θεωρείται ότι εκτίθηκε. Η ισόβια κάθειρξη θεωρείται ότι εκτίθηκε, αν περάσουν δέκα έτη από την απόλυση χωρίς να γίνει ανάκληση της.

Άρθρο 110

Διαδικασία για τη χορήγηση και την ανάκληση της απόλυσης

1. Για τη χορήγηση και την ανάκληση της απόλυσης υπό όρο αποφασίζει το συμβούλιο των πλημμελειοδικών του τόπου της έκτισης της ποινής. Ο κατάδικος κλητεύεται υποχρεωτικά δέκα τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση, κατά την οποία μπορεί να παραστεί αυτοπροσώπως ή με συνήγορο τον οποίο διορίζει με απλό έγγραφο θεωρημένο από το διευθυντή της φυλακής ή τις αρμόδιες αρχές.
2. Η απόλυση υπό όρο χορηγείται με αίτηση της διεύθυνσης του καταστήματος στο οποίο κρατείται ο κατάδικος. Η αίτηση υποβάλλεται ένα μήνα πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου, που προβλέπει το άρθρο 105. Αν η διεύθυνση του ιδρύματος κρίνει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη μη χορήγηση της απόλυσης υπό όρο υποβάλλει σχετική αναφορά μαζί με έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος στον εισαγγελέα των πλημμελειοδικών, ο οποίος την εισάγει στο συμβούλιο.
3. Για την ανάκληση αποφασίζει το ίδιο δικαστικό συμβούλιο, ύστερα από πρόταση των αρχών που εποπτεύουν αυτόν που απολύθηκε.
4. Η εποπτεία αυτή μπορεί να ανατεθεί και σε εταιρία προστασίας των αποφυλακισμένων.
5. Σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης, για να προληφθεί ο κίνδυνος της δημόσιας τάξης ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών του τόπου διαμονής εκείνου που απολύθηκε μπορεί να διατάξει την προσωρινή σύλληψη του ύστερα από την οποία προκαλείται αμέσως με τη νόμιμη διαδικασία η απόφαση για ανάκληση. Σε περίπτωση οριστικής ανάκλησης, θεωρείται ότι αυτή επήλθε την ημέρα της σύλληψης.

Άρθρο 110^Α

1. Η απόλυση υπό όρο χορηγείται ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων των άρθρων 105 και 106, εφόσον ο κατάδικος νοσεί από σύνδρομο επίκτητης ανοσοποιητικής ανεπάρκειας.
2. Η διακρίβωση της προϋποθέσεως της παραγράφου 1 γίνεται μετά από αίτηση του καταδίκου από το αρμόδιο συμβούλιο Πλημμελειοδικών, το οποίο διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη και η διαδικασία της καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
3. Η απόλυση υπό όρο κατά την παρ. 1 σημειώνεται στο Ποινικό Μητρώο του καταδίκου και χορηγείται μόνο μια φορά.

Άρθρο 100^Α

1. ...
2. Οι όροι ... μπορεί να αφορούν τον τρόπο διαβίωσης και τον τόπο διαμονής του καταδικασμένου.
Οι όροι αυτοί μπορεί να συνίστανται ιδίως:
 - α) στην απαγόρευση απομάκρυνσης του καταδικασμένου χωρίς άδεια από το συνήθη τόπο διαμονής του ή από άλλον τόπο που θα ορίσει το δικαστήριο. Η άδεια απομάκρυνσης, που πρέπει να είναι έγγραφη και προσωρινής ισχύος, χορηγείται στον καταδικασμένο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, μετά από πρόταση του επιμελητή κοινωνικής αρωγής, αποκλειστικά για λόγους εργασίας, σπουδών, υγείας ή οικογενειακούς.
 - β) στην αφαίρεση διαβατηρίου ή άλλου ισοδύναμου ταξιδιωτικού εγγράφου και την απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, εκτός αν έχει χορηγηθεί και στην περίπτωση αυτήν, κατά τα αναφερόμενα υπό στοιχεία (α) άδεια εξόδου η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα.
 - γ) στην υποχρέωση του καταδικασμένου να εμφανίζεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές του τόπου όπου διαμένει ή στα γραφεία της υπηρεσίας επιμελητών κοινωνικής αρωγής.
 - δ) στην αφαίρεση της άδειας οδήγησης για ορισμένο χρονικό διάστημα 1 έως 5 ετών, αν η πράξη του συνιστά παράβαση των καθηκόντων του ως οδηγού οχήματος.
 - ε) στην απαγόρευση να συναναστρέφεται με ορισμένα πρόσωπα.
 - στ) στην εκπλήρωση υποχρεώσεων του καταδικασμένου για διατροφή ή επιμέλεια προς άλλα πρόσωπα.
3. Επίσης το δικαστήριο δύναται να θέτει ως όρους τη τήρηση υποχρεώσεων που εκούσια αναλαμβάνει ο καταδικασμένος όπως:
 - α) να υποβληθεί σε θεραπεία ή ειδική μεταχείριση
 - β) να διαμένει σε ορισμένο ίδρυμα
 - γ) να παρέχει κοινωφελή εργασία
4. Ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής επιβλέπει την εκπλήρωση των όρων και υποβάλλει ανά τρίμηνο έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα. Με τον ίδιο τρόπο αναφέρει αμέσως κάθε σοβαρή παραβίαση των όρων που έχουν τεθεί στον καταδικασμένο.
5. ...

- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΝΟΜΟΣ 2408/1996 (ΦΕΚ Α΄ 104/4-6-1996)

Άρθρο 1 παράγραφος 5

- α) ...
- β) ...
- γ) ...
- δ) Κρατούμενοι που κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εκτίουν συνολική ποινή φυλακίσεως διάρκειας μέχρι πέντε ετών απολύονται με διάταξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, υπό τον όρο της ανάκλησης χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 105 επ. του Π.Κ. εφόσον:
 - 1) η ποινή τους έχει διάρκεια μέχρι δύο έτη και εφόσον θα εκτίσουν με οποιονδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα αυτής ή θα έχουν παραμείνει στο σωφρονιστικό κατάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με το ένα πέμπτο της ποινής τους.
 - 2) η ποινή τους έχει διάρκεια μεγαλύτερη των δύο ετών και εφόσον θα εκτίσουν με οποιονδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα αυτής.
- ε) Όσοι απολύονται υπό όρο κατά το εδάφιο δ΄ της παρούσας παραγράφου αν υποπέσουν μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευση του νόμου αυτού σε νέο από δόλο προερχόμενο έγκλημα και καταδικαστούν αμετάκλητα οποτεδήποτε σε ποινή στερητική της ελευθερίας μεγαλύτερη του έτους, εκτίουν αθροιστικά και το υπόλοιπο της ποινής, για το οποίο έχουν απολυθεί υπό όρο.

- στ) Οι διευθυντές των σωφρονιστικών καταστημάτων υποβάλλουν μέσα σε πέντε ημέρες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στον εισαγγελέα του τόπου έκτισης της ποινής, τους φακέλους των καταδίκων οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις του εδαφίου δ΄ της παρούσας παραγράφου.

ζ) Απολύσεις που γίνονται κατά το εδάφιο δ' της παρούσας παραγράφου ανακοινώνονται από τους διευθυντές των καταστημάτων κράτησης στις αρμόδιες υπηρεσίες ποινικού μητρώου και καταχωρούνται στα οικεία δελτία των απολυθέντων.

η) Δεν επιτρέπεται η προσωπική κράτηση όσων απολύονται κατά το εδάφιο δ' της παρούσας παραγράφου για την είσπραξη των δικαστικών εξόδων και τελών που τους έχουν επιβληθεί με τις οικείες καταδικαστικές αποφάσεις. Εφόσον στους ανωτέρω έχει επιβληθεί και χρηματική ποινή, αυτή βεβαιώνεται αρμοδίως πριν την απόλυση τους κατά τις κείμενες διατάξεις.

θ) Κάθε αμφισβήτηση ως προς την εφαρμογή του εδαφίου δ' της παρούσας παραγράφου λύεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Οι διατάξεις του εδαφίου δ' της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και στους καταδίκους που αποκτούν τις προϋποθέσεις του εδαφίου δ' μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου και εφόσον η έκτιση της ποινής τους έχει αρχίσει κατά τη δημοσίευση του παρόντος.

**ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ: ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΗΜΕΡΩΝ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ
Ν. 2058/1952**

Άρθρο 25

1. Για τους κρατούμενους κάθε ημέρα εργασίας ή συμμετοχής σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης μπορεί να υπολογίζεται ευεργετικά κατά ανώτατο όριο μέχρι δύο ημέρες. Για τους μεταξύ αυτών υποδίκους, οι ημέρες που έχουν υπολογισθεί ευεργετικά θα λαμβάνονται υπόψη μόνο στην περίπτωση καταδίκης τους από την ημερομηνία έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης. Το μέτρο του ευεργετικού υπολογισμού ημερών εργασίας ή κατάρτισης ή εκπαίδευσης των κρατούμενων καθορίζεται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Όπου στο παρόν άρθρο αναφέρεται η λέξη «κατάδικοι» θα νοείται «κρατούμενοι». Οι μέρες που έχουν υπολογισθεί ευεργετικά δεν θα λαμβάνονται υπόψη εν όλω ή εν μέρει, αν αυτό δηλωθεί υπεύθυνα από τον ενδιαφερόμενο κρατούμενο.
2. Ο κατά τα' ανωτέρω ευεργετικός υπολογισμός ενεργείται ως ακολούθως: Παρ' εκάστη φυλακή συνιστάται Επιτροπή αποτελούμενη: α) εξ ενός Πρωτοδίκου ως Προέδρου, οριζομένου μετά του αναπληρωτού του υπό του Προέδρου Πρωτοδικών της περιφέρειας εις ήν υπάγεται η φυλακή, β) του Διευθυντού της φυλακής αναπληρούμενου νομίμως και γ) προκειμένου μεν περί των Αγροτικών φυλακών εκ του Γεωπόνου, τούτου δε μη υπάρχοντος ή κωλυομένου εκ του ανωτέρου κατά βαθμό διοικητικού υπαλλήλου της φυλακής, προκειμένου δε περί των λοιπών φυλακών εξ ενός μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου της εν τη περιφέρεια Εταιρείας Προστασίας

Αποφυλακίζομένων, ορισμένου μετά του αναπληρωτού του υπό του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής. Για τις φυλακές γ' τάξεως αντί του Διευθυντού της Φυλακής μετέχει της Επιτροπής ο οικείος Εισαγγελέας Πρωτοδικών, όπου και προεδρεύει αυτής.

Η κατά τα' ανωτέρω Επιτροπή συνέρχεται στο Κατάστημα της φυλακής το πρώτο δεκαήμερο εκάστου μηνός και καθορίζει δια πράξεως της, βάσει των παρ' αυτή τηρουμένων στοιχείων της πραγματοποιηθείσας υφ' εκάστου καταδίκου κατά τον προηγούμενο μήνα ημέρας εργασίας υπολογίζοντας αυτή ευεργετικώς. Η Επιτροπή δύναται δι' αιτιολογημένης αποφάσεως της να μην υπολογίσει ευεργετικώς τις συντελεσθείσες ημέρες εργασίες εν όλω ή εν μέρει, εις την περίπτωση που ο κατάδικος τιμωρηθεί πειθαρχικώς κατά την διάρκεια του μήνα ή εάν η απόδοση της εργασίας του δεν υπήρξε ικανοποιητική.

Η Επιτροπή δύναται ωσαύτως δι' αιτιολογημένης αποφάσεως της να ανακαλέσει προγενέστερες αποφάσεις περί ευεργετικού υπολογισμού εν όλω ή εν μέρει, για την περίπτωση που ο κατάδικος απέδρασε ή αποπειράθηκε να αποδράσει ή βιοπράγησε καθ' υπαλήθου της φυλακής.

3. ...
4. ...
5. ...

Π.Δ. 266/1997 και 361/1997

Άρθρο Μόνο

Το μέτρο του ευεργετικού υπολογισμού ημερών εργασίας ή συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης ή επαγγελματικής εκπαίδευσης για κρατούμενους, καθορίζεται ως ακολούθως:

1. Κάθε ημέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως δύο ημέρες εκτιομένης ποινής, στις περιπτώσεις:
 - α) Αγροτικής ή κτηνοτροφικής εργασίας, πάσης φύσεως, η οποία εκτελείται σε Αγροτική Φυλακή ή σε Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων.
 - β) Τεχνικής εργασίας πάσης φύσεως, η οποία πραγματοποιείται σε εργαστήριο ή συνεργείο Αγροτικής Φυλακής ή Αγροτικού Σωφρονιστικού Καταστήματος Ανηλίκων.
 - γ) Εργασίας η οποία εκτελείται σε υφαντουργείο ή ραφείο ή τυπογραφείο ή βιβλιοδετείο ή φακελοποιείο οποιασδήποτε Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος καθώς και συμμετοχής σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης σε παραγωγικά εργαστήρια της Κλειστής Κεντρικής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού.
 - δ) Εργασίας η οποία εκτελείται σε αρτοποιείο ή στρωματοποιείο οποιασδήποτε Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος.

- ε) Εργασίας μάγειρα, βοηθού μάγειρα, η οποία εκτελείται για παρασκευή συσσιτίου των κρατουμένων σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα
- στ) Εργασίας οικοδόμου, σιδηρουργού, βοηθού υδραυλικού, βοηθού ηλεκτρολόγου, ελαιοχρωματιστή, συντηρητή κτιρίου, νοσοκόμου ή βοηθού νοσοκόμου, η οποία πραγματοποιείται σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα.
- ζ) Συμμετοχής σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης τα οποία πραγματοποιούνται σε οποιαδήποτε Αγροτική Φυλακή ή Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων με ή χωρίς παραγωγική διαδικασία, καθώς και συμμετοχής σε αντίστοιχα προγράμματα με παραγωγική διαδικασία σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα.
- η) Εργασία καθαρισμού σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα.
2. Κάθε ημέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως μία και τρία τέταρτα ημέρες εκτιομένης ποινής στις περιπτώσεις:
- α) Εργασίας πάσης φύσεως η οποία πραγματοποιείται σε εργαστήριο ή συνεργείο Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος, πλην των αναφερομένων στην περίπτωση 1 του παρόντος.
- β) Εργασίας κουρέα, βοηθού αποθηκαρίου, πλύντου, καθώς και πάσης φύσεως τεχνικής εργασίας, η οποία εκτελείται σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα, πλην των αναφερομένων στην περίπτωση 1 του παρόντος.
- γ) Εργασίας αγγελιοφόρου, τραπεζοκόμου καθώς και εργασίας σε καφεενείο ή πρατήριο οποιασδήποτε Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος.
3. Κάθε ημέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως μια και μισή ημέρα εκτιομένης ποινής στις περιπτώσεις:
- α) Βοηθητικής εργασίας, πάσης φύσεως, πλην των αναφερομένων στις περιπτώσεις 1 και 2 του παρόντος.
- β) Συμμετοχής σε προγράμματα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης που αφορούν διάφορα αντικείμενα εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης τα οποία πραγματοποιούνται χωρίς παραγωγική διαδικασία, σε οποιαδήποτε Φυλακή ή Σωφρονιστικό Κατάστημα.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Άρθρο 82

1. ...
2. ...
6. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα μήνα και έχει μετατραπεί σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο μετατρέπεται περαιτέρω σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν

το ζητήσει ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάστηκε και εφόσον η παροχή τέτοιας εργασίας από τον συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από δύο έτη και δεν υπερβαίνει τα τρία μπορεί να μετατρέπεται σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν το ζητήσει ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάστηκε και εφόσον η παροχή τέτοιας εργασίας από τον συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή.

7. Αν το δικαστήριο αποφασίσει τη μετατροπή της ποινής φυλακίσεως σε παροχή κοινωφελούς εργασίας κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, καθορίζει συγχρόνως στην απόφαση του και τον αριθμό των ωρών, κοινωφελούς εργασίας, που αντιστοιχούν σε κάθε ημέρα φυλακίσεως. Κάθε ημέρα φυλακίσεως μετατρέπεται σε παροχή κοινωφελούς εργασίας τεσσάρων ωρών, το δικαστήριο όμως, λαμβάνοντας υπόψη τις προσωπικές συνθήκες του καταδικασμένου, μπορεί να περιορίσει την κοινωφελή εργασία μέχρι δύο ή να την αυξήσει έως έξι ώρες για κάθε ημέρα ποινής φυλακίσεως. Ο εισαγγελέας εκτελέσεως της ποινής ορίζει αμέσως, ευθύς ως καταστεί εκτελεστή η ποινή, με διάταξη του την υπηρεσία, τον οργανισμό ή το πρόσωπο, προς το οποίο θα παρασχεθεί η κοινωφελής εργασία και ο χρόνος παροχής της. Ο χρόνος αυτός ορίζεται εντός διαστήματος που αρχίζει από την επομένη της ημερομηνίας κατά την οποία γίνεται εκτελεστή η απόφαση και λήγει σε χρόνο που δεν μπορεί να υπερβεί το τριπλάσιο της διάρκειας της ποινής που του επιβλήθηκε.
8. Η κοινωφελής εργασία παρέχεται χωρίς αμοιβή σε υπηρεσίες του κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων του δημοσίου τομέα ή σε μη κερδοσκοπικά κοινωφελή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή και άλλα, τα οποία ορίζονται με την υπουργική απόφαση του τελευταίου εδαφίου. ... Την εκτέλεση κοινωφελούς εργασίας επιβλέπει επιμελητής κοινωνικής αγωγής εκτός αν το δικαστήριο διατάξει διαφορετικά.
9. Αν από υπαιτιότητα εκείνου που καταδικάστηκε η εργασία παρέχεται ελλιπώς ή πλημμελώς, παύει να ισχύει η μετατροπή της ποινής σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας. Το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση μπορεί σ' αυτή την περίπτωση μετά από αίτηση του καταδικασθέντα, να μετατρέψει την ποινή σε χρηματική.
Σε κάθε περίπτωση παράβασης ο επιμελητής κοινωνικής αγωγής ενημερώνει σχετικώς με έγγραφο του τον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος μπορεί να ερευνά και αυτεπαγγέλτως κάθε φορά αν η εργασία εκτελείται.
Αν ο εισαγγελέας ύστερα από ακρόαση εκείνου που καταδικάστηκε διαπιστώσει ότι αυτός παρέχει από υπαιτιότητα του ελλιπή ή πλημμελή εργασία, διατάσσει την εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή της χρηματικής ποινής ή του προστίμου. Κατά της διατάξεως του εισαγγελέα επιτρέπεται προσφυγή στον καταδικασμένο εντός δέκα ημερών από της εκτελέσεως της, με δήλωση του στο γραμματέα της εισαγγελίας του τόπου παροχής της εργασίας ή στο διευθυντή των φυλακών, ο οποίος τη διαβιβάζει αμέσως στον αρμόδιο εισαγγελέα. Η προσφυγή απευθύνεται στο τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου παροχής της εργασίας, δεν έχει

ανασταλτικό αποτέλεσμα, είναι απαράδεκτη εάν ο προσφεύγων δεν υποβληθεί στην εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή της χρηματικής ποινής ή του προστίμου ... Σε περίπτωση αναβολής το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αναστολή εκτελέσεως διατάξεως του εισαγγελέα μέχρι να εκδοθεί απόφαση για την προσφυγή ... Σε κάθε περίπτωση το δικαστήριο αποφαινεται αμετάκλητα, επιτρέπεται όμως αίτηση ακυρώσεως για μια φορά ...

10. ...

11. Η μετατροπή κατά τις προηγούμενες παραγράφους αποκλείεται στις περιπτώσεις καταδίκης για έγκλημα εμπορίας ναρκωτικών ή για έγκλημα που προβλέπεται από τις διατάξεις του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα. Διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή ειδικών ποινικών νόμων, που αποκλείουν ή ρυθμίζουν με άλλο τρόπο τη μετατροπή των στερητικών της ελευθερίας ποινών σε χρηματικές ή πρόστιμα ή καθορίζουν αλλιώς την έννοια της μετατροπής καταργούνται με την επιφύλαξη του προηγούμενου εδαφίου.

12. Η εφαρμογή του άρθρου αυτού δεν προϋποθέτει αμετάκλητη απόφαση.

13. Αν το δικαστήριο παρέλειψε να αποφανθεί περί μετατροπής ποινής στερητικής της ελευθερίας, με αίτηση του στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, αυτός που καταδικάσθηκε μπορεί να ζητήσει την μετατροπή.

Υπ. Απ. 108842/97

1. Καταρτίζουμε Πίνακα, ο οποίος επισυνάπτεται, με τις υπηρεσίες του κράτους, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων του δημόσιου τομέα και των μη κερδοσκοπικών κοινωφελών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν άτομα για να παρέχουν κοινωφελή εργασία ... Ο Πίνακας αυτός θα ανανεώνεται με υπουργική απόφαση, όποτε κρίνεται αναγκαίο.

2. Καθορίζουμε τον ειδικότερο τρόπο εφαρμογής του θεσμού παροχής κοινωφελούς εργασίας.

2.1. Επιλογή του τόπου και του είδους παροχής κοινωφελούς εργασίας. Με βάση το συνημμένο Πίνακα ο εισαγγελέας: α) του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση μετατροπής της περιοριστικής ποινής της ελευθερίας σε κοινωφελή εργασία, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 82 ή του δικαστηρίου που ανέστειλε την εκτέλεση της ποινής, ιδίως σύμφωνα με τις περιπτώσεις β' και γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 100^Α του Π.Κ., ή β) του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, το οποίο αποφασίζει σχετικά με την μετατροπή της ποινής φυλάκισης κρατουμένου σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 61 και 121 ΚωδΜεΚ, επιλέγει τον τόπο και το είδος της εργασίας, σε συνεννόηση με τον καταδικασμένο, ο οποίος ζητά ή αποδέχεται την παροχή κοινωφελούς εργασίας.

Για την επιλογή του τρόπου παροχής της κοινωφελούς εργασίας λαμβάνεται υπόψη ο τόπος διαμονής του παρέχοντος εργασία, εκτός αν υπάρχει ειδικός λόγος απομάκρυνσης του από την περιοχή της κατοικίας του.

Για την επιλογή του είδους της παρεχόμενης κοινωφελούς εργασίας λαμβάνεται υπόψη ιδίως: i) η φύση και οι συνθήκες τέλεσης της αξιόποινης πράξης, ii) η ηλικία και η υγεία του καταδικασμένου, iii) το επάγγελμα ή οι δεξιότητες του, και iv) η ύπαρξη στο φορέα παροχής εργασίας υποστηρικτικού συστήματος, που θα πλαισιώνουν το άτομο, το οποίο θα παρέχει κοινωφελή εργασία.

2.2. Τρόπος παροχής κοινωφελούς εργασίας – Ανάθεση: Ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ή του συμβουλίου πλημμελειοδικών, ανάλογα με την περίπτωση, επικοινωνεί με τον φορέα που έχει επιλεγεί και ρυθμίζει τις λεπτομέρειες παροχής κοινωφελούς εργασίας. Συγκεκριμένα: i) διερευνά τη δυνατότητα επίβλεψης του παρέχοντος κοινωφελή εργασία από υπάλληλο του φορέα, και αν αυτό δεν είναι εφικτό, από όργανα της διοίκησης, μέλη συλλογικών οργάνων κλπ ... ii) επικοινωνεί με τον επιβλέποντα, του ανακοινώνει τις ώρες παροχής κοινωφελούς εργασίας και άλλα στοιχεία σχετικά με τον καταδικασμένο και του αναθέτει την επίβλεψη και iii) επικοινωνεί με τον εισαγγελέα του τόπου παροχής της κοινωφελούς εργασίας, ο οποίος αναλαμβάνει την εποπτεία.

Η διαδικασία της ανάθεσης μπορεί να διευκολυνθεί από προηγούμενη αίτηση του κατηγορουμένου μέσω του συνηγόρου του στον αντίστοιχο φορέα, ο οποίος θα βεβαιώνει ότι σε περίπτωση απόφασης μετατροπής της στερητικής ποινής της ελευθερίας σε κοινωφελή εργασία αποδέχεται να απασχολήσει ή και να επιβλέψει τον καταδικασμένο σε κοινωφελή εργασία.

2.3. Συμφωνητικό – Επίβλεψη Σύμφωνα με το Νόμο (αρθ. 1 παρ. 3 περ. στ' του Ν.2408/96) η εργασία που παρέχεται από υπαιτιότητα του καταδικασμένου ελλιπώς ή πλημμελώς συνεπάγεται την παύση της μετατροπής της ποινής σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας. Για το λόγο αυτό, το άτομο που παρέχει κοινωφελή εργασία, πρέπει να γνωρίζει ευθύς εξ αρχής τους όρους παροχής της και τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις του. Για το σκοπό αυτό καταρτίζεται συμφωνητικό μεταξύ του επιβλέποντος την κοινωφελή εργασία υπαλλήλου ή οργάνου και του παρέχοντος την εργασία αυτή και υπογράφεται από τον τελευταίο. Στο εν λόγω συμφωνητικό αναγράφονται λεπτομερώς οι ημέρες της εβδομάδος, οι ώρες, η διάρκεια, η έναρξη και η λήξη της παροχής κοινωφελούς εργασίας καθώς και γενικά όλες οι υποχρεώσεις του ατόμου που αναλαμβάνει την παροχή κοινωφελούς εργασίας. Επίσης σημειώνεται ότι η κοινωφελής εργασία παρέχεται χωρίς αμοιβή ή ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας. Ο επιβλέπων ενημερώνει τον αρμόδιο εισαγγελέα τόσο με κάθε έναρξη κοινωφελούς εργασίας όσο και ανά δεκαπενθήμερο σχετικά με την έκβαση της προκειμένου αυτός να ασκήσει την προβλεπόμενη από το νόμο εποπτεία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (Ο.Α.Ε.Δ.)

I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το πρόγραμμα αυτό συνίσταται σε επιδότηση εργοδοτών, προκειμένου να προσλάβουν άνεργους αποφυλακισμένους, στα πλαίσια της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού από την εργασία.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

- Αίτηση (που ο κρατούμενος την παίρνει από το αντίστοιχο γραφείο του Ο.Α.Ε.Δ.)
- Αποφυλακιστήριο τελευταίας πενταετίας
- Εισηγητική έκθεση Κοινωνικής Υπηρεσίας
- Κάρτα ανεργίας

Για να έρθει σε επαφή με το πρόγραμμα, μπορεί να απευθυνθεί στο Γραφείο Εργασίας Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων του Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής του.

II. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Για να μπορεί να συμμετάσχει σε αυτό το πρόγραμμα πρέπει:

- Να μην είχε επιχείρηση μέσα στην τελευταία διετία πριν την υποβολή της αίτησης του.
- Να μην έχει επιχορηγηθεί στο παρελθόν από το ίδιο πρόγραμμα.
- Να έχει ελληνική υπηκοότητα ή κράτους – μέλους Ε.Ε. ή να είναι Έλληνας ομογενής.
- Η επιχείρηση του να είναι νέα, να λειτουργεί για πρώτη φορά και να μην αποτελεί επέκταση άλλης όμοιας επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Η απασχόληση του στην επιχείρηση του να είναι πλήρης και αποκλειστική.
- Το οικογενειακό του εισόδημα, εάν είναι παντρεμένος ή το ατομικό του αν είναι άγαμος να είναι μικρότερο των 6.000.000 ή 3.000.000 ΔΡΧ (17608.21 ή 8804.10 €) αντίστοιχα.
- Να διαθέτει κεφάλαιο τουλάχιστον ίσο με το ¼ της βασικής επιχορήγησης, υπό τη μορφή εξοπλισμού εμπορευμάτων, υλικών κ.λ.π.
- Εάν είναι κάτω των 25 ετών, να έχει συμπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή να έχει νόμιμα απαλλαγεί από αυτές (για τους άνδρες κρατούμενους).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΣΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Το ποσό της επιχορήγησης κυμαίνεται έως 4.200.000 ΔΡΧ (12325.75 €) ειδικά για τις περιοχές, όπου υπάρχει αυξημένη ανεργία. Προβλέπονται και επαυξήσεις της βασικής επιχορήγησης (κατά 100.000 ΔΡΧ – 293.47 € κατά περίπτωση) για πρόσωπα με ποσοστό αναπηρίας πάνω από 60% επιχείρηση που λειτουργεί σε απομακρυσμένες περιοχές κ.α.

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ στο πρόγραμμα είναι:

- Πλανόδιες επιχειρήσεις, επιχειρήσεις μεταφορών, διανομών και εποχιακές.
- Κέντρα διασκέδασης, λέσχες, μπαρ.
- Όλες οι επιχειρήσεις, που λειτουργούν αποκλειστικά και μόνο βραδινές ώρες.
- Φροντιστήρια γενικά, εργαστήρια – κέντρα της νέας επιχείρησης και του επαγγελματικού υπεύθυνου.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

- Κάρτα ανεργίας ή υπεύθυνη δήλωση ότι ήταν άνεργος πριν την έναρξη της επιχείρησης.
- Βεβαίωση της αρμόδιας Οικονομικής Εφορίας για έναρξη επιτηδεύματος.
- Εκκαθαριστικό σημείωμα ή βεβαίωση της αρμόδιας ΔΟΥ για το εισόδημα του προηγούμενου οικονομικού έτους (πριν την έναρξη επιτηδεύματος) ή υπεύθυνη δήλωση ότι δεν υπήρχε υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης θεωρημένη από την αρμόδια ΔΟΥ.
- Για άντρες ηλικίας 18-25 ετών, πιστοποιητικό στρατολογίας τύπου Α΄ ή θεωρημένη φωτοτυπία ανάλογης σελίδας στρατολογικού βιβλιαρίου.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Πειραιώς 52, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 010 5242327

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ – ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΕΙΔΙΚΟ ΒΟΗΘΗΜΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ, Ο.Α.Ε.Δ.

Για να πάρει ο κρατούμενος αυτό το βοήθημα πρέπει:

- Να έχει παραμείνει στη φυλακή τουλάχιστον δυο (2) μήνες
- Να μην είναι υπότροπος
- Να μην έχει αποφυλακιστεί με χρηματική εγγύηση ή μετά από μετατροπή της ποινής του
- Να καταθέσει τα παρακάτω δικαιολογητικά στο γραφείο του Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής του μέσα σε δυο (2) μήνες από την αποφυλάκιση του

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

- Αίτηση προς τον Ο.Α.Ε.Δ. της περιοχής του κρατούμενου
- Αποφυλακιστήριο
- Εισηγητική έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος κράτησης
- Εκκαθαριστικό σημείωμα της εφορίας ή βεβαίωση της εφορίας ότι δεν έχει εισόδημα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΣΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το βοήθημα καταβάλλεται σε 3 μηνιαίες δόσεις και κυμαίνεται από 120.000 – 150.000 ΔΡΧ. (352.16 – 440.20 €). Εάν έχει προστατευόμενα μέλη, το παραπάνω ποσό προσαυξάνεται κατά 10% για κάθε μέλος.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΘΗΝΩΝ (Δ.Σ.Α.)

Στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών ξεκίνησε από τον Απρίλιο του 1977 η παροχή νομικής βοήθειας από εθελοντές δικηγόρους για κρατούμενους, αποφυλακισμένους, πρώην εξαρτημένους κ.λ.π. Μπορεί ο αποφυλακισμένος να απευθύνει την αίτηση του στο αντίστοιχο γραφείο του Δ.Σ.Α., εφ' όσον έχει έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του καταστήματος κράτησης του.

Για περισσότερες πληροφορίες στο 010 3638972 (ώρες γραφείου) ή στο fax στο 010 3610537.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Το γραφείο προσφέρει πληροφορίες για θέματα εκπαίδευσης, εργασίας, επιδομάτων, υγειονομικής περίθαλψης, παρέχει κοινωνική και ψυχολογική στήριξη, δίνει νομικές συμβουλές και συμβουλές για εργασιακά θέματα.

Βρίσκεται στην Αθήνα, στην οδό **ΑΧΑΡΝΩΝ 417**, τηλέφωνα 010 2184803-4, 010 2530334.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

Λειτουργεί στα πλαίσια του προγράμματος υποστήριξης κρατουμένων και αποφυλακισμένων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με το Δήμο. Προσφέρει πληροφόρηση για τα προγράμματα κατάρτισης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ενημέρωση για εργασιακά και νομικά θέματα, θέματα περίθαλψης, ασφάλισης, κοινωνικής πρόνοιας και ψυχολογική υποστήριξη.

Βρίσκεται στην οδό **ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 6 (4^{ος} ΟΡΟΦΟΣ)** στη Θεσσαλονίκη και μπορείς να επικοινωνήσεις ο κρατούμενος – αποφυλακισμένος στο τηλέφωνο 0310 533 388 καθημερινά από τις 09:00 – 14:30.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Το πρόγραμμα προσωρινής στέγης απευθύνεται σε άτομα ή οικογένειες, που έχουν προβλήματα στέγης για λόγους κοινωνικούς, οικονομικούς, οικογενειακούς. Για να μείνει κάποιος στους κοινωνικούς ξενώνες πρέπει:

- Να είναι άνω των 18 ετών.
- Να μην έχει κάποιο μεταδοτικό νόσημα.
- Να μην κάνει χρήση ουσιών.
- Να μην έχει καταδικασθεί για βαριά ποινικά αδικήματα.
- Να είναι αυτοεξυπηρετούμενο άτομο.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

- Ιατρική γνωμάτευση
- Βεβαίωση για την οικονομική του κατάσταση
- Μια επικυρωμένη φωτοτυπία της αστυνομικής του ταυτότητας

Στην Αθήνα ξενώνες είναι στις οδούς:

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ 34, [τηλέφωνο 010 3211146], στη Βουλιαγμένης,

ΛΗΤΟΥΣ 20 [τηλέφωνο 010 8962618-9] και

στον Καρέα: **ΛΕΩΦ. ΚΑΡΕΑ 116** [τηλέφωνο 010 7650982]

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για τις κακοποιημένες γυναίκες τα προγράμματα που ισχύουν σήμερα είναι «*Το κέντρο υποδοχής για την κακοποιημένη γυναίκα*», το οποίο ανήκει στην Τεχνική Γραμματεία Ισότητας και είναι το μοναδικό στον Ελλαδικό χώρο, κάτω από κρατικό φορέα αφού υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Το κέντρο αυτό έχει αρχίσει τη λειτουργία του από το 1988 και βρίσκεται στην οδό Μάρνης. Λειτουργεί καθημερινά Δευτέρα – Παρασκευή, 9-6 μ.μ. και τα τηλέφωνα του είναι (010) 5235250 – 5235318.

Σκοπός της λειτουργίας του είναι η συστηματική μελέτη και έρευνα των προβλημάτων των γυναικών. Λειτουργεί και σαν συμβουλευτικός σταθμός για θέματα κακοποίησης γυναικών, σχέσεων ζευγαριών και γενικότερα οικογενειακών ζητημάτων, παρέχοντας ψυχολογική και κοινωνική στήριξη από ειδικούς επιστήμονες όπως Ψυχολόγους, Κοινωνικούς Λειτουργούς, Νομικούς κτλ.

Από το 1993, ο Δήμος Αθηναίων, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Ισότητας, λειτουργεί το ξενώνα κακοποιημένων γυναικών.

Ο στόχος του ξενώνα είναι να δώσει τη δυνατότητα στις γυναίκες που απευθύνονται σε αυτόν να επεξεργαστούν τις εμπειρίες της κακοποίησης, προσφέροντας τους χώρο και υποστήριξη, ώστε να σταθεροποιήσουν ή να επανακτήσουν την αυτοεκτίμησή τους.

Σκοπός επίσης του ξενώνα, πέρα από την παροχή άμεσης βοήθειας στις κακοποιημένες γυναίκες είναι, η πρωτογενής πρόληψη μέσω της δημοσιοποίησης του προβλήματος και της ευαισθητοποίησης του κοινωνικού συνόλου και η δευτερογενής πρόληψη μέσω της αποτροπής χειρότερων καταστάσεων με σοβαρότερες συνέπειες, τόσο για τις ίδιες τις γυναίκες, όσο για τους άνδρες που τις κακοποιούν και τα παιδιά τους.

Οι γυναίκες παραπέμπονται για εισαγωγή στο ξενώνα από το Γραφείο Ισότητας, τα Γραφεία Υποδοχής της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες ή φορείς ή με δική τους πρωτοβουλία.

Ο ξενώνας επίσης τους παρέχει προσωρινή στέγη ή προστασία και ασφάλεια, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη, νομικές συμβουλές καθώς και πληροφορίες για την λειτουργία άλλων υπηρεσιών που μπορούν αυτές να απευθυνθούν για την εξυπηρέτηση τους.

Σημαντικότερο κομμάτι αυτής της δουλειάς είναι η δραστηριοποίηση των γυναικών ώστε να βγουν έξω στη ζωή, να ψάξουν για εργασία, για σπίτι, για ένα σωστό περιβάλλον, στο οποίο θα οικοδομήσουν τη νέα τους ζωή.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι τα προγράμματα πρέπει να σχεδιάζονται ώστε να στοχεύουν στην παρέμβαση στη βία και την κακοποίηση γυναικών (ή και των ίδιων των παιδιών τους), από το σύντροφο τους και όχι μόνο στην υποστήριξη των θυμάτων.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ (Γ.Γ.Λ.Ε.)

Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, θέτοντας ως σκοπό της τη συντονισμένη προσπάθεια υποστήριξης των κρατουμένων για την επανένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο, μέσω των προγραμμάτων της, στοχεύει στη μείωση των συνεπειών του εγκλεισμού και την προετοιμασία των κρατουμένων για τα πρώτα βήματα της ζωής τους μετά την αποφυλάκιση.

Στα πλαίσια της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης και ειδικότερα του Γραφείου Υποστήριξης Αποφυλακισμένων παρέχονται μια σειρά από υπηρεσίες σε ανθρώπους που έχουν φυλακιστεί. Συγκεκριμένα παρέχονται:

- Πληροφόρηση για κάθε θέμα που μπορεί να αφορά τον αποφυλακισμένο (εκπαίδευση, υγεία, επιδόματα, πρόβλημα ναρκωτικών, εργασία κλπ)
- Νομική συμβουλευτική
- Κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη
- Συμβουλευτική για την εργασία και την απασχόληση

Τα Προγράμματα Κατάρτισης και Υποστήριξης της Γ.Γ.Λ.Ε. για τα αποφυλακισμένα άτομα περιλαμβάνουν:

- Υποστηρικτικές υπηρεσίες τόσο σε ομαδικό όσο σε ατομικό επίπεδο.
- Νομική συμβουλευτική, από δικηγόρους για την επίλυση νομικών εκκρεμοτήτων και συμβουλευτικής σε ατομική βάση.
- Θεωρητική και πρακτική κατάρτιση σε εξειδικευμένους κλάδους παραγωγής, η οποία είναι επιδοτούμενη ενώ μετά το τέλος του προγράμματος χορηγείται σχετική βεβαίωση.

- Εξειδικευμένη συμβουλευτική για χρήστες ναρκωτικών (με την συνεργασία του ΚΕ.Θ.Ε.Α.), η οποία έχει σαν στόχο την κινητοποίηση τους για την αντιμετώπιση της εξάρτησης.
- Επαφές με εργοδότες, για την επαγγελματική προώθηση στην αγορά εργασίας και ταυτόχρονη ατομική έρευνα της επαγγελματικής δραστηριότητας του κάθε καταρτιζόμενου.
- Συμβουλευτική, για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης.
- Γραφείο πληροφόρησης για τις υπηρεσίες που αφορούν αποφυλακισμένους.
- Διαρκής καταγραφή και επεξεργασίας των αναγκών και των αιτημάτων των αποφυλακισμένων.
- Ενημέρωση και κινητοποίηση της κοινωνία για την εξάλειψη της προκατάληψης και συντονισμός των υπαρχόντων υπηρεσιών για την καλύτερη στήριξη των αποφυλακισμένων.

Τα προγράμματα Κατάρτισης και Υποστήριξης αποφυλακισμένων πραγματοποιούνται με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου, την συνεργασία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του ΚΕ.Θ.Ε.Α. και εξειδικευμένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΛΑΪΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Αχαρνών 417, Αθήνα

T.K. 11473

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 010 2184803-4, 010 2530334

FAX: 010 2184803, 010 2530349

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

1. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ Γ.: **Δικαστική Ψυχιατρική**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡ. ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΣ, ΑΘΗΝΑ, 2000
2. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ: **Εγκληματολογία**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1989
3. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ: **Σωφρονιστική**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1995
4. ΑΡΤΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: **Ποσοτική και Ποιοτική Φαινομενολογία της Γυναικείας Εγκληματικότητας**, ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ: ΔΗΜ. ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ, ΑΘΗΝΑ
5. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΙΚΗ: **Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας**, ΜΕΡΟΣ Α΄ (ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ), ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ, 1984
6. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΙΚΗ: **Γυναίκα και Έγκλημα – Μύθος και Πραγματικότητα**, ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ: ΔΗΜ. ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ, ΑΘΗΝΑ
7. ΓΡΙΒΑΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ: **Η εξουσία της βίας**, ΙΑΝΟΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1987
8. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ: **Η Μεταχείριση του Εγκληματία**, (ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ) ΤΟΜΟΣ Α, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 1981
9. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ: **Μεταχείριση Εγκληματία**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 1985

10. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ: **Η Εγκληματολογία της Κοινωνικής Αντίδρασης**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 1985
11. ΔΡ. ΧΡ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ: **Κακοποιημένη Γυναίκα – Θύτης, ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**, ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ: ΔΗΜ. ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ, ΑΘΗΝΑ
12. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΡΙΒΙΖΑ: **Το προεμμηνορρυσιακό σύνδρομο και η γυναικεία εγκληματικότητα**, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, 11-16/1993-1995, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ, 1995
13. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ: **Σωφρονιστική**, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ, 1995
14. ΘΕΑΝΩ ΚΑΛΛΙΝΙΚΑΚΗ: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας**, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ, 1998
15. ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ ΡΟΥΛΑ: **Η θέση της Ελληνίδας στην Οικογένεια, στην Κοινωνία, στην Πολιτεία**, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, ΑΘΗΝΑ, 1987
16. ΚΟΚΟΛΑΚΗΣ Ε.Γ.: **Αι Ψυχικά Νόσοι Ως Αίτια Εγκλημάτων**, ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1980
17. ΚΟΥΡΑΚΗΣ ΝΕΣΤΩΡ – ΣΠΙΝΕΛΛΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ: **Σωφρονιστική Νομοθεσία**, (ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ), ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΑΘΗΝΑ, 1990
18. ΚΟΥΡΑΚΗΣ ΝΕΣΤΩΡ: **Ποινική Καταστολή (Μεταξύ Παρελθόντος και Μέλλοντος)**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 1997
19. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΦΗ: **Ο Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος**, ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ, 1994
20. ΜΑΓΓΑΝΑΣ Δ. ΑΝΤΩΝΗΣ: **Θέματα εγκληματολογικά και ποινικού δικαίου**, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ, ΑΘΗΝΑ, 1999

21. ΜΑΝΟΥ ΝΙΚΟΣ: **Βασικά Στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής**, (αναθεωρημένη έκδοση), UNIVERSITY STUDIO PRESS, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1997
22. ΠΑΝΟΥΣΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ: **Σύγχρονα θέματα εγκληματολογίας**, ΔΑΝΙΑ, ΑΘΗΝΑ, 1990
23. ΠΑΝΤΑΖΗ – ΤΖΙΦΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ: **Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα**, ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΑΘΗΝΑ, 1984
24. ΣΚΟΡΔΑΣ Ε.: **Η ψυχολογία της γυναίκας**, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ, 1993
25. ΣΠΙΝΕΛΛΗ Δ.: **Βασικά στοιχεία Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας**, ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 1990
26. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ: **Κράτος Πρόνοιας**, Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής – GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ, 1997
27. ΤΖΙΟΓΚΟΥΡΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: **Η άσκηση βίας στην οικογένεια: Μια ανασκόπηση**, ΕΚΛΟΓΗ, ΕΚΔΟΤΗΣ: Εταιρεία Πτυχιούχων Πανεπιστημιακών Σχολών Κ.Ε., Αρ. 82, ΑΘΗΝΑ, 1988
28. ΤΟΙΜΠΟΥΚΗ Κ.Ι.: **Τρόπος συγγραφής μιας επιστημονικής εργασίας**, ΑΘΗΝΑ, 1986 (ΙΟΥΛ. – ΑΥΓ. – ΣΕΠ.)
29. ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ: **Μυθολογίες βίας και καταστολής**, ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ, 1989
30. ΤΣΑΟΥΣΗ Δ.Γ.: **Η Κοινωνία Του Ανθρώπου: Εισαγωγή Στην Κοινωνιολογία**, Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής – GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ, 1996
31. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Ν.Γ. ΚΑΙ ΣΥΝ. ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ: **Ψυχιατρική**, ΒΗΤΑ – MEDICAL ARTS, ΤΟΜΟΣ Β, ΑΘΗΝΑ, 2000

ΞΕΝΗ:

32. ALSON CLAUDE: **Η διπλή καταπίεση της γυναίκας – Εξουσία αστική και εξουσία αντρική**, ΡΑΠΑ, ΑΘΗΝΑ, 1976
33. BALIES CLAUDE: **Ψυχανάλυση της Βίας – Ψυχαναλυτική μελέτη των βίαιων συμπεριφορών**, (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΤΣΑΡΜΑΚΛΗ ΔΡΟΣΟΥΛΑ), ΝΕΦΕΛΗ, ΑΘΗΝΑ, 1998
34. BOTTMORE T.B.: **Κοινωνιολογία – Κεντρικά προβλήματα και βασική βιβλιογραφία**, (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Δ.Γ. ΤΣΑΟΥΣΗ), Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής – GUTENBERG, ΑΘΗΝΑ,
35. BUTTON JOHN: **Στενότερες Σχέσεις: Σεξ, Αγάπη και Κοινή Λογική**, ΛΥΧΝΟΣ, ΑΘΗΝΑ, 1994
36. CLAUDE BALIER: **ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ: Ψυχαναλυτική μελέτη των βίαιων συμπεριφορών**, (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΔΡΟΣΟΥΛΑ ΤΣΑΡΜΑΚΛΗ), ΝΕΦΕΛΗ, ΑΘΗΝΑ, 1998
37. LOUIS COHEN, LAWRENCE MANION: **Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας**, (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΑΝΙΑ ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ), ΕΚΦΡΑΣΗ (ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ), ΑΘΗΝΑ, 1997
38. MARANGOPOULOS-YOTOPOULOS ALICE: **The Peculiarities of Female Criminality and their causes**, ESPERIA PUBLICATION Ltd, LONDON, 1992
39. SLORK A.: **Ανθρώπινη Επιθετικότητα**, (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΛΩΜΗ Μ.), ΓΛΑΡΟΣ, ΑΘΗΝΑ, 1979
40. WALKER LENORE: **Η κακοποιημένη γυναίκα** (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΑΝΘΟΥΛΙΑΣ ΤΑΣΟΣ), ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ, 1989
41. WALKER LENORE: **Όταν η αγάπη σκοτώνει** (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΠΟΛΥ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ), ΦΥΤΡΑΚΗ, ΑΘΗΝΑ, 1997

ΑΡΘΡΑ – ΠΑΝ/ΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ:

42. ΜΑΣΟΥΡΗΣ Γ.: **Θεωρητική προσέγγιση της γυναικείας εγκληματικότητας**
43. ΜΑΥΡΗΣ Μ.: **Γυναικεία Εγκληματικότητα**, ΕΚΚΕ, Τεύχος 68^Α, ΑΘΗΝΑ, 1988

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

44. TAYLOR JOHN: **Κακοποίηση: Θεραπευτική Συζύγων**, ΕΚΛΟΓΗ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1986,
45. ΜΟΥΖΑΚΙΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ: **Συζυγική βία / Αιτιολογία / Επιπτώσεις / Παρέμβαση**, Κ.Ε. ΤΕΥΧΟΣ 16^ο, 1989
46. Τρίμηνη έκδοση του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, 1987
47. Έκδοση του Συνδέσμου για τα δικαιώματα της Γυναίκας, **«Ο αγώνας της γυναίκας»**, ΤΕΥΧΟΣ 5^ο, 1980
48. ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (ΥΠΕΣΔΔΑ), Εθνική Έκθεση για τη σωματική και σεξουαλική βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα, ΑΘΗΝΑ, 1991

ΣΥΝΕΔΡΙΑ:

49. Διήμερο Συνέδριο, **«Σπάζοντας τη Σιωπή, Βία στην Οικογένεια – Ένα έγκλημα πίσω από κλειστά παράθυρα»**, Πρακτικά Συνεδρίου 15-16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000 ΖΑΠΠΕΙΟ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΘΙ, 2000
50. ΤΣΙΛΙΜΙΓΚΑΚΗ Β.: **Πρακτικά Συνεδρίου Δικαστικών Λειτουργών**, 1994

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΑΘΗΜΑΤΑ Τ.Ε.Ι.:

- 51.ΖΑΓΟΥΡΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: **ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ (ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ)**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Τ.Ε.Ι., ΠΑΤΡΑ, 1989
- 52.ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Θ.: **Κοινωνική Παρέκκλιση**, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Τ.Ε.Ι., ΠΑΤΡΑ

ΠΗΓΗ INTERNET:

- 53.RACHEL PERGAMENT: **SUSAN SMITH: Child Murderer or Victim?**,
<http://www.crimelibrary.com/fillicide/smith>
- 54.ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΑ ΝΕΑ»: <http://ta-nea.dolnet.gr>,
http://ta-nea.dolnet.gr/neaweb/neafile.print_unique?e=A&f=16388&m=N62&aa=1

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΟΘΗΚΑΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
Λεωφόρος Συγγρού 136, Αθήνα
2. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
Λυκαβηττού 1Γ, Αθήνα
3. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
Κουκούλι Πάτρας
4. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΩΝ
Μαιζώνος
5. ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

Φιλοποίμενος 24

6. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Σόλωνος 57, Αθήνα
7. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
8. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΕΜΕΣΟΥ – ΚΥΠΡΟΣ